

Vlada Republike Hrvatske

**Pregovaračko stajalište Republike Hrvatske
za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji
za poglavlje 11. "Poljoprivreda i ruralni razvitak"**

Zagreb, 4. rujna 2008.

**MEĐUVLADINA KONFERENCIJA O PRISTUPANJU
REPUBLIKE HRVATSKE EUROPSKOJ UNIJI**

PREGOVARAČKO STAJALIŠTE REPUBLIKE HRVATSKE

POGLAVLJE 11 – POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVITAK

I. SAŽETAK PREGOVARAČKOG STAJALIŠTA

Republika Hrvatska prihvaća pravnu stečevinu Europske unije (EU) obuhvaćenu poglavljem 11. "Poljoprivreda i ruralni razvitak" kakva je na snazi 1. rujna 2008. godine, te je spremna ostvariti njezinu punu provedbu do pristupanja EU s izuzetkom slijedećeg:

- Hrvatska traži izuzeće od primjene članka 90. stavka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008 u pogledu zabrane sadnje vinograda u razdoblju do 31. prosinca 2015. godine, a tijekom kojeg bi imala pravo na sadnju novih vinograda za proizvodnju kvalitetnih vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom u iznosu od 10% ukupne površine pod vinogradima 2007. godine;
- Hrvatska traži da se kao kriterij za priznavanje statusa tvrtke za rafinaciju sirovog šećera (kako je utvrđeno Dodatkom III. Dijelom II. točkom 13. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007), u slučaju Hrvatske ne primjenjuje razdoblje iz druge alineje točke 13., već da se uzme u obzir prosječno ostvarena rafinacija u razdoblju od 2005. do 2007. godine;
- Iznimno od odredbi članka 66. stavka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007, Hrvatska traži da se jedinstvena nacionalna kvota za mlijeko ne raspoređuje individualnim proizvođačima do 31. prosinca 2015. godine;
- Hrvatska traži izuzeće od primjene odredbi Priloga I. Direktive Vijeća 2001/113/EZ u odnosu na proizvode koji se u Hrvatskoj proizvode i stavljaju na tržište pod nazivom "Domaća marmelada" i "Ekstra domaća marmelada" te se po sastavu razlikuju od proizvoda navedenih u Prilogu I. Direktive. Navedeni proizvodi bi se stavljali na tržište Republike Hrvatske i tržišta trećih zemalja.;
- Hrvatska traži prijelazno razdoblje od 7 godina od dana pristupanja EU za primjenu odredbi Priloga II. točke 1. i 5. Uredbe (EZ) br. 110/2008 Europskog parlamenta i Vijeća u odnosu na proizvode koji se u Hrvatskoj proizvode i stavljaju na tržište pod nazivom "Domaći brandy" i "Domaći rum", a po sastavu se razlikuju od proizvoda navedenih u točkama 1. i 5. Priloga II. Uredbe. Navedeni proizvodi bi se stavljali na tržište Republike Hrvatske i tržišta trećih zemalja.;
- Hrvatska traži prijelazno razdoblje za primjenu odredbi članka 12., stavka 1. točke (i) Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 u trajanju 5 godina od dana

pristupanja EU odnosno traži mogućnost da u navedenom razdoblju koristi netretirano sjeme i sadni materijal proizveden u sustavu konvencionalne poljoprivrede za potrebe ekološke proizvodnje;

- Hrvatska traži mogućnost korištenja prijelaznih mjera u pogledu pružanja potpora samoopskrbnim poljoprivrednim gospodarstvima u restrukturiranju, kao i u pogledu potpora za uspostavu proizvođačkih organizacija kao što je predviđeno člankom 20. točkom (d) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005 za nove države članice EU koje su pristupile 1. svibnja 2004., odnosno 1. siječnja 2007. godine. U tom pogledu, Hrvatska traži da se na nju ne primjenjuju rokovi određeni člankom 34. stavkom 4. i člankom 35. stavkom 3. Uredbe, odnosno traži njihovo produljenje do 31. prosinca 2015. godine.

Hrvatska ima sljedeće pregovaračke zahtjeve u ovom poglavlju:

- Hrvatska traži da se pri izračunu financijske omotnice za izravna plaćanja koristi referentno razdoblje 2005. – 2007. u biljnoj proizvodnji te godina 2007. u stočarskoj proizvodnji;
- Hrvatska traži da se pri izračunu financijske omotnice za izravna plaćanja u referentne površine uključe minirane i minsko sumnjive površine;
- Hrvatska traži da se pri izračunu financijske omotnice za izravna plaćanja uključi korišteno poljoprivredno zemljište koje nije moglo biti registrirano u podacima Državnog zavoda za statistiku;
- Hrvatska traži da u slučaju možebitnog utvrđivanja prijelaznog razdoblja od strane EU, u smislu postupnog porasta udjela financiranja izravnih plaćanja nacionalne omotnice sredstvima EU do punog iznosa, najmanje 80% iznosa godišnjih izravnih plaćanja bude financirano sredstvima EU u 2011. godini, te godišnje povećanje udjela sredstava EU za izravna plaćanja od 10%;
- Hrvatska traži mogućnost primjene modificiranog SAPS modela (eng. *Single Area Payment Scheme*) tijekom prijelaznog razdoblja od tri godine nakon pristupanja EU na način:
 - da se omogući plaćanje različitih iznosa izravnih plaćanja po jedinici površine za livade i pašnjake u odnosu na ostale vrste korištenja poljoprivrednog zemljišta (oranice, voćnjaci, vinogradi, maslinici), pri čemu bi ukupne isplate ostale unutar raspoložive godišnje financijske omotnice;
 - da se jedinični iznosi izravnih plaćanja po površini utvrđuju dijeljenjem unaprijed utvrđene financijske omotnice s brojem prijavljenih hektara u godini podnošenja zahtjeva.
- Hrvatska traži da joj se u slučaju možebitnog utvrđivanja prijelaznog razdoblja od strane EU, u smislu postupnog porasta udjela financiranja izravnih plaćanja nacionalne omotnice sredstvima EU do punog iznosa, odobri primjena dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja do punog iznosa potpore od prve godine članstva;

- Hrvatska traži pravo na primjenu dodatne izravne potpore iz nacionalnog proračuna (eng. *state aid*) za pojedine sektore gdje se očekuje da će pristupanjem EU, zbog prijelaza na izravna plaćanja odvojena od proizvodnje, doći do pada razine potpore u odnosu na sadašnju, podrazumijevajući postupno smanjivanje i ukidanje ove dodatne nacionalne izravne potpore;
- Hrvatska traži godišnju proizvodnu kvotu za šećer u visini 217.429 tisuća tona, koja bi na odgovarajući način bila ugrađena u Dodatak VI. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007;
- Hrvatska traži da joj se tijekom prijelaznog razdoblja od tri godine od dana pristupanja EU odredi nacionalna kvota za uvoz sirovog šećera za rafinaciju u količini od 80.624 tone godišnje, od čega 40.000 tona uz plaćanje carine od 0% i 40.624 tone uz plaćanje carine od 12,8 €/t, što bi na odgovarajući način bilo ugrađeno u Uredbu Vijeća (EZ) br. 1234/2007;
- Hrvatska traži nacionalnu proizvodnu kvotu za mlijeko u visini 901,6 tisuća tona što bi na odgovarajući način bilo uvršteno u Dodatak IX. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007. U navedenu količinu je uključeno 82 tisuće tona kao kvota za restrukturiranje u sektoru mljekarstva koja bi bila na raspolaganju Hrvatskoj nakon proizvodne godine 2012./2013.;
- Hrvatska traži uvrštavanje na Listu tradicionalnih izraza iz Priloga II. Uredbe Komisije (EZ) br. 753/2002 sljedećih hrvatskih tradicionalnih izraza: Prošek, Opolo, Plavac, Mlado vino portugizac, Bermet, Dingač. Hrvatska zadržava pravo uvrštavanja novih tradicionalnih izraza na Listu tradicionalnih izraza iz Priloga III. Uredbe Komisije (EZ) br. 753/2002;
- Hrvatska traži prihvaćanje zemljopisnih oznaka vina iz Liste zemljopisnih oznaka (NN 6/04), donesene temeljem Zakona o vinu (NN 96/03);
- Hrvatska traži prihvaćanje Liste jakih alkoholnih i aromatiziranih pića podrijetlom iz Hrvatske, odnosno uvrštavanje u Prilog III. Uredbe (EZ) br. 110/2008 Europskog parlamenta i Vijeća sljedećih jakih alkoholnih pića: loza, travarica, pelinkovac, stara šljivovica, slavonska šljivovica, zadarski maraschino;
- Hrvatska traži uvrštavanje u Prilog I. Direktive Vijeća 2001/113/EZ proizvoda koji se u Hrvatskoj proizvodi pod nazivom „Pekmez“;
- Hrvatska traži da se 2009. godina koristi kao referentno razdoblje za utvrđivanje površina maslinika koje ulaze u sustav potpora;
- Hrvatska traži da za provedbu mjera iz osovine IV. (LEADER pristup) obvezni minimum tijekom programskog razdoblja do 2013. godine bude 1,0 % sredstava iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, a vezano uz odredbe članka 17. stavka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005;
- Hrvatska traži mogućnost korištenja iznosa od 75% dozvoljene potpore za modernizaciju poljoprivrednih gospodarstava (kako je određeno člankom 26.

stavkom 2. odnosno Prilogom Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005) u razdoblju od 4 godine od dana pristupanja EU, a u svrhu primjene odredbi Direktive Vijeća 91/676/EEZ (Nitratna direktiva);

- Hrvatska traži mogućnost uključivanja nekorištenog poljoprivrednog zemljišta privedenog funkciji u površine koje ispunjavaju uvjete za potporu, i to 3 godine nakon pristupanja EU, bez utjecaja na povećanje financijske omotnice;
- Hrvatska traži da joj se u prijelaznom razdoblju od 3 godine od dana pristupanja EU dozvoli primjena potpora koje su bile na snazi prije pristupanja, a koje želi zadržati u statusu postojećih državnih potpora (eng. *existing aid*) u smislu članka 88. (1) Ugovora o EZ, uz obvezu da u roku od najkasnije četiri mjeseca od datuma pristupanja dostavi Europskoj komisiji popis postojećih državnih potpora;
- Hrvatska traži danom pristupanja EU pravo na primjenu svih odredbi pravne stečevine EU koje se tiču korištenja izvoznih subvencija i posebnih zaštitnih mjera, kao i drugih trgovinskih mjera koje stoje na raspolaganju državama članicama EU;
- Hrvatska traži danom pristupanja EU pravo primjene zaštitnih mjera u slučaju ozbiljnijih poremećaja na tržištu koji bi mogli nastupiti zbog povećanog unosa proizvoda iz drugih država članica nakon pristupanja EU, na način kako je to riješeno za nove države članice u prošlom krugu proširenja;
- Hrvatska traži da joj se u prijelaznom razdoblju odobri uporaba zaštićenih naziva poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Hrvatska također traži da joj se odobri prijelazno razdoblje za podnošenje zahtjeva za registraciju u trajanju od jedne godine od datuma pristupanja EU, a sukladno članku 5. stavku 6. Uredbe Vijeća (EZ) br. 510/2006.

Za potrebe priprema za članstvo, Hrvatska u ovoj fazi smatra rujan 2009. godine ciljnim razdobljem dovršetka pregovora o pristupanju EU.

II. ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR

ZNAČENJE POLJOPRIVREDE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Makroekonomski pokazatelji i značenje poljoprivrede u hrvatskom gospodarstvu

U prijeratnom razdoblju Hrvatska je imala dobro razvijenu, iako djelomice zastarjelu industriju. Osim toga, raspolagala je snažnim turističkim sektorom i jakom poljoprivredom koja je, u pravilu, pokrivala potražnju na domaćem tržištu. Usljed ratnih razaranja i prijelaza na tržišno gospodarstvo početkom 90-ih, ova tri stupa hrvatskog gospodarstva pretrpjela su značajne gubitke, pri čemu su posebno negativne učinke na ruralni prostor prouzročili ratna stradanja u poljoprivrednom sektoru. Zadnjih deset godina gospodarsku situaciju obilježava gospodarski rast uz stabilnost osnovnih makroekonomskih indikatora. Prosječni godišnji rast BDP-a iznosi oko 4%. Prosječna inflacija na godišnjoj razini je 2,9%, međutim, inflatorna kretanja krajem 2007. godine su pojačana što je preneseno i u 2008. godinu te inflacija iznosi 6,4% (svibanj 2008.). Gospodarski rast potaknuo je i tendenciju rasta zaposlenosti.

U ukupnom nacionalnom gospodarstvu i razvitku Republike Hrvatske, poljoprivreda ima važnu ulogu. Iako apsolutne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje (u što su uključeni lov, šumarstvo i ribarstvo) bilježe rast (sa 11,2 milijarde kuna¹ u 2000. godini na 14,5 milijardi kuna u 2007. godini – povećanje od 29%), udio u ukupnom BDP pada (sa 7,4% u 2000. godini na 6,2% u 2006. godini), a podaci za 2007. godinu pokazuju da je taj udio pao na 6%.

Broj zaposlenih osoba u poljoprivredi, ribarstvu, šumarstvu i prehrambenoj industriji u 2007. godini iznosi oko 120 tisuća², odnosno 8,1% od ukupnog broja zaposlenih i također pokazuje tendenciju pada u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji (27% u odnosu na 2000. godinu), dok je u prehrambenoj industriji istodobno zabilježen pad od samo 2%. Broj zaposlenih osoba na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima ne registrira se u statistici. Zadnji Popis poljoprivrede iz 2003. godine koji je proveo Državni zavod za statistiku (DZS) registrirao je čak 448.532 obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Od toga je značajan broj mješovitih poljoprivrednih gospodarstava kojima je poljoprivreda samo jedan od izvora dohotka. Podaci iz administrativnog Upisnika poljoprivrednih gospodarstava, što ga vodi Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, pokazuju da je početkom 2008. godine evidentirano 177.003 gospodarstva od čega su 172.096 obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Procjenjuje se da je u tim gospodarstvima poljoprivredna djelatnost važan izvor dohotka. U industriji hrane, pića i duhana zaposleno je oko 45 tisuća djelatnika (17% od ukupno zaposlenih u prerađivačkoj industriji). Prosječna mjesečna neto plaća isplaćena 2007. godine u poljoprivredi, lovu i šumarstvu manja je za 14% u odnosu na prosječnu hrvatsku neto plaću.

¹ Srednji tečaj na dan 1. rujna 2008.: 1 EUR = 7,158676 kuna

² Ovaj statistički podatak o 120.000 zaposlenih uključuje zaposlene u pravnim osobama i obrtu u djelatnostima poljoprivrede, šumarstva, ribarstva te obuhvaća aktivne osiguranike mirovinskog osiguranja u svojstvu poljoprivrednika.

Hrvatska je neto uvoznik hrane. U 2007. godini uvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda iznosio je 1,6 milijardi EUR. Izvozom poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda ostvareno je 981 milijun EUR, čime je manjak u vanjskotrgovinskoj razmjeni iznosio 617 milijuna EUR (pojedinačno najveći deficit ikada ostvaren od početka 1990-tih). Pokrivenost uvoza izvozom u 2007. godini iznosila je 61,4%, a u prvih pet mjeseci 2008. godine tek 50,6%. Istodobno, pokrivenost uvoza izvozom u razmjeni s EU-27 bitno je manja i iznosila je 34,6% u 2007. godini, odnosno 33,5% u prvih 5 mjeseci 2008.

Poljoprivredni proračun

Poljoprivredni proračun već niz godina ima trend rasta. Liberalizacija hrvatskog tržišta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda zahtijevala je povećani proračun kojim bi se utjecalo na ublažavanje negativnih učinaka očekivanog pogoršanja robne razmjene u poljoprivredi te osiguralo vrijeme za prilagodbu domaćih proizvođača novonastalim uvjetima i podiglo razinu domaće konkurentnosti.

Tablica 1: Udio poljoprivrednog proračuna u ukupnom državnom proračunu

Godina	Ukupno državni proračun (kn)	Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (kn)	Visina potpora u poljoprivredi (kn)
2005.	101.203.902.660	2.621.632.180	2.068.533.422
2006.	110.100.197.618	2.892.367.126	2.375.695.782
2007.	121.766.811.240	4.057.301.221	3.033.094.470
2008.	127.028.582.715	4.546.098.538	3.827.099.279

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja

Najveći dio izdvajanja iz državnog proračuna za poljoprivredu odnosi se na subvencije poljoprivredi koje su u 2008. godini dosegle gotovo 4 milijarde kuna (3, 827 milijardi kn), što iznosi nešto više od 84% proračuna Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Ovom povećanju udjela potpora za poljoprivredu i ruralni razvitak u ukupnom proračunu resornog ministarstva pridonosi činjenica da je iz njegovog djelokruga u 2008. godini izuzeto šumarstvo i vodno gospodarstvo. U strukturi potpora prevladavaju proizvodna izravna plaćanja s prosječnim udjelom od 81,6% u razdoblju od 2005. do 2007. godine. Struktura potpore poljoprivredi u Hrvatskoj je opisana u poglavlju II.A.

Poljoprivredna površina i neobrađeno zemljište

Statistički ljetopisi zadnjih nekoliko godina pokazuju bitna odstupanja u podacima o poljoprivrednoj površini, pri čemu je registrirano smanjenje poljoprivrednih površina. Sve do 2005. godine korišteni su podaci o raspoloživoj poljoprivrednoj površini koji su često interpretirani kao podaci o korištenoj poljoprivrednoj površini. Navedeni podaci temeljili su se na podacima o katarskim površinama koje vodi Državna geodetska uprava. Zadnji podatak DZS po staroj metodologiji pokazuje da je ukupna poljoprivredna površina u Hrvatskoj koncem 2004. bila 2.695 tisuća ha. Nakon promjene metodologije statističkih istraživanja i revizije u sklopu usklađivanja s metodologijom EUROSTAT-a, dolazi do smanjenja poljoprivrednog zemljišta za oko

1 milijun ha. Metodologija statističkih istraživanja DZS-a u biljnoj proizvodnji od 2005. godine se ne temelji na procjenama procjenitelja kao u prethodnom razdoblju, već na istraživanjima na bazi uzorka iz Popisa poljoprivrede 2003. Novi statistički podaci za razdoblje prije 2005. koje je DZS dostavio EUROSTAT-u, preračunati su na način da su iz površina oranica i vrtova izdvojene neobrađene oranice i vrtovi, a iz površina livada i pašnjaka izdvojeno je ostalo zemljište u državnom vlasništvu na kojem nije organizirana poljoprivredna proizvodnja (Dodatak 2.1). Ovime je pojašnjena nekonzistentnost vremenske serije podataka o korištenju poljoprivrednog zemljišta. Ukratko, nakon 2005. godine podaci o korištenju temelje se na anketi obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, dok se podaci za pravne osobe i dijelove pravnih osoba iz poljoprivredne djelatnosti prikupljaju redovitim izvještajima tijekom godine.

Prema najnovijim i preliminarnim statističkim podacima, u 2007. godini se u Hrvatskoj koristilo 1.201.270 ha poljoprivrednog zemljišta³, od čega na oranice i vrtove otpada gotovo 71%, a na livade i pašnjake samo 22,4%. U stvarnosti je korištenje poljoprivrednog zemljišta veće u odnosu na najnovije podatke DZS-a, posebice korištena površina livada i pašnjaka. Naime, statističkim istraživanjem nije obuhvaćena sva površina državnog poljoprivrednog zemljišta koje se u određenoj mjeri koristilo bez odgovarajuće pravne osnove za korištenje.

Prema podacima iz Popisa poljoprivrede iz 2003. godine (zadnji obavljeni popis poljoprivrede), ukupna raspoloživa poljoprivredna površina iznosila je 1.392 tisuća ha, od čega se za poljoprivredu koristilo 1.077 tisuće ha (77,4% raspoloživog poljoprivrednog zemljišta). U tome, kućanstva su raspolagala s 1.163 tisuće ha (od čega se koristilo 74%), dok su poduzeća raspolagala s ostatkom od 229 tisuća ha (od čega se koristilo 95%) koji uglavnom čini unajmljeno državno poljoprivredno zemljište⁴.

Prema Popisu poljoprivrede 2003. godine prosječna veličina posjeda kućanstva je u 2003. iznosila samo 1,92 ha korištenog poljoprivrednog zemljišta uz prosjek od 4,3 parcele po gospodarstvu. Čak 75% kućanstava raspolaže s posjedom manjim od 3 ha.

Na strukturu gospodarstava te smanjenje korištenja zemljišta snažno su utjecali procesi gospodarske tranzicije s planskog na tržišno gospodarenje. Ruralni prostori opustošeni su zbog onečišćenja minama, kao i zbog stradanja i iseljavanja ruralnog stanovništva uzrokovanog Domovinskim ratom. Problem su potencirali i nesređeni vlasnički odnosi, neuređene zemljišne knjige i neusklađeni katastar te relativno spora privatizacija zemljišta u vlasništvu države. Rezultat je nepovoljna struktura gospodarstava odnosno male površine zemljišta, dislokacija i fragmentirana struktura posebno obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Specifičan problem hrvatske poljoprivrede - posljedice ratnih razaranja

³ Poljoprivredna površina u Hrvatskoj obuhvaća oranice i vrtove, voćnjake, maslinike, vinograde, livade i pašnjake, a od 2005. i rasadnike

⁴ Već je iz metodologije Popisa i različitih udjela korištenja od strane kućanstava i pravnih osoba vidljivo da značajne površine državnog poljoprivrednog zemljišta Popisom poljoprivrede iz 2003. godine uopće nisu evidentirane. Riječ je uglavnom o livadama i pašnjacima koje pravne osobe obuhvaćene Popisom nisu ni mogle prijavljivati zbog nepostojanja pravnog temelja za korištenje tih površina.

Unatoč povoljnim prirodnim uvjetima, poljoprivreda u Hrvatskoj doživjela je u razdoblju od 1990. godine, kao i druge tranzicijske zemlje, pad proizvodnje, napuštanje proizvodnih resursa i potiskivanje domaćih proizvoda s tržišta zbog rastućeg uvoza. No, uz to, specifičan problem razvoja poljoprivrede predstavljaju ratna razaranja iz prve polovice 1990-tih godina koja su ostavila posljedice što se i danas osjećaju.

Izravne posljedice rata očituju se u smanjenju broja stanovnika na ratom zahvaćenim područjima, zagađenošću poljoprivrednih površina minama, uništenoj i zastarjeloj poljoprivrednoj mehanizaciji i smanjenom stočnom fondu. U mnogim djelatnostima još uvijek nije dosegnuta razina proizvodnje iz predratnog razdoblja.

Neizravne posljedice, između ostalog, očituju se u nemogućnosti okrupnjavanja posjeda, neobrađenim površinama visokokvalitetne zemlje, ali i u značajnom manjku investiranja što dodatno otežava život građana koji žive u takvim područjima.

Utjecaj rata na stanovništvo koje se bavi poljoprivredom vidljiv je iz usporedbe podataka Popisa stanovništva 1991. i Popisa poljoprivrede 2003. u kojima se uočava značajan pad (od 16%) broja poljoprivrednih kućanstava. Stanovništvo ratom zahvaćenih područja prognano je i izbjeglo tako da su neka područja ostala gotovo nenaseljena. Povratnici su uglavnom osobe starije dobi koje žive od malih mirovina i socijalne pomoći i bave se poljoprivredom samo za zadovoljenje vlastitih potreba.

Jednu od najtežih posljedica rata predstavljaju **minirane površine** kojima je bilo onečišćeno 12 županija, odnosno 121 općina u kojima živi oko četvrtina građana Hrvatske (1.113.000 stanovnika). Vlada Republike Hrvatske je 1998. godine osnovala Hrvatski centar za razminiranje (HCR) koji je odgovoran za planiranje akcija razminiranja te razminiranje područja onečišćenih minama. Hrvatski centar za razminiranje je prikupio podatke o ukupnoj površini zagađenoj minama koja je iznosila 2% ukupne površine Hrvatske. Na dan 1. siječnja 2008. godine ukupna minsko sumnjiva površina u Hrvatskoj iznosi 997 km² (oko 100.000 ha) od kojeg je približno 20% obradivo poljoprivredno zemljište. U razdoblju 2002.-2006. godine troškovi razminiranja iznosili su oko 1,5 mlrd kuna, od čega se 20% odnosi na donacije, uglavnom iz EU i SAD-a. Razminirano je samo 212,54 km², što je 1/5 ukupne površine zagađene minama.

Budući da područja onečišćena minama čine veliki dio ruralnog područja u nekim regijama pogođenim ratom, brzina i intenzitet rehabilitacije tih područja uvelike određuju proces i napredak lokalnog gospodarstva. Svemu navedenom treba pridodati strah i nesigurnost koja se javlja kod stanovnika takvog zagađenog područja, kao i strah od obrađivanja okolnih parcela.

Postojanje minskih polja, osim očite izravne opasnosti po ljudski život, posredno smanjuje životni standard ruralnih stanovnika koji naseljavaju ta područja. Veliki dio poljoprivrednog potencijala regije (npr. plodno poljoprivredno zemljište) ne može biti uspješno iskorišten iako je potražnja za ovim zemljištem velika. S druge strane postojanje minskih polja ima negativan učinak na odluke domaćih i stranih ulagača da investiraju u pojedinim regijama.

II.A. HORIZONTALNA PITANJA

II.a.1. Izravna plaćanja

Najveći dio izdvajanja iz državnog proračuna za poljoprivredu odnosi se izravna plaćanja uređena Zakonom o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN 87/02, 117/03, 82/04, 12/05 – ispravak, 85/06, 141/06, 134/07, 85/08). Zakon predviđa četiri različita modela potpore namijenjena različitim ciljnim skupinama od kojih su poticanje proizvodnje i potpora dohotku izravna plaćanja. Preostala dva modela, model kapitalnih ulaganja i model ruralnog razvitka, strukturne su mjere, a osnovne crte se opisuju unutar poglavlja II.E. Ruralni razvoj.

1) Model poticanja proizvodnje obuhvaća izravna plaćanja vezana uz proizvodnju čiji je cilj povećanje prihoda komercijalnog poljoprivrednog gospodarstva (obiteljska gospodarstva, zadruga, obrt ili trgovačka društva) kako bi se povećala konkurentnost proizvodnje poljoprivrednih gospodarstava. Prema odredbama Zakona proizlazi da su komercijalna gospodarstva ona koja se za to opredijele te koja udovolje uvjetima za ostvarenje prava na izravna plaćanja. Potiču se ratarski usjevi i višegodišnji nasadi (plaćanja po ha), te stočarstvo (plaćanja po grlu) i stočarski proizvodi.

U biljnoj proizvodnji potiču se ratarske kulture putem izravnih plaćanja za krušna žita, pivarski ječam, soju, duhan, uljarice, šećernu repu, povrće, krmno bilje, ljekovito bilje, povrće za industrijsku preradu, sjemenske usjeve (plaćanja po ha, osim za duhan koji se potiče po kg), zatim višegodišnji nasadi (plaćanja po ha), sadni materijal (plaćanja po jedinici proizvoda) te maslinovo ulje (plaćanja po l ulja i kg ploda za preradu). U ekološkoj proizvodnji se u povećanom iznosu potiču sve uzgojene biljne kulture (osim duhana). Izravna plaćanja u stočarstvu (plaćanja po grlu) i proizvodnji stočarskih proizvoda (plaćanja po jedinici) obuhvaćaju konvencionalnu proizvodnju (proizvodnja mlijeka, krave dojilje, tov junadi i svinja, rasplodna stoka, pčelinje zajednice, proizvodnja meda, prvotelke, prvopraskinje, prvoždrekinje, ojanjene šilježice, ojarane jarice, bikovi i nerasti za rasplod), te izravna plaćanja u ekološkoj proizvodnji u povećanom iznosu.

U Dodatku 4.3. i 4.4. dan je tablični prikaz jediničnih iznosa izravnih plaćanja po proizvodnjama.

U odnosu na Uredbu Vijeća (EZ) br. 1782/2003, u Hrvatskoj ne postoje izravna plaćanja za rižu, usjeve namijenjene proizvodnji energetskih proizvoda, krumpir namijenjen proizvodnji krumpirovog škroba, pamuk, sjeme vrsta *Triticum spelta* L., *Oryza sativa* L., *Canabis sativa* L., *Linum usitatissimum*, heljdu, pir, sjeme za ptice (*canary seed*) i ostale žitarice koje spadaju u tarifni broj 1008 (osim za *Triticalle* za koje postoji potpora) te silažu trave.

S druge strane, u Hrvatskoj postoje izravna plaćanja za proizvodnje koje se u EU ne potiču (sektor svinjogojstva, peradarstva, pčelinje zajednice, proizvodnja meda, ljekovito i aromatično bilje, ovčje i kozje mlijeko, rasplodni konji, kunići, uzgojno valjane životinje, proizvodnja sperme uzgojno valjanih životinja).

Osnovni uvjeti za ostvarivanje izravnih plaćanja su upis u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava te udovoljavanje Zakonom propisanim minimalno poticanim količinama ovisno o vrsti proizvodnje.

U najnovije izmjene Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu iz srpnja 2008. godine (NN 85/08) ugrađene su smjernice iz Programa Vlade Republike Hrvatske za mandat 2008.- 2011. godine kojima je predviđeno smanjenje minimalno poticanih površina u biljnoj proizvodnji i grla u stočarskoj proizvodnji. Tako je novim odredbama Zakona predviđeno poticanje svakog hektara ratarskih usjeva te svakog grla stoke u stočarstvu. U Dodatku 4.5. dan je tablični prikaz najnovijih minimalno poticanih količina i jediničnih potpora po proizvodnjama.

Kako bi se poljoprivredni proračun zadržao u zadanim okvirima, svake godine se određuju maksimalno poticane količine za pojedine proizvodnje, odnosno ukupni obujam proizvodnje na nacionalnoj razini do kojeg se svakom korisniku isplaćuje puni propisani iznos izravnih plaćanja. U slučaju da zahtjevi premaše utvrđenu maksimalno propisanu količinu korisnicima se razmjerno smanjuje potpora.

Za područja s težim uvjetima gospodarenja predviđen je iznos poticaja veći od osnovnog plaćanja za oko 35% i to u vinogradarstvu, voćarstvu te djelomično u stočarstvu. Višim iznosima od konvencionalne proizvodnje potiče se i ekološka proizvodnja (u pravilu za 30%). Zakon također predviđa smanjenje ukupnog iznosa izravnih plaćanja vezanih uz proizvodnju na razini poljoprivrednog gospodarstva i to 4% na ostvarena prava u iznosu iznad 78 tisuća kuna po gospodarstvu godišnje.

Što se tiče pravila višestruke sukladnosti (*eng. cross compliance*), ostvarivanje potpore nije uvjetovano ispunjavanjem zahtjeva vezano uz zdravlje ljudi, životinja i biljaka, okoliša i dobrobiti životinja. Slično tome, nisu utvrđeni standardi slični onima u EU koji se odnose na dobre poljoprivredne i okolišne uvjete. Međutim, kao poseban uvjet za ostvarivanje prava na potporu ratarskim usjevima proizvođači moraju u proizvodnji koristiti certificirano sjeme te moraju primjenjivati agrotehničke mjere u proizvodnji primjerene usjevu koji se proizvodi.

Radi uključenja svih poljoprivrednika koji su korisnici izravnih plaćanja u porezni sustav, Zakonom o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu propisana je obveza komercijalnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava da od 1. siječnja 2010. godine pri podnošenju zahtjeva za izravna plaćanja prilože dokaz o podnošenju prijave ili upisu u registar obveznika poreza na dohodak.

Manje od 20% poljoprivrednih gospodarstava uključeno je u porezni sustav tako da se za veliki broj gospodarstava može reći da su samoopskrbna.

Za potrebe administriranja izravnih plaćanja po proizvodnoj površini koristi se Upisnik poljoprivrednih gospodarstava koji sadrži pojedine elemente integriranog administrativnog kontrolnog sustava. Zahtjev za izravna plaćanja po proizvodnoj površini korisnik podnosi uredu državne uprave u županiji. Uredi provode administrativnu kontrolu zahtjeva i unos podataka u računalnu bazu podataka. Baza sadrži sve podatke o katastarskim česticama i poljoprivrednim kulturama za koje se traži izravno plaćanje. Zahtjevi za izravna plaćanja u ostaloj biljnoj proizvodnji podnose se izravno Ministarstvu, a za stočarstvo Hrvatskom stočarskom centru.

Ministarstvo provodi administrativne kontrole i konačno odobrenje plaćanja po zahtjevima.

(2) Model potpore dohotku je potpora nevezana uz proizvodnju, a namijenjena je malim, nekonkurentnim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, čiji su članovi starije životne dobi, ali još uvijek radno aktivni. Cilj modela je njihovo zbrinjavanje i osiguranje primjerenijeg životnog standarda njegovim članovima uz stvaranje pretpostavke za postupno smanjenje njihove aktivnosti u poljoprivredi.

Predviđene su dvije skupine dohodovne potpore kojima je zajedničko obilježje da korisnici koji udovolje propisanim uvjetima mogu ostvariti pravo na fiksni iznos potpore neovisan o vrsti proizvodnje na poljoprivrednom gospodarstvu. U trenutku kada poljoprivredna gospodarstva ili poljoprivrednici ispune uvjete za ostvarivanje dohodovne potpore njihovo gospodarstvo stječe status nekomercijalnih poljoprivrednih gospodarstava i ne mogu ostvariti potporu proizvodnji niti potporu za investicijska ulaganja.

Nove izmjene i dopune Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN 85/08) sukladno Programu Vlade Republike Hrvatske predviđaju proširenje druge skupine nosioca prava na dohodovnu potporu i na nositelje i članove nekomercijalnih poljoprivrednih gospodarstava starije od 65 godina starosti koji ne ostvaruju prihode niti po kojoj osnovi, a koji su jedna od socijalno najugroženijih kategorija stanovništva. Da bi ostvarili pravo na dohodovnu potporu poljoprivrednici moraju udovoljiti osnovnim kriterijima: upis u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, ukupni obujam proizvodnje poljoprivrednog gospodarstva mora iznositi najmanje 3 proizvodne jedinice (koje su definirane Zakonom), korištenje manje od 5 ha poljoprivrednog zemljišta. Što se tiče vrste proizvodnje i poljoprivrednog zemljišta nema izuzeća već se u izračun proizvodnih jedinica obračunava sva poljoprivredna proizvodnja na gospodarstvu kao i sve površine poljoprivrednog zemljišta, uključujući i oranice, livade, pašnjake i stalne usjeve.

Nakon udovoljavanja tim i drugim uvjetima (pravodobno podnošenje zahtjeva i dr.) propisani su uvjeti sa svaku od skupina dohodovne potpore posebno.

Zahtjevi za potporu dohotku podnose se uredima državne uprave u županijama koji zaprimaju i obrađuju zahtjeve, upisuju podatke u središnju bazu podataka pri Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Ravnateljstvu za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi.

II.a.2. Ostale potpore u poljoprivredi

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja također dodjeljuje i **državne potpore** manjeg opsega za određene programe na temelju osiguranih sredstava u Državnom proračunu i posebnih odluka ministra.

Vlada Republike Hrvatske i Ministarstvo financija uključeni su u dodjelu potpora prema Zakonu o posebnom porezu na naftne derivate (NN 55/00, 101/00, 27/01, 107/01, 136/02 – pročišćeni tekst, 123/03, 179/03, 57/06) i Zakonu o zaštiti od elementarnih nepogoda (NN 73/97). Radi se o oslobođenju od trošarina za dizelsko gorivo obojeno plavom bojom koje se koristi za namjene u poljoprivredi i naknadi za

štete prouzročene prirodnim nepogodama. Vlada Republike Hrvatske može posebnim odlukama odobriti i neke izvanredne potpore koje nisu predviđene propisima („*ad hoc*“ potpore).

Posebne agencije Vlade Republike Hrvatske (Hrvatska banka za obnovu i razvitak - HBOR, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo - HAMAG) dodjeljuju potpore ukupnom gospodarstvu, pa tako i poljoprivredi, prema posebnim programima, a u skladu s nekolicinom horizontalnih propisa (Zakon o poticanju ulaganja (NN 138/06), Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN 29/02, 63/07), Zakon o otocima (NN 34/99, 32/02, 33/06), Zakon o područjima posebne državne skrbi (NN 86/08), Zakon o brdsko-planinskim područjima (NN 12/02, 32/02, 117/03, 42/05, 90/05, 80/08), Zakon o fondu za regionalni razvoj Republike Hrvatske (NN 107/01). Radi se o kreditiranju infrastrukturnih i gospodarskih projekata, te davanju jamstava. Postoje i specifični programi Vlade Republike Hrvatske (govedarstvo, svinjogojstvo, višegodišnji nasadi, povrćarstvo, proizvodnja slavonskog kulena) koji se realiziraju preko HBOR-a i HAMAG-a, a radi se o kreditiranju s nižim kamatama od tržišnih u kombinaciji s bespovratnom investicijskom potporom putem modela kapitalnih ulaganja.

Sve potpore poljoprivredi koje proizlaze iz mjera nacionalne politike financiraju se iz Državnog proračuna, što ga svake godine usvaja Hrvatski sabor. Državni proračun utvrđuje prihode i rashode po proračunskim korisnicima i pojedinim aktivnostima (programima potpore).

Pravni temelj za dodjelu potpora na lokalnoj razini je Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07), koji daje mogućnost jedinicama područne (regionalne) i lokalne samouprave (općine i gradovi) da unapređuju svoj gospodarski razvitak vlastitim sredstvima. Županijske i gradske skupštine te općinska vijeća usvajaju programe razvoja te utvrđuju visinu sredstava u lokalnim proračunima za njihovu provedbu. Radi se o različitim programima potpore, a neki od programa oslanjaju se na nacionalne programe (lokalno sufinanciranje). Uvjeti za dodjelu takvih potpora nisu standardizirani već se razlikuju od jedinice do jedinice lokalne samouprave.

II.a.3. Agencija za plaćanje

Hrvatska nema *Agenciju za plaćanje* kako je to utvrđeno Uredbom Komisije (EZ) br. 885/2006 i Uredbom Vijeća (EZ) br. 1290/2005, ali je učinjeno niz koraka prema institucionalnom jačanju Ravnateljstva za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi, koje provodi mjere nacionalnih potpora i SAPARD programa kako bi preuzelo funkciju agencije za plaćanje.

Pravni akti koji uređuju područje poticaja u poljoprivredi su Zakon o poljoprivredi (NN 66/01, 83/02), Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN 87/02, 117/03, 82/04, 12/05 – ispravak, 85/06, 141/06, 134/07, 85/08), Zakon o reviziji (NN 146/05), Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (NN 35/08), Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva financija (NN 43/05, 114/05, 14/06, 138/06, 127/07, 14/08, 27/08), Zakon o potvrđivanju Višegodišnjeg sporazuma o financiranju između Republike Hrvatske i Europske zajednice. (NN MU 3/06), Zakon o potvrđivanju Okvirnog sporazuma

između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica o pravilima za suradnju u svezi financijske pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru instrumenta pretprijetne pomoći (IPA) (NN MU 10/07).

Hrvatska je Zakonom o poljoprivredi propisala da je operativna provedba mjera tržišne i strukturne potpore u poljoprivredi u nadležnosti Ravnateljstva za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi kao ustrojstvene jedinice Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Osim navedenog, predmetnim Zakonom propisani su poslovi Ravnateljstva i to: provedba mjera tržišno-cjenovne politike, provedba mjera strukturne politike, provedba programa međunarodne potpore razvitka sektora, te uspostavljanje i provedba integriranog administrativnog i kontrolnog sustava.

Nakon otvaranja mogućnosti korištenja pretprijetnih programa Europske unije, učinjen je prvi korak u institucionalnom jačanju Ravnateljstva za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi. Nakon zapošljavanja, edukacije zaposlenika, izrade pisanih procedura, procesa samoprocjene i nacionalne akreditacije, 30. rujna 2006. godine objavljena je Odluka Komisije 2006/658/EZ od 29. rujna 2006. kojom je prenesena ovlast upravljanja mjerom 1: "investiranja u poljoprivredna gospodarstva" i mjerom 2: "unaprjeđenje prerade i trženja poljoprivrednih i ribljih proizvoda" SAPARD programa na Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi u sastavu današnjeg Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja i Nacionalni fond u sastavu Ministarstva financija. Nacionalni fond djeluje kao nadležno tijelo koje izdaje, nadzire i povlači akreditaciju SAPARD agencije i imenuje Tijelo za ovjeravanje. Tijelo za ovjeravanje ovjerava financijska izvješća, izvještaje o sustavu upravljanja i kontrole te promjenama elemenata sufinanciranja u SAPARD programu. Predmetnom Odlukom potvrđeno je da Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi obavlja funkciju SAPARD Agencije u Republici Hrvatskoj.

Paralelno s provedbom SAPARD programa, Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi radi i na aktivnostima vezanim uz provedbu V. komponente IPA programa koja se odnosi na ruralni razvoj.

Uredbom o opsegu i sadržaju odgovornosti te ovlastima tijela nadležnih za upravljanje Instrumentom pretprijetne pomoći (NN 18/07) propisane su odgovornosti i ovlasti Nacionalnog koordinatora programa IPA, tijela nadležnog za financijsko upravljanje programom IPA, tijela nadležnog za reviziju programa IPA te između ostalog i tijela nadležnih za provedbu V. komponente programa IPA (Uprava za održivi razvitak seoskog prostora i Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi pri Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja).

Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (NN 35/08) definirano je da će Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi preuzeti i ulogu IPARD Agencije. Predmetnom Uredbom propisana je organizacijska struktura i okvirni broj službenika. Unutar organizacijske strukture uspostavljaju se nove organizacijske jedinice (procjena i upravljanje rizicima, upravljanje procesnom dokumentacijom, odjel za registre) i predviđa jačanje postojeće organizacijske strukture radi postupnog usklađivanja s radnim procesima Agencije za plaćanje (jačanje unutarnje revizije, jačanje odjela za provedbu tržišne potpore te provedbu direktne potpore, jačanje odjela kontrole na terenu, financija).

Opis poslova definiran je Pravilnikom o unutarnjem redu Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, kao i internim aktima Ravnateljstva za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi.

II.a.4. Integrirani administrativni i kontrolni sustav

Hrvatska nema *integrirani administrativni i kontrolni sustav (IAKS)* potpuno usklađen s Uredbom Vijeća (EZ) br. 1782/2003 i Uredbom Komisije (EZ) br. 796/2004, ali je uveden niz elemenata IAKS-a u provedbu sustava nacionalnih potpora.

Pravni akti Republike Hrvatske koji uređuju sustav kontrole poticaja u poljoprivredi su Zakon o poljoprivredi (NN 66/01, 83/02), Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN 87/02, 117/03, 82/04, 12/05 – ispravak, 85/06, 141/06, 134/07, 85/08), Pravilnik o upisu u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava (NN 128/02, 122/03, 189/03, 2/05, 129/05, 152/05, 38/06, 27/08), Pravilnik o načinu i uvjetima provedbe modela poticanja proizvodnje (NN 17/07, 133/07, 90/08), Pravilnik o obveznom označavanju i upisu u jedinstveni registar domaćih životinja te vođenju evidencija. (NN 110/04), Pravilnik o obveznom označavanju i registraciji goveda i Pravilnik o provođenju obveznog označavanja i registracije goveda (NN 99/07), Pravilnik o obveznom označavanju i registraciji ovaca i koza i Pravilnik o provođenju obveznog označavanja i registracije ovaca i koza (NN 111/07), te Pravilnik o obveznom označavanju i registraciji svinja (NN 51/07).

Zakonom o poljoprivredi određeno je da Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi, kao ustrojstvena jedinica Ministarstva, uspostavlja i provodi integrirani administrativni i kontrolni sustav.

Hrvatska je 2003. godine uspostavila Upisnik poljoprivrednih gospodarstava koji sadrži podatke o poljoprivrednim gospodarstvima objedinjene u središnjoj bazi podataka o poljoprivrednim gospodarstvima u Ministarstvu. Upis u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava obavezan je za poljoprivredna gospodarstva koja podnose zahtjeve za novčana sredstva i druge oblike potpore u poljoprivredi te za poljoprivredna gospodarstva koja prodaju vlastite proizvode na tržištu. Upisom u Upisnik, poljoprivrednom gospodarstvu dodjeljuje se matični identifikacijski broj poljoprivrednog gospodarstva koji jedinstveno identificira podnosioca zahtjeva za potporu.

Podaci o posjedu zemljišta u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava referenca su prilikom podnošenja zahtjeva za poticaje po proizvodnoj površini. Aplikacija "Upisnik" trenutno podržava proceduru upisa u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i proceduru zaprimanja i obrade zahtjeva za poticaj po proizvodnoj površini.

Provedba modela poticanja proizvodnje obuhvaća slijedeće elemente: računalnu bazu podataka, identifikacijski sustav za čestice poljoprivrednog zemljišta, sustav za označavanje i registraciju domaćih životinja, zahtjeve za poticaj i kontrolni sustav.

Računalnu bazu podataka čine informacije iz baze podataka Upisnika poljoprivrednih gospodarstava i informacije prikupljene kroz zahtjeve za poticaj. U tijeku je redizajn Upisnika poljoprivrednih gospodarstava koji će prerasti u cjeloviti sustav za podršku IAKS-u.

Identifikacijski sustav za čestice poljoprivrednog zemljišta temelji se na podacima iz katastra zemljišta Republike Hrvatske. Katastarska čestica iz katastra zemljišta osnovna je jedinica za ostvarenje poticaja po proizvodnoj površini. U tijeku je projekt uspostave sustava za identifikaciju zemljišnih čestica (eng. *Land Parcel Identification system* - LPIS) u kojem će se postojeća alfanumerička baza podataka katastra zamijeniti prostornim podacima baziranim na kartografskim podlogama, korištenjem geoinformacijske tehnologije. Projekt je trenutno u fazi uspostave LPIS-a na pilot područjima.

Sustav za označavanje i registraciju domaćih životinja obuhvaća označavanje i upis domaćih životinja i pčelinjih zajednica u uzgoju i proizvodnji u jedinstveni registar domaćih životinja koji predstavlja temeljnu bazu podataka svih domaćih životinja. Sustav vodi Hrvatski stočarski centar (HSC), a u sklopu redizajna u tijeku je njegovo spajanje sa računalnim sustavom Ravnateljstva.

Zahtjeve za poticaje podnosi nositelj poljoprivrednog gospodarstva (korisnik), a čine ih ispunjeni obrasci zahtjeva za poticaje i propisana prateća dokumentacija. Ovisno o vrsti potpore zahtjevi se podnose jednom godišnje ili više puta godišnje u zadanim rokovima. Zahtjevi za poticaj u biljnoj proizvodnji podnose se uredima državne uprave u županiji u kojima se vrši unos podataka iz zahtjeva za poticaj i administrativna kontrola. Unakrsnu provjeru (eng. *cross checking*) i odobrenja koja uključuju smanjenja i isključenja temeljem rezultata kontrole na terenu, kao i plaćanje, obavlja Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi. Zahtjevi za poticaj u stočarstvu podnose se Hrvatskom stočarskom centru koji obavlja administrativnu kontrolu i odobravanje zahtjeva, a plaćanje provodi Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi. Ukupno godišnje zahtjeve za poticaj podnese oko 83.000 poljoprivrednih gospodarstava (u sklopu poticaja u biljnoj proizvodnji oko 55.000, a u sklopu stočarske proizvodnje oko 50.000).

Kontrolni sustav obuhvaća administrativnu kontrolu svih zahtjeva za poticaj te inspekcijski nadzor nad korisnicima. Administrativna kontrola obuhvaća kontrolu usklađenosti svih podnesenih zahtjeva za poticaj s propisima, te kontrole svih zahtjeva za poticaj s bazom podataka Upisnika poljoprivrednih gospodarstava. Administrativna kontrola u biljnoj proizvodnji obuhvaća i uključuje otkrivanje nedopuštene prijave katastarskih čestica zemljišta, a administrativna kontrola u stočarstvu obuhvaća i uključuje otkrivanje nedopuštene prijave stoke. Inspekcijski nadzor na terenu provode poljoprivredni inspektori. Inspekcijski nadzor provodi se prije i nakon isplate poticaja.

II.a.5. Trgovinski mehanizmi

Mjere trgovinske politike za poljoprivredne i prehrambene proizvode definirane su Zakonom o poljoprivredi i Zakonom o trgovini (NN 87/08), a obuhvaćaju carine i carinske kvote, kao i zaštitne mjere koje Vlada Republike Hrvatske može uvesti u slučaju poremećaja na tržištu u skladu s međunarodno prihvaćenim obvezama. Uredba

o mjerama zaštite domaće proizvodnje od prekomjernog uvoza (NN 73/02, 33/03) usklađena je sa Sporazumom o zaštitnim mjerama Svjetske trgovinske organizacije.

U Hrvatskoj se za većinu proizvoda ne primjenjuje sustav praćenja uvoza i izvoza uz pomoć dozvola/licenci, niti se traži polaganje jamstva pri uvozu, odnosno izvozu. Izdavanje dozvola ograničeno je na slučaj uvoza i izvoza žitarica (sukladno Uredbi o tržišnom redu za žitarice (NN 75/08, 80/08)), kao i uvoza u okviru preferencijalne kvote utvrđene ugovorima o slobodnoj trgovini, za što je nadležno Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Sustav raspodjele preferencijalnih carinskih kvota propisan je Uredbom o raspodjeli carinskih kvota za poljoprivredno-prehrambene proizvode podrijetlom iz zemalja članica Svjetske trgovinske organizacije i zemalja s kojima je Republika Hrvatska sklopila ugovor o slobodnoj trgovini i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (NN 55/04, 146/04, 138/05).

Hrvatska primjenjuje ugovore o slobodnoj trgovini sa zemljama Srednjoeuropskog ugovora o slobodnoj trgovini (CEFTA), Europske zajednice za slobodnu trgovinu (EFTA) i Turske. Uvjeti trgovinske razmjene sa zemljama Europske unije utvrđeni su Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju te se primjenjuju od 2002. godine.

Osnovni uvjeti uvoza i izvoza poljoprivrednih proizvoda i njihovih preradevina utvrđeni su Protokolom o pristupanju Republike Hrvatske Marakeškom ugovoru o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije (NN MU 13/00). Njime je definirana najviša dozvoljena razina carina i visina preferencijalnih kvota Svjetske trgovinske organizacije te je određeno da Hrvatska nema pravo primjene izvoznih subvencija niti posebnih zaštitnih mjera. Protokolom je također propisana obveza Republike Hrvatske da postupno smanjuje svoje carine na uvoz poljoprivrednih proizvoda tijekom prijelaznog razdoblja koje je završilo 2007. godine.

Hrvatska ne primjenjuje sustav carinske zaštite za preradevine poljoprivrednih proizvoda temeljem sadržaja poljoprivredne komponente, niti ga zbog svojih obveza prema Svjetskoj trgovinskoj organizaciji može uvesti prije pristupanja EU. Iz istog razloga Hrvatska ne primjenjuje sustav ulaznih cijena za voće i povrće i njihove preradevine.

Pregled visine osnovnih carina po proizvodima, kao i preferencijalnih carina po proizvodima i zemljama, objavljuje se svake godine kao dio Carinske tarife. U Hrvatskoj se primjenjuje sustav razvrstavanja proizvoda prema kombiniranoj nomenklaturi, koja je usklađena s nomenklaturom EU do razine osmeroznamenastih tarifnih oznaka.

II.a.6. Sustav računovodstvenih podataka u poljoprivredi

Hrvatska nema uspostavljen *sustav računovodstvenih podataka u poljoprivredi* (eng. *Farm Accountancy Data Network - FADN*). Međutim, Zakonom o poljoprivredi predviđena je uspostava sustava i redovno provođenje FADN istraživanja. Također, u travnju 2008. godine donesen je i Pravilnik o uspostavi i provedbi sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (NN 46/08) te je nominirana i provedbena FADN agencija (Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu).

Vođenje računovodstvenih isprava za subjekte uključene u obavljanje poljoprivredne djelatnosti obvezatno je za pravne osobe (trgovačka društva, zadruge), obrtnike te fizičke osobe koje su uključene u sustav poreza na dodanu vrijednost/dohodak. Odredbe Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu obvezuju od 1. siječnja 2010. sve poljoprivrednike uključene u sustav izravnih plaćanja na vođenje knjigovodstva, neovisno o njihovoj pravnoj osobnosti.

Državni zavod za statistiku provodi službena statistička istraživanja o poljoprivrednoj proizvodnji i strukturi poljoprivrednih gospodarstava. Prema Popisu poljoprivrede 2003. (sveobuhvatno istraživanje), u Hrvatskoj postoji 1.364 gospodarstva registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti (trgovačka društva, zadruge i obrti) te 448.532 obiteljska gospodarstva. Od ukupnog broja obiteljskih gospodarstava, njih 94.143 ima barem 1 osobu zaposlenu na puno radno vrijeme.

Državni zavod za statistiku je početkom 2005. godine uveo po prvi puta istraživanje o biljnoj proizvodnji temeljeno na uzorku. Klasifikacija poljoprivrednih gospodarstava (tipologija) prema vrsti proizvodnje, regiji i ekonomskoj snazi još se ne primjenjuje.

II.B. UREĐENJE TRŽIŠTA

II.b.1. Ratarski usjevi i šećer

U ukupnoj strukturi ratarske proizvodnje u Hrvatskoj, proizvodnja *žitarica* zauzima najznačajnije mjesto. Tijekom razdoblja 2005.-2007. godine, pod žitaricama se bilo prosječno 553 tisuća hektara a proizvelo se prosječno 2,9 milijuna tona. U strukturi proizvodnje žitarica dominantno mjesto imaju kukuruz sa 65% i pšenica sa 26%. Samodostatnost u sektoru žitarica je na razini 110% i to ponajviše zbog veće proizvodnje pšenice od ukupne domaće potrošnje. Hrvatska je neto izvoznik žitarica.

U 2008. godini donesena je Uredba o tržišnom redu za žitarice (NN 75/08, 80/08), kojom su definirani uvjeti i način provođenja javne intervencije i trgovina s drugim zemljama. Uredba je usklađena s Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007 u dijelu koji govori o tržišnoj godini, obuhvatu i kvaliteti proizvoda koji su predmet javne intervencije, visini interventne cijene te uvođenju uvoznih i izvoznih dozvola za žitarice.

U razdoblju od 2005. do 2007. g. *uljarice* su se u Hrvatskoj proizvodile na cca 101.000 hektara. Na tim površinama u prosjeku je proizvedeno oko 210.000 tona uljarica u zrnu. U strukturi proizvodnje najzastupljenija je soja koja se proizvodi na oko 50.000 hektara, zatim suncokret sa 37.800 i uljana repica sa 14.300 hektara. Proizvodnja uljarica pokriva 77% potreba Republike Hrvatske za sirovim biljnim mastima i uljima, koje se kreću oko 75.000 tona. U promatranom razdoblju godišnje se iz domaćih uljarica proizvodi oko 58.000 tona sirovog ulja, a uvozi se oko 20.000 do 27.000 tona sirovog ulja (najviše suncokretovo sirovo ulje - cca 75%).

U Hrvatskoj ne postoji pogon za proizvodnju *krumpirovog škroba* te se ovaj proizvod u cijelosti uvozi. Hrvatska nije usklađena s pravnom stečevinom, odnosno Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007 o uspostavljanju zajedničke organizacije poljoprivrednog tržišta u dijelu koji regulira tržište krumpirovog škroba, kao ni s Uredbom Vijeća (EZ) br. 1868/94 o uspostavljanju sustava kvota u vezi s njegovom proizvodnjom.

S obzirom na nepovoljne agroklimatske uvjete za njezin uzgoj u Hrvatskoj nema proizvodnje *riže*.

U Hrvatskoj ne postoje statistički podaci o proizvodnji dorađene *sušene krme*, već samo podatak da se proizvodi krma sušena na suncu koja ne ulazi u daljnju doradu. Premda postoje postrojenja za umjetno sušenje zelene krme kapaciteta 15.000 t/godišnje peletiranog proizvoda od dehidrirane lucerne, trenutno se proizvodi oko 8.000 t/godišnje. Razlog smanjene proizvodnje je ekonomske prirode, a kao energent za sušenje koristi se plin.

Proizvodnja *lana i konoplje* u Hrvatskoj je zanemarivo mala. Popisom poljoprivrede iz 2003. godine evidentirana su 24 proizvođača predivog bilja i ukupna površina od 7,7 ha pod predivim biljem.

Na temelju Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga (NN 107/01, 163/03, 141/04), Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja donijelo je Pravilnik o uvjetima za uzgoj konoplje, načinu prijave uzgoja maka te uvjetima za posjedovanje i promet opojnih droga u veterinarstvu (NN 67/03). Navedeni Pravilnik definira uvjete koje mora ispunjavati pravna ili fizička osoba za uzgoj konoplje, način izdavanja dozvole za uzgoj konoplje te uvjete pod kojima veterinarske ustanove i doktori veterinarske medicine mogu posjedovati opojnu drogu. Konoplja se može uzgajati samo uz prethodno pribavljeno odobrenje ministra nadležnog za poljoprivredu. Uzgoj konoplje u Hrvatskoj dozvoljen je u svrhu proizvodnje vlakana, proizvodnje sjemena za prehranu životinja te daljnjeg razmnožavanja i prerade sjemena. Sadržaj tetrahidrokanabinola (THC) u suhoj tvari biljke ne smije prelaziti 0,2 %. U skladu s odredbama navedenoga Pravilnika, sorta konoplje mora biti posebno ispitana na sadržaj THC u suhoj tvari biljke prije početka proizvodnje.

Hrvatska nije usklađena s pravnim okvirom EU, odnosno Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007 o uspostavljanju zajedničke organizacije poljoprivrednog tržišta, u dijelu kojim se uređuje tržište lana i konoplje.

Zbog agroekoloških uvjeta, u Hrvatskoj proizvodnja *pamuka* nije moguća te stoga nema proizvodnje pamuka.

Trenutno u Hrvatskoj nema uzgoja *dudovog svilca*.

Šećerna repa proizvodi se na istoku i sjeveru kontinentalnog dijela Hrvatske te se postojano povećava od 2000. godine, s izuzetkom godina kada je urod podbacio zbog iznimno nepovoljnih vremenskih uvjeta. U Hrvatskoj posluju tri šećerane, čija se proizvodnja od 2000. godine postojano povećavala, prije svega zbog mogućnosti povoljnog plasmana šećera u izvozu ali i snažnog rasta potražnje na domaćem tržištu.

Glavnina šećera u Hrvatskoj proizvodi se iz šećerne repe, ali se dio dobiva i preradom uvezenog sirovog šećera od trske. Jedan dio sirovog šećera uvozi se u okviru kvote Svjetske trgovinske organizacije (40 tisuća tona), ali u pojedinim godinama uvoz sirovog šećera znatno nadmašuje ovu količinu. Npr. u 2007. godini uvezeno je nešto više od 134 tisuće tona sirovog šećera. Hrvatska je neto uvoznik šećera, a u razdoblju od 2005. do 2007. prosječna godišnja potrošnja od približno 290 tisuća tona

(uključujući i supstitute šećera iz tarifne glave 1702) bila je na razini prosječne godišnje proizvodnje.

Šećer je od 2005. godine na prvom mjestu rang liste izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Rafinirani šećer je ujedno najvažniji poljoprivredni proizvod u izvozu u EU te je 2007. godine dosegao razinu od 222 tisuće tona.

U Hrvatskoj nema proizvodnje izoglukoze ni fruktoze.

Tržište šećera u Hrvatskoj nije uređeno na način kako je to propisano Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007. Stoga, ne postoje propisane cijene šećerne repe ili šećera (referentne, minimalne, interventne). Nisu propisani uvjeti otkupa, isporuke i plaćanja šećerne repe. Proizvođači u sektoru šećera ne plaćaju takse. U Hrvatskoj se u sektoru šećera ne primjenjuju proizvodne kvote ni sustav intervencija.

Standardi kvalitete utvrđeni su Pravilnikom o šećeru i ostalim saharidima, njihovim otopinama te škrobu i škrobnim sirupima (NN 174/04, 90/05), koji je u najvećoj mjeri usklađen s odredbama Direktiva 2001/111/EZ i 79/796/EEZ te Uredbe Komisije (EZ) br. 69/1265 (razlike se odnose na širi obuhvat proizvoda i veći raspon analitičkih metoda u hrvatskom propisu).

II.b.2. Uzgoj stoke, proizvodnja mesa i mlijeka

Stočarstvo je tradicionalna grana poljoprivredne proizvodnje raširena na cjelokupnom području Republike Hrvatske. Ovom proizvodnjom bave se pretežno manja obiteljska gospodarstva te manjim dijelom velike proizvodne jedinice, odnosno specijalizirane farme.

Govedarska proizvodnja najznačajnija je stočarska grana. Uz nju značajna je proizvodnja u svinjogojstvu, ovčarstvu i kozarstvu.

Za razliku od navedenih djelatnosti, peradarska proizvodnja, osobito onaj dio koji je namijenjen tržištu, organizirana je gotovo u cijelosti u zatvorenim proizvodnim jedinicama – farmama gdje se drži veliki broj proizvodnih jedinki i primjenjuje suvremena tehnologija proizvodnje.

U Hrvatskoj *proizvodnja mlijeka* predstavlja osnovicu govedarske proizvodnje na koju se najvećim dijelom naslanja proizvodnja goveđeg mesa.

Proizvodnjom mlijeka bavi se veliki broj proizvođača s relativno malim brojem krava po farmi. Prema Popisu poljoprivrede iz 2003. godine, u Hrvatskoj je bilo 77.281 farmi na kojima se nalazilo 238.050 krava, što znači da je prosječna veličina farme bila nešto veća od 3 krave. Od tada dolazi do značajnog restrukturiranja mliječnog sektora kako u dijelu smanjenja broja proizvođača koji isporučuju mlijeko u mljekare, tako i u količini isporučenog mlijeka.

Tablica 2: **Trendovi u proizvodnji i isporuci mlijeka za preradu**

Godina	Ukupna proizvodnja	Isporuka mlijeka za preradu u mljekare		
		Broj	Mlijeko	Isporuka po

	mlijeka, tis. tona	isporučitelja	tis. tona	% mliječne masti	isporučitelju, kg
2005	789,3	44.566	623,9	3,86	14.000
2006	847,1	38.145	650,5	3,84	17.053
2007	859,2	31.959	673,4	3,88	21.072

Izvor: DZS i HSC-Središnji laboratorij za kontrolu mlijeka (SLKM), 2008

U podacima o proizvedenim količinama mlijeka danim u tablici 2. nije uzeta u obzir količina koja se utroši za othranu teladi. U Hrvatskoj se za othranu teladi samo manjim dijelom koristi mliječna zamjenica, a telad se drži na farmi do žive težine \geq 150 kg. Procjenjuje se da se za othranu teladi po grlu koristi u prosjeku oko 600 litara mlijeka, što ukupno čini 134,5 tisuća tona. Iz ovoga proizlazi da je sveukupna količina mlijeka koja se dobije od krava oko 993,7 tisuća tona.

Dok su 2003. godine mlijeko isporučivala 58.815 proizvođača, krajem 2007. godine taj je broj smanjen na svega 31.959 te ima i dalje trend smanjivanja. Unatoč tome što broj proizvođača odnosno farmi značajno opada, a broj krava ostaje bitno nepromijenjen, proizvodnja mlijeka, posebice onaj dio koji se predaje u mljekare, ima stalan trend porasta. Iz ovoga se može zaključiti da u zadnjem razdoblju u Hrvatskoj dolazi do značajnog restrukturiranja govedarstva, posebice farmi koje proizvode mlijeko.

U Hrvatskoj je u 2007. godini otkup mlijeka obavljalo 40 mljekara pri čemu su dvije najveće mljekare otkupile 2/3 isporučenog mlijeka, a sve preostale samo 1/3.

Prodajna cijena mlijeka određuje se na temelju kriterija iz Uredbe o ciljnoj cijeni svježeg sirovog mlijeka (NN 156/02, 153/05, 123/07 81/08). Elementi za formiranje cijene su sadržaj mliječne masti, bjelančevina te broj somatskih stanica i mikroorganizama.

U Hrvatskoj se od 2002. godine utvrđivanje kakvoće mlijeka provodi u Središnjem laboratoriju za kontrolu mlijeka (SLKM), kao jedinom na području Hrvatske koji ima akreditaciju prema standardu HRN EN ISO/IEC 17025. Pravnu osnovu za provedbu ispitivanja kakvoće mlijeka predstavlja Pravilnik o kakvoći svježeg sirovog mlijeka (NN 102/00, 111/00, 74/08). U Pravilniku su dani parametri kakvoće i njihove vrijednosti na temelju kojih se mlijeko razvrstava u razrede. Od primjene ovoga Pravilnika, kakvoća sirovog mlijeka raste.

Tablica 3: **Kvaliteta isporučenog mlijeka u mljekare prema razredima**

Razredi kvalitete mlijeka	Postotni udio razreda		
	2005.	2006	2007
I	49,03	57,26	62,77
II	50,97	42,74	37,23

Izvor: HSC-SLKM, 2008

Mlijeko koje pripada I. razredu u cijelosti zadovoljava standarde EU u pogledu broja mikroorganizama (\leq 100.000) i somatskih stanica (\leq 400.000). Iz tablice 3. je razvidno da značajno raste udio navedenog razreda mlijeka te je krajem 2007. godine

gotovo 63% otkupljenog mlijeka pripadalo razredu koji u cijelosti udovoljava navedene standarde. Pri uspostavi novog sustava ispitivanja kvalitete mlijeka u 2003. godini u I. razred kvalitete pripadalo je svega 34,35% mlijeka.

Značajne količine mlijeka troše se još uvijek na farmi za prehranu farmera i njegove obitelji te za direktnu prodaju na farmi ili neposrednu prodaju na gradskim tržnicama. Zbog toga je isporuka mlijeka mljekarama relativno niska i danas iznosi oko 78% ukupne proizvodnje (bez mlijeka za othranu teladi). Ne postoje statistički podaci o izravnoj prodaji mlijeka ali se procjenjuje da ona iznosi 17% ukupne proizvodnje (Dodatak 2.3.). Procjena o izravnoj prodaji napravljena je za 2007. godinu na temelju službenih podataka o ukupnoj proizvodnji, isporukama mljekarama, broju članova kućanstava na farmama i potrošnji na farmi.

Hrvatska ne primjenjuje sustav proizvodnih kvota za mlijeko.

Proizvodnja *govedeg, odnosno junećeg mesa* je jedna od važnijih grana ukupne poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj. Uslijed ratnih razaranja (1991.–1995.), broj goveda je gotovo prepolovljen, te usprkos blagom oporavku još nije dostigao ni 60% u odnosu na predratno razdoblje.

Tablica 4: **Kretanje broja goveda u Hrvatskoj**

Godina	Broj goveda	Broj krava i steonih junica	Broj krava
1990	829.352	491.637	469.748
2005	471.025	272.039	241.314
2006	482.906	268.224	241.084
2007	467.077	255.828	234.671

Izvor: DZS, različita godišta

U Hrvatskoj dominira uzgoj simentalke pasmine goveda (oko 78%), namijenjene proizvodnji mlijeka i mesa (pasmina dvojnih osobina). Uz nju koriste se još mliječna Holstein pasmina (18%) i smeđa pasmina goveda (3,5%), kod kojih su slabije naglašene osobine za proizvodnju govedeg mesa. Ostale tovne pasmine zastupljene su s vrlo malim brojem grla (0,5%).

Proizvodnja govedeg mesa temelji se dijelom na korištenju vlastite teladi, a dijelom na kupovini teladi iz drugih zemalja.

Klasiranje govedih trupova na liniji klanja provodi se od 2004. godine prema propisima koji su usklađeni s propisima EU. Danas se provedba klasiranja provodi prema Pravilniku o kakvoći govedih trupova i polovica na liniji klanja (NN 40/07) koji je usklađen s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1183/2006 i Uredbom Komisije (EZ) br. 103/2006. Osnovnu bazu informacija za ovaj sustav čini jedinstveni registar domaćih životinja (baza podataka označenih životinja) kojeg vodi Hrvatski stočarski centar. Iz registra se crpe podaci o govedima koja su prispjela na klanje, a potrebni su za obilježavanje govedih trupova.

Svinjogojska proizvodnja u Hrvatskoj značajna je stočarska grana koja koristi velike količine koncentrirane stočne hrane. Kako Hrvatska proizvodi velike količine žitarica,

ova proizvodnja ima određene komparativne prednosti u odnosu na države koje uvoze veći dio potrebne stočne hrane.

Svinjogojska proizvodnja najvećim je dijelom smještena na obiteljskim gospodarstvima.

Brojno stanje svinja ima dugoročno gledajući trend porasta, iako je podložan cikličkoj promjeni zavisno od cijena živih svinja i svinjskog mesa. Ukupan se broj svinja kreće oko 1.450.000 komada, od čega je oko 160.000 krmača.

Hrvatska primjenjuje kod klanja klasiranje svinjskih trupova i polovica. Na snazi je Pravilnik o kakvoći svinjskih trupova i polovica na linija klanja (NN 40/07), koji je usklađen s odredbama Uredbe Vijeća (EEZ) br. 3220/84 i Uredbe Komisije (EEZ) br. 2967/85.

Veći dio *ovčarske i kozarske proizvodnje* u Hrvatskoj se odvija u brdsko-planinskim područjima i na otocima, odnosno područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi. Samo manji dio proizvodnje odvija se u intenzivnim uvjetima, posebice proizvodnja mlijeka za preradu u mljekarama. Prema zadnjim podacima iz Popisa poljoprivrede 2003. godine, u Hrvatskoj je bilo nešto više od 750 tisuća ovaca te oko 203 tisuće koza.

U strukturi proizvodnje prevladavaju obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Čak 98% ukupne proizvodnje smješteno je na obiteljskim gospodarstvima, kojih u ovčarskoj proizvodnji ima gotovo 30 tisuća.

Za ovce i koze nije uspostavljen sustav klasifikacije trupova i polovica na liniji klanja. Intervencijske mjere na tržištu ovčjeg i kozjeg mesa nisu se nikada koristile.

Peradarska je proizvodnja u Hrvatskoj na najvišoj razini specijalizirane industrijske proizvodnje usmjerene tržištu. Organizirana je u velikim proizvodnim jedinicama gdje se primjenjuje suvremena tehnologija proizvodnje te koristi kvalitetna genetska osnovica aktualnih hibridnih linija.

U sektoru proizvodnje jaja koriste se međutim gotovo u cijelosti kavezi za držanje nesilica koji ne udovoljavaju odredbama Direktive Vijeća 1999/74/EZ. Ovo će otežavati provedbu ovih propisa jer se u kratkom vremenu i zbog potrebe osiguranja značajnih novčanih sredstava neće moći u cijelosti sačiniti rekonstrukcija postojećih farmi. Kako bi se ubrzao ovaj proces, u pripremi je izrada nacionalnog programa razvitka peradarske proizvodnje kojim će se osigurati povoljniji uvjeti rekonstrukcije. Dio sredstava za ovu namjenu osigurat će se iz Državnog proračuna.

Uz industrijsku proizvodnju jaja i peradskog mesa, postoji dio koji se nalazi na obiteljskim gospodarstvima gdje se dobiveni proizvodi (jaja i meso) većim dijelom koriste za vlastite potrebe. Ova se proizvodnja odvija u ekstenzivnim uvjetima slobodnog držanja peradi, a samo manjim dijelom u zatvorenim objektima.

U Hrvatskoj se godišnje proizvede oko 48.000 tona jaja i 96.500 tona peradskog mesa (85.000 tona mesa brojlera i 10.800 tona mesa purana, dok se preostalo odnosi na meso guski i pataka), čime se pokrivaju potrebe potrošnje na domaćem tržištu.

U Hrvatskoj postoje 74 objekta za klanje peradi, od čega 6 ima izvoznu dozvolu.

Hrvatska je uspostavila sustav označavanja jaja peradi sukladno odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1028/2006 koji se u cijelosti primjenjuje u proizvodnji i prometu jaja.

Zbog strožih uvjeta držanja peradi u EU, ova se proizvodnja u idućem razdoblju mora značajno restrukturirati, posebice u dijelu proizvodnje konzumnih jaja jer samo manji broj farmi trenutno zadovoljava uvjete držanja nesilica.

Proizvodnja meda odvija se isključivo na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Proizvodnja meda kreće se u Hrvatskoj na prosječnoj razini od oko 3.800 tona godišnje.

Hrvatska je neto izvoznik meda. Zbog zemljopisnih razlika u Hrvatskoj se proizvode različite vrste medova dobivenih u kontinentalnom i obalnom području.

U sektoru stočarstva, Hrvatska nema tržne redove u cijelosti uređene kako je predviđeno odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007.

II.b.3. Posebni usjevi, vino i jaka alkoholna pića

U sektoru **vina**, nacionalno zakonodavstvo je usklađeno s odredbama pravne stečevine (Uredba Vijeća (EZ) br. 479/2008) u pogledu enoloških praksi i postupaka.

Vinogradarska područja Hrvatske se prema prirodnim uvjetima za uzgoj vinove loze dijele na regije, podregije, vinogorja i vinogradarske položaje. Regije su: Kontinentalna Hrvatska i Primorska Hrvatska.

Podregije Kontinentalne Hrvatske su: Podunavlje, Slavonija, Moslavina, Prigorje-Bilogora, Plešivica, Pokuplje, Zagorje-Međimurje.

Podregije Primorske Hrvatske su: Istra, Hrvatsko primorje, Sjeverna Dalmacija, Dalmatinska zagora, Srednja i Južna Dalmacija.

Ukupna površina pod vinogradima u Hrvatskoj u 2007. godini iznosi prema podacima Državnog zavoda za statistiku 32,5 tisuća ha.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za vinogradarstvo i vinarstvo (HZVV), najznačajnije sorte grožđa u Hrvatskoj su graševina, malvazija istarska i plavac. Zastupljenost ove tri sorte u 2007. godini iznosi 46,86%. Preostalih 53,14% čini 28 sorata čiji je pojedinačni udio manji od 3,13% te ostale sorte (10,79%) s pojedinačnim udjelom manjim od 0,5%.

Proizvodnja vina po kategorijama u 2007. godini (%):

- kvalitetna vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom 68,62% (kvalitetna vina 64,18% i vrhunska vina 4,44%)
- stolna vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom 2,52%
- stolna vina 27,06%

- ostala vina 1,8% (pjenušava vina 1,04% i specijalna vina 0,76%). (Izvor: HZVV, 2008.).

Od ukupnog broja gospodarstava u sektoru koja posjeduju vinograde, 95% ima vinograde veličine do 0,5 ha (oko 147.000) dok 5% gospodarstava ima vinograde veće od 0,5 ha (Izvor: DZS, Popis poljoprivrede, 2003.).

Sektor *vinarstva* u Hrvatskoj reguliran je Zakonom o vinu iz 2003. godine (NN 96/03). Na temelju Zakona o vinu doneseno je 14 provedbenih propisa i to:

- Lista zemljopisnih oznaka (NN 6/04);
- Pravilnik o uvjetima analize mošta, vina, drugih proizvoda od grožđa i vina te voćnih vina i drugih proizvoda na bazi voćnih vina (NN 102/04, 64/05);
- Pravilnik o minimalno tehničko-tehnološkim uvjetima za proizvodnju vina i voćnih vina te prodaju vina, drugih proizvoda od grožđa i vina kao i voćnih vina (NN 102/04, 91/05, 71/06, 73/07, 8/08);
- Pravilnik o oglašavanju vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom i voćnih vina (NN 105/04);
- Pravilnik o organoleptičkom (senzornom) ocjenjivanju mošta i vina (NN 106/04);
- Pravilnik o fizikalno-kemijskim metodama analize mošta, vina, drugih proizvoda od grožđa i vina te voćnih vina (NN 106/04);
- Pravilnik o Nacionalnoj listi priznatih kultivara vinove loze (NN 159/04, 14/05, 42/05, 62/05, 3/06, 37/06, 76/06, 44/07, 118/07, 133/07);
- Pravilnik o vinogradarskim područjima (NN 159/04, 64/05, 123/07);
- Pravilnik o proizvodnji vina (NN 2/05);
- Pravilnik o označavanju vina oznakom zemljopisnog podrijetla (NN 7/05, 41/08);
- Pravilnik o vinskom i voćnom octu (NN 121/05, 53/06);
- Pravilnik o Upisniku destilatera (NN 137/05, 75/07);
- Pravilnik o voćnim vinima (NN 73/06);
- Lista tradicionalnih izraza za vino (NN 96/07).

Područje *jakih alkoholnih pića* regulirano je Zakonom o hrani (NN 46/07), Pravilnikom o jakim alkoholnim i alkoholnim pićima (NN 172/04, 73/07), Pravilnikom o analitičkim metodama za jaka alkoholna pića (NN 138/05), Pravilnikom o označavanju, reklamiranju i prezentiranju hrane (NN 41/08), Pravilnikom o priznavanju i zaštiti oznaka jakih alkoholnih i aromatiziranih pića (NN 20/07) i Pravilnikom o troškovima postupka registracije i prava uporabe registrirane oznake jakih alkoholnih i aromatiziranih pića (NN 123/07).

Nacionalni propisi u sektoru jakih alkoholnih pića u najvećem su dijelu usklađeni s odredbama Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1576/1989.

Ukupna proizvodnja glavnih kategorija jakih alkoholnih pića u 2006. godini iznosila je 116.643 hektolitara, od čega proizvodnja vinjaka iznosi 5,0%, ruma 1,1 %, gina 0.5%, vodke 15,8% te likera i ostalih jakih alkoholnih pića 77.6% od ukupne godišnje proizvodnje.

Proizvodnja voća i povrća trenutno ne pokriva niti 50% domaće potrošnje unatoč razmjerno povoljnim agroekološkim uvjetima za ovu proizvodnju. Razlozi tome su većim dijelom naslijeđeno stanje, odnosno zapostavljanje i neafirmiranje ovih proizvodnji u Hrvatskoj u dužem razdoblju prije osamostaljenja (prema neslužbenoj raspodjeli proizvodnji u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji (SFRJ), proizvodnja voća i povrća imala je prioritet u drugim republikama bivše SFRJ, a u Hrvatskoj je bila locirana prerada na bazi sirovina iz tog područja), a zatim ratno razdoblje tijekom 90-ih godina. Veliki teret snažnijem razvoju ovog sektora čini i nasljeđe (prisilno udruživanje), koje je kod ljudi usadilo veliko nepovjerenje prema proizvodnom i tržišnom organiziranju.

Proizvodnja voća i povrća u Hrvatskoj uglavnom je locirana na obiteljskim gospodarstvima. Proizvodnja se u pravilu odvija na manjim površinama, uz nedostatak znanja i nedovoljnu primjenu novih tehnologija, zbog čega je proizvod nekonkurentan, odnosno proizvodi se uz niske prinose. Udio ekstra i I. klase u proizvodnji je jako nizak te znatan udio u proizvodnji čini II klasa. Znatni problemi postoje i zbog nedostatne i nerazvijene tržišne infrastrukture. Naime, raspoloživi kapaciteti su nedovoljni, a oprema je tehnološki zastarjela i to posebno u segmentu skladištenja, dorade i prerade voća i povrća. Zbog toga se veći dio proizvedenog voća neuvjetno skladišti te tako redovito propada znatan dio proizvedenih količina te tom segmentu sektora trebaju znatne investicije.

Pored ovih problema razina organiziranosti proizvođača je vrlo niska. U Hrvatskoj trenutno postoji samo pokoja zadruga koja je orijentirana na organizaciju ponude i proizvodnje u sektoru voća i povrća, što čitav sektor čini iznimno ranjivim i izloženim pritisku velikih trgovačkih lanaca putem kojih se svakim danom prodaje sve više (trenutno oko 50%) svježeg voća i povrća.

Prerada voća i povrća je djelatnost koja je znatno pogođena učincima rata tijekom 90-tih godina. Temeljni problemi su nerazvijena sirovinaska osnova u Hrvatskoj i gubitak nabavnog tržišta sirovine iz bivše Jugoslavije, na koje su hrvatske tvrtke istovremeno isporučivale značajne količine prerađenog voća i povrća. Danas se u Hrvatskoj proizvodi godišnje oko 19.000 tona prerađenog povrća i oko 91.500 tona prerađenog voća. Pri tome kod voća najznačajniji udio čine voćni sokovi (83.500 tona), a udio ostalih prerađevina voća (kompoti, marmelade, želei, kandirano voće i dr.) je prosječno 8.000 tona i u tom segmentu proizvodnje prerađevina voća proizvodnja je u odnosu na 1990. godinu najviše pala (65%).

U sektoru prerade voća i povrća Hrvatska je neto uvoznik i uvozom se nadomješta oko 70% domaće potrošnje prerađevina povrća, te oko 27% prerađevina voća.

Hrvatska nije usklađena s pravnom stečevinom EU koja uređuje **tržište voća, povrća i prerađevina** (Uredba Vijeća (EZ) br. 361/2008, Uredba Komisije (EZ) br. 1580/2007 i Uredba Vijeća (EZ) br. 1234/2007).

Tržni standardi za svježe voće i povrće uređeni su Pravilnikom o kvaliteti voća, povrća i gljiva (NN 53/91). Postojeći standardi u Hrvatskoj nisu usklađeni sa standardima kvalitete svježeg voća i povrća EU.

U dijelu prerađevina kakvoća je utvrđena Pravilnikom o voćnim sokovima i nektarima

te njima srodnim proizvodima (NN 152/05) kojim su preuzete odredbe Direktive Vijeća 2001/112/EZ te Pravilnikom o voćnim džemovima, želeima, marmeladama, pekmezu te zaslađenom kesten pireu (NN 76/06), kojim su preuzete odredbe Direktive Vijeća 2001/113/EZ. Navedeni pravilnici obuhvaćaju nazive, definicije i opće zahtjeve kojima moraju udovoljavati proizvodi, njihov sastav i senzorna svojstva, vrsta i količinu sirovina te zahtjeve deklariranja ili označavanja.

Provjere kvalitete provode se nakon što je roba stavljena na tržište, u veleprodaji, maloprodaji, na veletržnicama ili na mjestu uvoza, a sukladno Zakonu o hrani (NN 46/07), provjere obavljaju sanitarni inspektori. Područje kontrole i tijela koje provodi kontrolu nije usklađeno s odredbama pravne stečevine EU. Hrvatska nema upisnik trgovaca voćem i povrćem.

Pitanje proizvođačkih organizacija nije uređeno, a time niti sustav potpore koju sektor voća i povrća može ostvariti kroz aktivnosti proizvođačkih organizacija.

Pravilnikom o voćnim džemovima, želeima, marmeladama, pekmezu te zaslađenom kesten pireu su također propisani zahtjevi kakvoće za proizvode sljedećih naziva, a koji nisu obuhvaćeni Direktivom Vijeća 2001/113/EZ:

“**Domaća marmelada**“ je proizvod odgovarajuće želirane konzistencije proizveden od voćne kaše jedne ili više vrsta voća i šećera. Količina voćne kaše upotrijebljena za proizvodnju 1.000 g konačnog proizvoda ne smije biti manja od:

- 300 g kao opće pravilo,
- 250 g za crveni ribiz, crni ribiz, borovnicu, brusnicu, šipak i dunju.

“**Ekstra domaća marmelada**“ je proizvod odgovarajuće želirane konzistencije proizveden od voćne kaše jedne ili više vrsta voća i šećera. Količina voćne kaše upotrijebljene za proizvodnju 1 000 g konačnog proizvoda ne smije biti manja od:

- 450 g kao opće pravilo,
- 350 g za crveni ribiz, crni ribiz, borovnicu, brusnicu, šipak i dunju.

“**Pekmez**“ je proizvod odgovarajuće ugušćene konzistencije proizveden ukuhavanjem voćne pulpe i/ili voćne kaše jedne ili više vrsta voća, sa ili bez dodatka šećera. Količina šećera koju je dozvoljeno dodati u pekmez iznosi najviše do 25%, u odnosu na ukupnu količinu voća.

U ovom području nadležno tijelo je Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Službena kontrola provedbe Pravilnika u nadležnosti je sanitarne inspekcije Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i Državnog inspektorata.

Obzirom na agro-klimatološke uvjete, na području Hrvatske ne postoji proizvodnja **banana**. Tržni standard za banane propisan je Pravilnikom o kvaliteti voća, povrća i gljiva (NN 53/91) i nije usklađen sa Uredbom Komisije (EZ) br. 2257/94. Također, u Hrvatskoj ne postoji tržni red za banane kako je propisano odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007.

Prema statističkim podacima, **cvijeće** se u Hrvatskoj uzgaja na oko 1.000 ha što uključuje površine na otvorenom i zaštićene prostore. U zaštićenom prostoru cvijeće se uzgaja na samo oko 60 ha. Od trajnih nasada cvijeća trenutno u Hrvatskoj postoje

samo nasadi gerbera s oko 300.000 biljaka. Hrvatska je uvoznik cvijeća sa prosječnom godišnjom vrijednosti uvoza od oko 5 milijuna eura.

Hrvatska nema propis kojim su uređeni tržišni odnosi na način kako je to uređeno tržišnim redom EU odnosno Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007, a niti minimalne standarde kvalitete.

U Hrvatskoj nasadi *maslina* su rasprostranjeni u Istri, priobalnom pojasu Kvarnera i Dalmacije te na otocima. Povijest uzgoja masline na našem priobalju stara je više od 2000 godina. Hrvatska je posjedovala najveće površine pod maslinama u vremenskom razdoblju poslije filoksere te do II. svjetskog rata, kada su se mahom sadile masline na zemljištima propalih vinograda, a njihov broj bio je oko 40 milijuna. Za razliku od ostalih zemalja oko Sredozemnog mora, hrvatsko maslinarstvo je nazadovalo nekoliko desetljeća, nakon II. svjetskog rata. Tek posljednjih desetak godina su u maslinarstvu i proizvodnji maslinovog ulja prisutni pozitivni trendovi, što je praćeno značajnijom sadnjom novih maslinika.

Ovom pozitivnom trendu u maslinarstvu su, osim sve veće osviještenosti potrošača u pogledu hranjive i zdravstvene vrijednosti maslinovog ulja, ulaganjima u nove tehnologije proizvodnje sadnica i maslinovog ulja doprinijeli državni programi i potpore za ovo područje.

Prema podacima Popisa poljoprivrede iz 2003., maslinarstvom se u Hrvatskoj bavilo nešto više od 40 tisuća gospodarstava, uglavnom obiteljskih. Gotovo 80% proizvođača maslina pripada razredu veličine do 100 stabala, nešto manje od 20% razredu od 100 do 500 stabala, a tek manje od 1% razredu preko 500 stabala. Prosječna godišnja proizvodnja ploda maslina iznosila je 33 tisuće tona u razdoblju 2005. – 2007. godine.

Prerada ploda maslina u maslinovo ulje odvija se u Hrvatskoj u 126 uljara.

Pravilnik o uljima od ploda i komine maslina (NN 63/06) određuje zahtjeve kakvoće ulja od ploda i komine maslina, a odnosi se na kategorizaciju i nazivlje, fizikalno-kemijska i senzorska svojstva, tehnološke postupke u proizvodnji i preradi, ambalažu i uvjete pakiranja, metode uzorkovanja i dr. Pravilnik je djelomično usklađen s odredbama Uredbe Komisije (EZ) br. 1019/2002, Uredbe Vijeća (EZ) br. 865/2004, te Uredbe Komisije (EEZ) br. 2568/91. Pravilnik nije usklađen s navedenim Uredbama u pogledu sustava odobravanja objekata za pakiranje maslinovog ulja te ovlašćivanja neovisnih panela za senzorska ispitivanja jer za isto do donošenja novog Zakona o hrani (NN 46/07) nije postojao pravni temelj.

Sukladno novom Zakonu o hrani (NN 46/07), službenu kontrolu kakvoće maslinovog ulja obavlja nadležna inspekcija pri Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, odnosno gospodarski inspektori Državnog inspektorata na razini maloprodaje te granična sanitarna inspekcija Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi pri uvozu.

U Hrvatskoj je akreditiran jedan laboratorij za ispitivanje maslinovog ulja prema normi HRN EN ISO/IEC 17025 koji provodi analize prema propisanim metodama. Isti laboratorij ovlašten je od strane Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja temeljem Pravilnika o ovlaštenim ispitnim laboratorijima za kontrolu kakvoće

hrane (NN 92/06) za obavljanje specijalizirane djelatnosti s mogućnošću izdavanja međunarodnih certifikata za obavljanje analiza maslinovog ulja za potrebe službene kontrole kakvoće.

U Hrvatskoj nije uspostavljen registar maslinika baziran na GIS sustavu, kako je predviđeno odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 864/2004.

U Hrvatskoj ne postoji sustav potpora za privatno skladištenje maslinovog ulja te sustav potpora organizacijama sudionika na tržištu u skladu s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007 i Uredbe Komisije (EZ) br. 2080/2005. Postojeće udruge proizvođača nisu usporedive s proizvođačkim organizacijama koje su definirane navedenom pravnom stečevinom, niti po organizaciji, niti po ulozi, a također ne postoji niti sustav za financiranje njihovih programa rada.

Tradicija uzgoja *duhana* u Hrvatskoj duga je četiri stoljeća. Zadnjih 40-ak godina uzgajaju se samo sorte virginija i berlej, pri čemu virginija dominira s udjelom od oko 90% u ukupnoj proizvodnji. Prosječna godišnja proizvodnja u razdoblju 2005.–2007. godine iznosila je nešto više od 11 tisuća tona. To je pojedinačno najveći udio proizvodnje nekog poljoprivrednog proizvoda u Hrvatskoj u odnosu na današnju ukupnu proizvodnju u EU.

Glavnina uzgoja duhana smještena je u sjevernom dijelu Hrvatske na području Podravine, pri čemu je ova proizvodnja glavni izvor dohotka za tamošnja obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Specifičnost je uzgoja duhana u Hrvatskoj da se uglavnom odvija na siromašnim pjeskovitim tlima gdje je mala mogućnost supstitabilnosti drugim proizvodnjama. Hrvatska je neto izvoznik duhana.

Tržište duhana u Hrvatskoj nije uređeno na način kako je propisano Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007, odnosno Uredbama Komisije (EZ) br. 2095/2005 i 2182/2002.

Zakon o duhanu (NN 69/99) propisuje odnose u proizvodnji, obradi i prometu duhana te proizvodnji duhanskih proizvoda. Zakon određuje da se proizvodnja duhana može obavljati samo na temelju pisanog ugovora o proizvodnji duhana s pravnom osobom registriranom za obradu duhana. Zakon također utvrđuje osnovne elemente ugovora, uključujući i obvezu proizvođača duhana da će isporučiti sav proizvedeni duhan te obvezu obrađivača duhana da će od proizvođača preuzeti i platiti isporučeni duhan. U ugovoru proizvođač duhana daje izjavu da za isto vremensko razdoblje nije sklopio ugovor o proizvodnji duhana s drugim obrađivačem duhana za istu površinu.

Odredbe vezane uz preradu duhana detaljnije su propisane Pravilnikom o obradi duhana, proizvodnji i markama duhanskih proizvoda (NN 69/06). Pravilnik propisuje uvjete koje moraju ispunjavati obrađivači duhana i proizvođači duhanskih proizvoda, obilježavanje duhanskih proizvoda te sadržaje i način vođenja upisnika za sudionike na tržištu duhana i duhanskih proizvoda. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja vodi registar odobrenih tvrtki za obradu duhana, uvoz/izvoz duhana i duhanskih proizvoda i proizvodnju duhanskih proizvoda, međutim, sadržaj ovih evidencija nije usklađen sa zahtjevima navedenima u Uredbi Komisije (EZ) br. 604/2004.

Proizvodnja *sjemena* u Hrvatskoj predstavlja značajan udio u segmentu biljne proizvodnje. Godišnja proizvodnja odvija se u prosjeku na 24.000 hektara na kojima se prosječno proizvodi do 100.000 tona sjemena različitih biljnih vrsta. Posebno je značajna proizvodnja sjemena žitarica koja se u posljednjem trogodišnjem razdoblju kreće oko 80.000 tona.

U posljednjim godinama rastu količine sjemena koje se izvoze, posebno kukuruza i pšenice. Međutim, uvoze se znatne količine sjemenskog krumpira te sjemena povrća.

Pravnu osnovu u sektoru proizvodnje sjemena čine Zakon o poljoprivredi, Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu i Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN 140/05, 35/08). Tržište sjemena u Hrvatskoj nije uređeno na način kako je propisano Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007.

Tržište *hmelja* u Hrvatskoj nije uređeno na način kako je propisano Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007.

Proizvodnja hmelja smještena je u zapadnom području Hrvatske. Trenutno postoji 16 hektara nasada hmelja. Godišnje se proizvede u prosjeku do 10 tona hmelja sorte Aurora koja se jedina trenutno uzgaja u Hrvatskoj. U razdoblju do 1990. hmelj se uzgajao na bitno većim površinama (do 200 ha) i to u potpunosti u istočnom dijelu Hrvatske. Međutim, zbog ratnog djelovanja najveći dio tada podignutih hmeljika je propao.

U pogledu organizacije tržišta i proizvođača, u Hrvatskoj djeluje jedna zadruga koja okuplja sve hrvatske proizvođače hmelja.

II.C. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA

Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN 12/01, 14/01, 79/07) na snazi je od 2001. godine, a pripadajući pravilnici od 2002. godine. Zakonom je regulirana ekološka proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, prerada, trgovina, označavanje i deklariranje proizvoda, potvrđivanje (certifikacija), obavljanje stručnog i inspeksijskog nadzora.

Ekološka proizvodnja u Hrvatskoj je još u ranoj fazi razvoja. Međutim, potencijali za proizvodnju postoje s obzirom na prirodne resurse. Interes za ovaj način proizvodnje je u znatnom porastu. To potvrđuju brojke o porastu površina u ekološkoj poljoprivredi (od 51 ha u 2002. godini do 7.578 ha u 2007. godini), kao i porastu broja proizvođača u ekološkoj poljoprivredi (sa 130 u 2003. godini na 477 u 2007. godini).

Uz rastuću globalnu potražnju, porastu broja proizvođača i površina pod ekološkom poljoprivredom doprinose u određenoj mjeri i programi državne potpore, sufinanciranje stručnog nadzora i certifikacije od strane pojedinih županija, te pomoć koju putem edukacije i informiranja poljoprivrednicima pružaju savjetodavna služba i ekološke udruge.

Tržište ekoloških proizvoda je nerazvijeno, djelomično uslijed nedostatnosti proizvoda, ograničenih preradbenih kapaciteta, te nedovoljne informiranosti

potrošača. U Upisniku uvoznika ekoloških proizvoda upisano je 38 pravnih osoba. Ekološki proizvodi uvoze se uglavnom iz zemalja članica EU.

Navedeni Zakon i Pravilnici doneseni na temelju njega usklađeni su s Uredbama Vijeća (EEZ) br. 2092/91, (EZ) br. 1935/95, 1804/1999 i 834/2007, kao i s Uredbama Komisije (EEZ) br. 207/93, (EZ) br. 1452/2003, 2491/2001, 472/2002, 1900/98, 468/94, 1073/2000, 1488/97 i 2020/2000.

Sustav kontrole ekološke proizvodnje

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja ovlastilo je pet nadzornih stanica (*inspection body*) za stručni nadzor nad ekološkom proizvodnjom. Ovlaštene nadzorne stanice moraju udovoljiti uvjetima hrvatske norme HRN EN 45004, kojom su propisani kriteriji za rad ustanova koje provode nadzor.

Tri pravne osobe ovlaštene su za postupak potvrđivanja (*certification body*). Pravna osoba za postupak potvrđivanja mora udovoljiti uvjete propisane hrvatskom normom HRN EN 45011. Kao ekološki proizvod, proces ili usluga može biti označen i deklariran samo onaj proizvod, proces ili usluga za koju je pravna osoba za provedbu postupka potvrđivanja izdala potvrđnicu (*certificate*).

Postoji osam laboratorija za ispitivanje proizvoda i usluga u ekološkoj proizvodnji. Ovlašteni laboratorij mora udovoljiti uvjetima hrvatske norme HRN EN ISO/IEC 17025, kojom su propisani zahtjevi za osposobljenost ispitnih i mjeriteljskih laboratorija.

Poljoprivredna inspekcija Ministarstva obavlja nadzor nad provedbom Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Gospodarska inspekcija Državnog inspektorata obavlja kontrolu proizvoda u trgovini, način deklariranja, pakiranja, skladištenja i kakvoću ekoloških proizvoda.

II. D. POLITIKA KVALITETE

II.d.1. Oznake izvornosti i oznake zemljopisnog podrijetla

U Hrvatskoj je do 2003. godine način stjecanja, sustav zaštite i ostvarivanja prava u korištenju oznake zemljopisnog podrijetla i oznake izvornosti bio vođen pri Hrvatskoj gospodarskoj komori dok je Državni zavod za intelektualno vlasništvo provodio upis u registar po službenoj dužnosti. Zatim je Državni zavod za intelektualno vlasništvo donio zakonske i podzakonske akte na temelju kojih je provodio postupak zaštite i ostvarenja prava korištenja spomenutih oznake zemljopisnog podrijetla i oznake izvornosti.

Oznake koje su ostvarile zaštitu prema dotadašnjem postupku su:

1. Istarski pršut – mesni proizvod – oznaka izvornosti;
2. Torkul – maslinovo ulje – oznaka izvornosti;
3. Cetinski sir – oznaka izvornosti;
4. Drniški pršut – mesni proizvod – oznaka izvornosti;
5. Paški baškotin – biskvit – oznaka izvornosti;

6. Dingač – vino – oznaka zemljopisnog podrijetla;
7. Paški sir – oznaka zemljopisnog podrijetla;
8. Slavonski domaći Kulen/Kulin – mesni proizvod – oznaka zemljopisnog podrijetla;
9. Stara slavonska šljivovica ili Slavonka – jako alkoholno piće – oznaka zemljopisnog podrijetla.

Od 2003. godine, odnosno donošenja Zakona o hrani (NN 117/03, 130/03, 48/04, 85/06), Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, postaje nadležno tijelo za područje oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla hrane.

Na temelju Zakona o hrani nadležno Ministarstvo donosi Pravilnik o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane (NN 80/05, 11/07), koji se primjenjuje od 01. studenog 2005. godine.

Pravilnik o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane detaljno propisuje proceduru zaštite oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla hrane, postupak dobivanja prava uporabe zaštićene (registrirane) oznake te sustav kontrole za navedeno područje. Navedeni pravilnik je većim dijelom usklađen s Uredbom Vijeća (EEZ) br. 2081/92 o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti za poljoprivredne i prehrambene proizvode i s ostalim relevantnim propisima EU koji uređuju ovo područje, a koji su u vrijeme njihova donošenja bili na snazi.

Razlog za djelomičnu neusklađenost je taj što se tadašnji Zakon o hrani odnosi isključivo na hranu, stoga se i navedeni Pravilnik odnosi samo na hranu i ne primjenjuje se na ostale poljoprivredne proizvode koji nisu namijenjeni konzumaciji od strane ljudi kao što su npr. ukrasno cvijeće i bilje, pluto, eterična ulja i slično.

U 2007. godini donesen je novi Zakon o hrani (NN 46/07) koji je zamijenio prethodni Zakon iz 2003. godine. Odredbe novog zakona vezano za područje oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla većim su dijelom usklađene s novom Uredbom Vijeća (EZ) br. 510/2006 o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda koja je zamijenila dosadašnju Uredbu iz 1992. godine.

S ciljem daljnjeg usklađivanja s propisima EU, Hrvatska je donijela Zakon o oznakama izvornosti, oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama tradicionalnog ugleda poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN 84/08). Spomenutim Zakonom preuzete su odredbe temeljne uredbe, Uredbe Vijeća (EZ) br. 510/2006 o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

Pravilnik o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane (NN 80/05, 11/07) i dalje ostaje na snazi.

Sukladno navedenom Zakonu o oznakama izvornosti, oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama tradicionalnog ugleda poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, a prema proceduri propisanoj gore navedenim Pravilnikom, sve postojeće oznake moraju obnoviti svoju zaštitu. Rok za pokretanje obnove zaštite oznaka određen Zakonom je do 31. prosinca 2008. godine. Razlog za obnovu zaštite je što

sustav prema kojem su nazivi bili registrirani nije predviđao adekvatan sustav kontrole. Prema istom Zakonu također je propisano da stare oznake vrijede i priznaju se do dobivanja novih.

Dingač (vino) i Stara slavonska šljivovica ili Slavonka (rakija) neće moći obnoviti tu zaštitu sukladno ovoj proceduri budući se ona ne primjenjuje za vino i jaka alkoholna pića. U Hrvatskoj je zaštita jakih alkoholnih pića uređena Pravilnikom o priznavanju i zaštiti oznaka jakih alkoholnih i aromatiziranih pića (NN 20/07), dok za vina postoje propisi koji definiraju zaštitu vina, a doneseni su na temelju Zakona o vinu (NN 96/03).

Utvrđivanje sukladnosti sa specifikacijom prema navedenom Zakonu provode certifikacijska tijela. Trenutno je u Hrvatskoj ovlašteno jedno certifikacijsko tijelo.

Prema istom Zakonu inspekcijski nadzor nad provedbom propisa za navedeno područje provodi poljoprivredna inspekcija i inspekcija za kakvoću hrane osnovana pri Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, a na razini maloprodaje gospodarski inspektori Državnog inspektorata.

II.d.2. Oznake tradicionalnog ugleda

U Hrvatskoj se 2003. godine, kada je donesen Zakon o hrani (NN 117/03, 130/03, 48/04, 85/04), prvi puta daje mogućnost priznavanja posebnih svojstava i dodjela oznake "tradicionalni ugled".

Na temelju Zakona o hrani, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, donijelo je 2005. godine Pravilnik o priznavanju posebnih svojstava hrane i dodjeli oznake "tradicionalni ugled" (NN 127/05), koji se primjenjuje od 3. svibnja 2006. godine.

Pravilnik detaljno propisuje proceduru priznavanja posebnih svojstava radi dodjele oznake "tradicionalni ugled", definira posebna svojstva, sadržaj specifikacije prehrambenog proizvoda, upis u Upisnik prehrambenih proizvoda koji nose oznaku "tradicionalni ugled", sustav utvrđivanja sukladnosti, uvjete koje moraju zadovoljiti pravne osobe koje provode postupak ocjenjivanja sukladnosti te način kontrole.

Pravilnik je potpuno usklađen s Uredbom Vijeća (EEZ) br. 2082/92 o potvrdama o osobitim svojstvima poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i ostalim odgovarajućim EU propisima koji definiraju ovo područje, a bili su na snazi u trenutku izrade Pravilnika.

U 2007. godini donesen je novi Zakon o hrani (NN 46/07) čije su odredbe vezano za područje oznaka tradicionalnog ugleda većim dijelom usklađene s novom Uredbom Vijeća (EZ) br. 509/2006 o poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima kao garantirano tradicionalnim specijalitetima, koja je zamijenila dotadašnju Uredbu iz 1992. godine.

S ciljem daljnjeg usklađivanja s propisima EU, Hrvatska je donijela Zakon o oznakama izvornosti, oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama tradicionalnog ugleda poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN 84/08). Spomenutim Zakonom

preuzete su odredbe temeljne uredbe, Uredbe Vijeća (EZ) br. 509/2006 o poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima kao garantirano tradicionalnim specijalitetima.

Pravilnik o priznavanju posebnih svojstava hrane i dodjeli oznake “tradicionalni ugled“ (NN 127/05) i dalje je na snazi.

Utvrđivanje sukladnosti sa specifikacijom prema navedenom Zakonu provode certifikacijska tijela. Prema istom Zakonu inspeksijski nadzor nad provedbom propisa za navedeno područje provodi poljoprivredna inspekcija i inspekcija za kakvoću hrane osnovana pri Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, a na razini maloprodaje gospodarski inspektori Državnog inspektorata.

II.E. RURALNI RAZVOJ

II.e.1. Ruralni prostor i stanovništvo

Primjenom OECD definicije ruralnosti (gustoća naseljenosti manja od 150 stanovnika na km²) dolazi se do sljedećih zaključaka:

- 91,6% ukupnog područja Hrvatske klasificira se kao ruralno područje, a 8,4 % kao urbano područje;
- 88,7% naselja smješteno je u ruralnim područjima, a 11,3 % u urbanim područjima sa 35 % stanovništva u 14 gradova sa više od 30.000 stanovnika;
- 47,6% ukupnog stanovništva živi u ruralnim područjima, a 52,4 % stanovništva u urbanim područjima.

Tablica 5: Ruralna i urbana područja u Hrvatskoj, stanovništvo i naselja prema OECD kriteriju

Klasifikacija	OECD kriterij					
	km ²	%	Broj naselja	%	Broj stanovnika	%
Ruralna područja	51.872	91,6	6.001	88,7	2.110.988	47,6
Urbana područja	4.731	8,4	763	11,3	2.326.472	52,4
Ukupno	56.603	100	6.751	100	4.437.460	100

Izvor: DZS, 2001.

Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2001. godine, u ruralnim područjima Hrvatske 17,1% stanovnika mlađe je od 14 godina, 64% između 15 i 64 godine i 18,9% starije od 65 godina. Puno veći udio stanovništva starosti od 65 godina i starijeg živi u ruralnim područjima, u usporedbi s urbanim područjima.

U zadnjem popisnom razdoblju (1991. - 2001.) demografske promjene u Hrvatskoj zbivale su se pod snažnim utjecajem destabilizirajućih (vanjskih) čimbenika kao što su: rat s velikim materijalnim razaranja, ljudskim žrtvama i socijalnim poremećajima, ali i poratnim i tranzicijskim poteškoćama u svim sferama gospodarskog i društvenog života.

To je sve pogoršalo ionako nepovoljnu demografsku situaciju ruralnih područja koja su tijekom prethodnih trideset i više godina bila izložena snažnom egzodusu pretežno mlađe i vitalnije populacije i procesima depopulacije. Stopa prirodnog rasta broja stanovnika i u ruralnim i urbanim područjima je negativna posljednjih godina, ipak do mnogo većeg pada je došlo u ruralnim područjima u odnosu na urbana.

Razlozi negativnog prirodnog rasta broja stanovnika u ruralnim područjima su: niski postotak žena reproduktivne dobi živi u ruralnim područjima (10 – 14% niži od urbanih područja), neodgovarajući životni uvjeti za mlade obitelji, promjena životnog modela (sklonost manjem broju djece) ili veći udio ekonomski aktivnih, mladih ljudi koji žele poslovnu karijeru u urbanim središtima.

Razina obrazovanja stanovništva u ruralnim područjima u usporedbi sa urbanim područjima je u prosjeku mnogo niža. Prema podacima iz 2001. godine, postotak stanovništva starijeg od 15 godina bez ikakvog formalnog obrazovanja u nekim ruralnim područjima je 3 – 4 puta viši od urbanih područja. U razdoblju od 1990.–2000. broj osnovnih i srednjih škola u ruralnim područjima, zbog depopulacije smanjio se za 25%.

U hrvatskim ruralnim područjima loš je pristup stanovništva temeljnoj infrastrukturi. Svi glavni pokazatelji opskrbljenosti ruralnog stanovništva infrastrukturnim pogodnostima ili pristupom temeljnoj infrastrukturi su mnogo niži u ruralnim nego u urbanim područjima.

II.e.2. Područja s otežanim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi

Poljoprivredna proizvodnja otežana je u određenim područjima zbog nepovoljnih prirodnih uvjeta. Prema Zakonu o poljoprivredi (NN 66/01, 83/02), područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi smatraju se:

- brdsko-planinska područja, definirana Zakonom o brdsko-planinskim područjima (NN 12/02, 32/02, 117/03, 42/05, 90/05, 80/08);
- otoci i poluotok Pelješac, definirani Zakonom o otocima (NN 34/99, 149/99, 32/06, 33/06);
- prva i druga skupina područja od posebne državne skrbi, definirana Zakonom o područjima posebne državne skrbi (NN 86/08).

Na ovim područjima mogu se ostvariti povoljniji uvjeti za državne potpore u okviru određenih poljoprivrednih programa pomoći, uključivo i pravo na više iznose nekih proizvodnih izravnih plaćanja. Obuhvat područja s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi u Hrvatskoj djelomično je usklađen s obuhvatom u EU.

Brdsko-planinska područja imaju značajna ograničenja u korištenju zemlje zbog velike visine, strmih padina, okrenutih prema suncu, neplodnih, ili drukčijih prirodnih karakteristika koji pogoršavaju životne i radne uvjete stanovništva.

Područja od posebne državne skrbi podijeljena su u tri skupine. Prva skupina uključuje gradove i općine koji su bili okupirani za vrijeme rata, koji nemaju više od 5.000 stanovnika, te nekada okupirana područja gradova, općina i naselja Dunavske regije Hrvatske. Druga skupina uključuje gradove, općine i naselja koja su bila

okupirana za vrijeme rata, a koja nisu uvrštena u prvu skupinu. Treća skupina uključuje ruralne općine ocijenjene kao nerazvijene prema tri kriterija razvoja: ekonomskom, strukturnom i demografskom..

II.e.3. Strateški ciljevi, zakonske osnove i provedbene mjere

“Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008. - 2013.“ usvojena je od strane Vlade Republike Hrvatske 21. svibnja 2008. godine. Njome su definirani strateški ciljevi ruralnog razvoja za razdoblje od 2008. – 2013. godine i to:

- Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora;
- Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa;
- Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva;
- Poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja.

“Strategijom ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008. - 2013.” predviđena su i financijska sredstva za provedbu mjera ruralnog razvoja i to: 456 mil. HRK za 2008. godinu, te 1.5 mlrd HRK godišnje za razdoblje 2009.- 2013. godine.

Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu predviđa sufinanciranje nacionalnih mjera ruralnog razvitka, kako i dodjelu nepovratnih sredstava iz državnog proračuna za kapitalna ulaganja poljoprivrednih gospodarstava. Za te je namjene u 2007. godini utrošeno 237,9 mil. HRK, od čega je za potporu investicijama kao najvažniju mjeru unutar sadašnjih programa ruralnog razvoja iz nacionalnih sredstava utrošeno 129,6 mil. HRK. Sadašnje mjere nisu usklađene s mjerama ruralnog razvoja EU.

II.e.4. Obilježja modela kapitalnih ulaganja

Osnovni cilj je povećanje produktivnosti i konkurentnosti komercijalnih poljoprivrednih gospodarstava. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja dodjeljuje investicijska nepovratna sredstva poljoprivrednicima kojima je financijska institucija odobrila kredit za investicije u poljoprivredi. Izmjenama Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu iz srpnja 2008. godine (NN 85/08) uvedena je dodatna mogućnost za ostvarenje potpore za investicije koje bi bile realizirane i vlastitim sredstvima.

U lipnju 2008. godine Pravilnikom o provedbi modela kapitalnih ulaganja u poljoprivredi i ribarstvu (NN 66/08) promijenjeni su uvjeti sufinanciranja pa je postotak s prijašnjih najviše 25% povećan na najviše 40% za jednostavne investicije, odnosno do 50% za složene investicije koje se provode sukladno Operativnim programima iz područja poljoprivrede koje donosi Vlada Republike Hrvatske. Utvrđeni su, u odnosu na prijašnje, veći limiti potpore po korisniku od 500.000 HRK za prvu skupinu i 3,5 mil. HRK za drugu skupinu investicija. Najvažnije stavke su: nabava stoke i mehanizacije, kupovina poljoprivrednog zemljišta radi okrupnjavanja, podizanje višegodišnjih nasada, izgradnja i opremanje objekata za poljoprivrednu proizvodnju.

II.e.5. Pretpristupni EU programi

Hrvatska trenutno provodi pretpristupni program SAPARD te je u pripremi za korištenje IPARD programa. Pretpristupni programi za poljoprivredu i ruralni razvoj imaju za cilj dostizanje standarda EU u pogledu zaštite okoliša, dobrobiti životinja, sigurnosti hrane, zdravlja ljudi te povećanje konkurentnosti domaćih proizvoda.

Radi provedbe SAPARD/IPARD programa uspostavljen je administrativni okvir sukladan zahtjevima pravne stečevine EU.

Temeljem Uredbe o opsegu i sadržaju odgovornosti te ovlastima tijela nadležnih za upravljanje instrumentom pretpristupne pomoći (IPA) (NN 34/08), IPARD programom upravlja Uprava za ruralni razvoj – Upravna direkcija SAPARD/IPARD programa dok će program provoditi Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi u sklopu resornog ministarstva.

II.e.6. Ostali međunarodni programi u području ruralnog razvoja

Jedna od započetih međunarodnih aktivnosti u području očuvanja, zaštite i održive uporabe okoliša je Projekt kontrole onečišćenja u poljoprivredi - Darovnica Zaklade Globalnog fonda za okoliš u iznosu 5 milijuna USD. Projekt je započeo u srpnju 2008. godine, a trajat će 4 godine. Projektna sredstva pridonijet će educiranju poljoprivrednika i pomoći im da smanje troškove u primjeni ekološki prihvatljive poljoprivredne prakse. Najvažniju sastavnicu Projekta predstavlja investicijski fond za sufinanciranje do 75% troškova izgradnje platformi na poljoprivrednim gospodarstvima za zbrinjavanje organskog gnojiva u tri pilot županije. Važan sastavni dio Projekta je i promicanje Kodeksa dobre poljoprivredne prakse kao i demonstriranje primjene tih mjera na poljoprivrednim gospodarstvima što će se provoditi u suradnji s Hrvatskim zavodom za poljoprivrednu savjetodavnu službu.

II.F. VERTIKALNO ZAKONODAVSTVO

Slijedeće vertikalno zakonodavstvo Republike Hrvatske u području poljoprivrede usklađeno je s odredbama pravne stečevine EU kako slijedi:

- Pravilnikom o kakau i čokoladnim proizvodima (NN 73/05) prenesene su odredbe Direktive 2000/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća;
- Pravilnikom o kavi, kavovinama te proizvodima od kave i kavovina (NN 172/04) prenesene su odredbe Direktive 1999/4/EZ Europskog parlamenta i Vijeća;
- Pravilnikom o šećeru i ostalim saharidima, njihovim otopinama te škrobu i škrobnim sirupima (NN 174/04, 90/05) u najvećoj mjeri su prenesene odredbe Direktive Vijeća 2001/111/EZ i Direktive Komisije 79/796/EEZ (postojeće razlike se odnose na širi obuhvat proizvoda i veći raspon analitičkih metoda u hrvatskom propisu);
- Pravilnikom o voćnim sokovima i nektarima te njima srodnim proizvodima (NN 152/05) prenesene su odredbe Direktive Vijeća 2001/112/EZ;
- Pravilnikom o voćnim džemovima, želeima, marmeladama, pekmezu te zaslađenom kesten pireu (NN 76/06) prenesene su odredbe Direktive Vijeća 2001/113/EZ;
- Pravilnik o kakvoći meda i drugih pčelinjih proizvoda (NN 20/00) djelomično je usklađen s odredbama Direktive Vijeća 2001/110/EZ;

- Pravilnikom o dozvoljenom udjelu eruka kiseline u uljima i mastima (NN 70/08, 86/08) prenesene su odredbe Direktive Vijeća 76/621/EEZ i Direktive Komisije 80/891/EEZ;
- Pravilnikom o kazeinima i kazeinatima (NN 80/07) prenesene su odredbe Direktive Vijeća 83/417/EEZ;
- Pravilnikom o ugušćenom (kondenziranom) mlijeku i mlijeku u prahu (NN 80/07) prenesene su odredbe Direktive Vijeća 2001/114/EZ.

III. USKLAĐIVANJE ZAKONODAVNOG I INSTITUCIONALNOG OKVIRA S PRAVNOM STEČEVINOM EUROPSKE UNIJE

Hrvatsko zakonodavstvo je djelomično usklađeno s pravnom stečevinom EU u ovom poglavlju.

U Hrvatskoj postoji odgovarajući institucionalni okvir, međutim potrebno je njegovo dodatno jačanje za potpunu provedbu pravne stečevine u ovom poglavlju.

S ciljem postizanja pune i učinkovite primjene pravne stečevine Hrvatska će nastaviti s daljnjim usklađivanjem zakonodavstva i jačanjem svoje administrativne sposobnosti. Aktivnosti i mjere koje Hrvatska u tom smislu planira poduzeti opisane su u nastavku stajališta.

III.A. HORIZONTALNA PITANJA

III.a.1. Izravna plaćanja

Prilagodba sustava izravnih plaćanja

Sustav izravnih plaćanja poljoprivrednim gospodarstvima u Hrvatskoj znatno se razlikuje od sustava izravnih plaćanja koji se primjenjuje u EU. Osnovna je razlika da su sva izravna plaćanja komercijalnim gospodarstvima u Hrvatskoj vezana uz proizvodnju. Izravna plaćanja nekomercijalnim poljoprivrednim gospodarstvima koja se isplaćuju sukladno modelu dohodovne potpore u cijelosti su odvojena od proizvodnje, pri čemu je njihov udio u ukupnim izravnim plaćanjima manji od 5%.

Hrvatska će do 2011. godine u cijelosti prilagoditi postojeći sustav modelu izravnih plaćanja u EU.

Nakon stjecanja statusa zemlje kandidata za članstvo, od 2006. raste udio mjera II. stupa (ruralni razvoj) u ukupnim potporama poljoprivredi dok udio mjera I. stupa (izravna plaćanja) pada, pri čemu i jedna i druga skupina potpora bilježe apsolutni rast. Jedan od glavnih ciljeva poljoprivredne politike Vlade za razdoblje 2008.-2011. postaje strukturiranje ukupne godišnje potpore na način da udio proračuna za ruralni razvoj raste puno brže nego u prethodnom razdoblju. U skladu s tim ciljem i strateškim smjernicama za prilagodbu politici EU, tijekom pretpripravnog razdoblja pojedine mjere I. stupa postupno će se transformirati u odgovarajuće mjere ruralnog razvoja koje se primjenjuju u EU.

Model dohodovne potpore, odnosno izravna plaćanja nekomercijalnim gospodarstvima, primjenjivat će se još u 2009. godini nakon čega će od 2010. godine

ovoj skupini gospodarstava biti na raspolaganju dva nova programa potpore koja će se provoditi unutar mjera ruralnog razvoja. Radi se o programima ranog umirovljenja i potpori samo-opskrbnim poljoprivrednim gospodarstvima koji će se provoditi u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 1698/2005.

Do kraja 2008. godine donijet će se novi zakon o potporama u poljoprivredi u kojem će se utvrditi način postupne prilagodbe sadašnjih izravnih plaćanja komercijalnim gospodarstvima sustavu koji se primjenjuje u EU. Postupnost prilagodbe je nužna radi ublažavanja negativnih učinaka na dohodak poljoprivrednika, posebice u sektorima gdje je sadašnja razina potpore bitno veća od razine u EU. Jednako tako je postupnost nužna radi ublažavanja negativnih učinaka na proizvodnju, posebice na proizvodnju u područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi.

Novim zakonom o potporama će se osigurati ravnomjerniji raspored izravnih plaćanja između malih i srednjih gospodarstava s jedne strane i velikih gospodarstava s druge strane, polazeći od prednosti velikih koje proizlaze iz ekonomije obujma. Instrument kojim će se to postići je uvođenje nekoliko progresivnih modulacijskih stopa, odnosno primjena degresivnih isplata za izravna plaćanja. Cilj je da se u razdoblju 2008. - 2011. godine na osnovi primjene modulacije izravnih plaćanja preusmjerava najmanje 5% moduliranih sredstava godišnje za mjere ruralnog razvoja, pri čemu se za najmanje 95% korisnika ne bi primjenjivala modulacija.

Do kraja 2008. godine donijet će se kodovi dobre poljoprivredne prakse s ciljem pripreme poljoprivrednika za buduću primjenu odredbi o višestrukoj sukladnosti (*eng. cross compliance*). Tijekom 2009. godine, standardi u pogledu proizvodnje poljoprivrednih proizvoda s aspekta brige o okolišu, sigurnosti i kvalitete hrane te dobrobiti životinja, primjenjivat će se kao preporuke. Istodobno će se razvijati sada nedostajući administrativni kapaciteti unutar MPRRR-a za kontrolu primjene i provoditi edukacija korisnika putem specijaliziranih programa savjetodavne službe. Primjena nekih elemenata višestruke sukladnosti (manipulacija organskim gnojem, primjena sredstava za zaštitu bilja) bit će od 2010. godine uvjet za ostvarenje prava na izravna plaćanja dok će se od dana pristupanja EU primjenjivati svi standardi višestruke sukladnosti koji će biti obvezujući na razini svih država članica EU.

Novim zakonom o potporama već od 2009. godine će se transformirati broj postojećih izravnih plaćanja na približno polovicu današnjeg broja i to kako u biljnoj tako i u stočarskoj proizvodnji. Unutar biljne proizvodnje provest će se agregiranje postojećih plaćanja po proizvodnoj površini na najviše pet razreda od 2009. godine u odnosu na sadašnjih 25 razreda. Izravna plaćanja po hektaru za podizanje dugogodišnjih nasada u voćarstvu, vinogradarstvu i maslinarstvu bit će zamijenjena od 2009. godine, i to na način da će se sufinancirati podizanje novih dugogodišnjih nasada u sklopu horizontalnih mjera investicijske potpore unutar programa ruralnog razvoja. Do pristupanja Hrvatske u EU, provedba mjere će u cijelosti biti usklađena s Uredbom Vijeća (EZ) br. 1698/2005. Godišnja plaćanja po površini za navedene kulture bit će zadržana.

Unutar izravnih plaćanja u stočarstvu neke stavke za koje postoji mogućnost sufinanciranja putem programa ruralnog razvoja biti će napuštene već od 2009. godine, a za neke stavke će se propisati dinamika postupnog napuštanja tijekom prijelaznog razdoblja 2009. - 2011. Jednako tako, provest će se agregiranja pojedinih

stavki izravnih plaćanja po pojedinim granama stočarstva već od 2009. čime će se pojednostaviti sadašnje administriranje i kontrola. Istodobno sa smanjivanjem pojedinih izravnih plaćanja po grlu uvođen će se povećani poticaji za korištenje livada i pašnjaka, što će se uvjetovati minimalnim brojem uvjetnih grla po hektaru.

Nastavno na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu iz srpnja 2008. (NN 85/08) kojima je proširen potencijalni broj korisnika izravnih plaćanja, osigurat će se dodatna proračunska sredstva za jačanje administrativnih kapaciteta u cilju učinkovitije provedbe, kontrole i inspekcije.

Izmjenama Zakona o poljoprivredi, do kraja 2008. godine utvrdit će se način i dinamika izmjene postojećih i donošenja novih propisa u pogledu utvrđivanja područja s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi, polazeći od kriterija koji se primjenjuju u EU (Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005 i 1257/1999). Postupna primjena tih prilagođenih propisa, uz izgradnju prateće administrativne strukture za razvrstavanje i praćenje pojedinih poljoprivrednih gospodarstava po područjima, omogućit će da se najkasnije od 2010. godine započne s plaćanjima za područja s otežanim uvjetima gospodarenja (eng. *Less Favoured Area* – LFA) unutar mjera ruralnog razvoja. Ova plaćanja će nadomjestiti gubitak dijela dohotka poljoprivrednih gospodarstava zbog smanjenja i ukidanja pojedinih izravnih plaćanja.

Analitičke procjene učinaka promjene sadašnjeg sustava izravnih plaćanja u smjeru ubrzanog odvajanja od proizvodnje pokazuju da je u kratkom roku vjerojatna značajna promjena sjetvene strukture. Radi ublažavanja mogućih negativnih učinaka primjenjivat će se mehanizam maksimalno poticanih količina u razdoblju 2009-2010, uzimajući u obzir strukturu isplaćene potpore i sjetve iz prethodnog višegodišnjeg razdoblja. Ovaj mehanizam neće utjecati na punu slobodu poljoprivrednika glede donošenja poslovnih odluka o sjetvenoj strukturi na gospodarstvu. Međutim, u skladu s proračunom unaprijed će se utvrditi količine za koje bi bila osigurana proračunska sredstva u punom iznosu za pojedini razred potpore, pri čemu će se u slučajevima prekoračenja provoditi proporcionalna smanjenja jediničnih iznosa plaćanja po proizvodnoj površini.

Izračun financijske omotnice za izravna plaćanja

Hrvatska uvažava činjenicu da je za nove države članice iz prethodnog kruga proširenja (1. svibnja 2004. i 1. siječnja 2007.) polazna osnova za izračun financijske omotnice za izravna plaćanja bila proizvodnja, odnosno korištenje proizvodnih resursa tijekom najsvježijih (eng. „*most recent*“) referentnih razdoblja postojanja relevantnih podataka prije otvaranja pregovora u ovom poglavlju te očekuje da će i u izračunu njezine financijske omotnice za izravna plaćanja polazište biti slično. Međutim, budući da je u međuvremenu došlo do određenih bitnih promjena zajedničke poljoprivredne politike EU, Hrvatska prihvaća mogućnost utvrđivanja nove metodologije izračuna.

Ne prejudicirajući ishod rasprave o sadržaju ove metodologije, Hrvatska izražava očekivanje i spremnost da sudjeluje u tim raspravama kao partner Europskoj komisiji i državama članicama.

U pogledu utvrđivanja referentnih razdoblja, Hrvatska traži da se pri izračunu financijske omotnice za izravna plaćanja koristi referentno razdoblje 2005. – 2007. u biljnoj proizvodnji te 2007. godina u stočarskoj proizvodnji.

Obrazloženje: Najnoviji podaci koji su u ovom trenutku dostupni za potrebe izračuna financijske omotnice odnose se na 2007. godinu te je stoga ta godina uzeta kao zadnja za referentno razdoblje. Sukladno praksi iz prethodnog proširenja EU, u stočarskoj se proizvodnji, uključivo i kod uzimanja u obzir proizvodnih resursa (broja stoke) uzimala u obzir najčešće jedna godina kao referentno razdoblje. Stoga je zatraženo da se 2007. godina uzme kao referentno razdoblje u stočarstvu.

U slučaju biljne proizvodnje, u dosadašnjim proširenjima EU najčešće je uziman u obzir prosjek trogodišnjeg referentnog razdoblja, zbog čega se traži da to u slučaju Hrvatske bude razdoblje 2005. – 2007.

U pogledu izračuna financijske omotnice, zbog specifičnosti u hrvatskoj poljoprivredi koje su detaljnije elaborirane u uvodnim poglavljima, postavljaju se sljedeća dva zahtjeva:

Hrvatska traži da se pri izračunu financijske omotnice za izravna plaćanja u referentne površine uključe minirane i minsko sumnjive površine.

Obrazloženje: Budući da područja onečišćena minama čine veliki dio ruralnog područja u nekim regijama pogođenim ratom, brzina i intenzitet rehabilitacije tih područja uvelike određuju proces i napredak lokalnog gospodarstva. Postojanje minskih polja, osim očite izravne opasnosti po ljudski život, posredno smanjuje životni standard ruralnih stanovnika koji naseljavaju ta područja. Veliki dio poljoprivrednog potencijala regije (npr. plodno poljoprivredno zemljište) ne može biti uspješno iskorišten iako je potražnja za ovim zemljištem velika. Problem korištenja miniranih područja ne odnosi se samo na površine pod minama već i na okolna zemljišta koja su nepristupačna te se stoga ne koriste.

Ne prejudicirajući način izračuna i visinu, Hrvatska razlučuje najmanje dvije tehničke mogućnosti s pomoću kojih bi osnovni izračun financijske omotnice trebao u određenoj mjeri biti uvećan. Jedna je mogućnost jednostavne ekstrapolacije svih elemenata osnovnog izračuna za Hrvatsku zbog uzimanja u obzir miniranih i minsko sumnjivih područja.

Druga je mogućnost uzimanje u obzir specifičnih obilježja proizvodnje, posebice kvalitete poljoprivrednog zemljišta u tim područjima, s obzirom da su znatne površine miniranog i minsko sumnjivog zemljišta nekada korištene kao najkvalitetnije poljoprivredno zemljište.

U pogledu ovog vrlo važnog pitanja, Hrvatska izražava spremnost na zajednički rad i suradnju s Europskom komisijom i državama članicama na utvrđivanju najprimjerenijeg modaliteta te spremnost za dostavom dodatnih podataka i informacija koje budu potrebne.

Hrvatska traži da se pri izračunu financijske omotnice za izravna plaćanja uzme u obzir problem korištenog poljoprivrednog zemljišta koje nije moglo biti registrirano u podacima Državnog zavoda za statistiku.

Obrazloženje: Kao što je u poglavlju II. obrazloženo, drugi specifičan problem vezan uz (ne)korištenje poljoprivrednog zemljišta, osim problema miniranih i minski sumnjivih područja, odnosi se na korištenje poljoprivrednog zemljišta u referentnom razdoblju koje nije moglo biti registrirano u službenim podacima Državnog zavoda za statistiku. Naime, određene poljoprivredne površine koriste se a da pri tome nije uređeno pitanje vlasničkih odnosa za te površine na način koji bi omogućio njihovu evidenciju u obuhvatu Državnog zavoda za statistiku.

Radi se o državnom poljoprivrednom zemljištu, uglavnom pašnjacima, koje je dano na korištenje jedinicama lokalne samouprave, a koje su u pojedinim područjima omogućavale lokalnom stanovništvu zajedničko korištenje uglavnom za potrebe ispaše stoke. Stoga je udio pašnjaka u Hrvatskoj iz tablice 2.1. u statističkom aneksu u ukupnim poljoprivrednim površinama manji od uobičajenih prosječnih udjela u EU. Drugim riječima, statistički podatak u određenoj mjeri prikazuje manje površine od stvarno korištenih. U tijeku je administrativno prikupljanje podataka na razini jedinica lokalne samouprave kako bi se utvrdilo o kojim je iznosima površina riječ.

Približno 27 tisuća gospodarstava iz Upisnika poljoprivrednih gospodarstava upisano je bez ikakvog poljoprivrednog zemljišta u posjedu. To je dobar indikator da određene količine poljoprivrednog zemljišta, uglavnom pašnjaci, koje se *de facto* koriste, nisu evidentirane. Riječ je o gospodarstvima koja ne mogu valjanim ugovorima potvrditi korištenje poljoprivrednog zemljišta a doista se bave poljoprivrednom proizvodnjom za koju je potrebno poljoprivredno zemljište.

Ne prejudicirajući način uzimanja u obzir korištenog poljoprivrednog zemljišta pri izračunu financijske omotnice za izravna plaćanja koje nije moglo biti evidentirano u podacima Državnog zavoda za statistiku, Hrvatska izražava spremnost na dostavu Europskoj komisiji dodatnih podataka i informacija.

Implementacija izravnih plaćanja

Hrvatska uvažava činjenicu kako je za nove države članice iz prethodnog kruga proširenja (01. svibnja 2004. i 01. siječnja 2007.) odredbama članka 143.a Uredbe Vijeća (EZ) br. 1782/2003, a polazeći od tadašnjih specifičnih okolnosti, utvrđeno prijelazno razdoblje za postizanje punog iznosa financiranja izravnih plaćanja nacionalne omotnice sredstvima EU. Uzimajući u obzir prethodno navedeno, polazeći od specifičnih okolnosti hrvatskog pristupanja i posebnosti hrvatske poljoprivrede kako se navodi u obrazloženju, posebice hrvatskog osnovnog stajališta da za ovo pitanje nije potrebno utvrđivanje prijelaznog razdoblja od strane EU, postavlja se sljedeći zahtjev:

Hrvatska traži da u slučaju možebitnog utvrđivanja prijelaznog razdoblja od strane EU, u smislu postupnog porasta udjela financiranja izravnih plaćanja sredstvima EU do punog iznosa, najmanje 80% iznosa godišnjih izravnih plaćanja bude financirano sredstvima EU u 2011. godini, te godišnje povećanje udjela sredstava EU za izravna plaćanja od 10%.

Obrazloženje: Ratna događanja devedesetih godina, stradanja i prisilne migracije ruralnog stanovništva, minirane površine, neriješeno pitanje bivšeg društvenog vlasništva nad poljoprivrednim zemljištem, tranzicijski problemi zbog prijelaza na tržišno gospodarstvo te liberalizacija tržišta koja je započela samim početkom tekućeg desetljeća, doveli su do velikih problema u poljoprivrednom sektoru i pada proizvodnje. Niti velika i rastuća proračunska potpora nije mogla nadomjestiti negativne učinke, prije svega zbog ratnih događanja koja su najviše pogodila ruralna područja.

S obzirom na današnju nezadovoljavajuću strukturu poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj, različite modalitete i razine potpora, drugačije uvjete i organiziranost tržišta poljoprivrednih *outputa* i *inputa* (cijene, marketinški standardi i standardi vezani uz kakvoću i sigurnost hrane) u Hrvatskoj u odnosu na EU, gubitak preferencijalnih uvjeta u izvozu na susjedna tržišta, ukidanje carina na uvoz iz EU i zemalja kojima je EU omogućila bescarinski uvoz, posebice iz susjednih zemalja Hrvatskoj, moguć je pad dohotka poljoprivrednih gospodarstava pristupanjem EU. To se odnosi na mala i srednja obiteljska gospodarstva – okosnice očuvanja ruralnih područja.

U cilju osiguranja ravnopravne pozicije hrvatskih poljoprivrednih gospodarstava na jedinstvenom tržištu EU u pogledu razine potpore putem izravnih plaćanja, posebice u odnosu na susjedne zemlje i njihovu razinu potpore iz sredstava EU, kao i zemlje članice EU s kojima se danas odvija glavina hrvatske vanjskotrgovinske razmjene u poljoprivredi i njihovu razinu potpore, Hrvatska traži da najmanje 80 % financijske omotnice za izravna plaćanja od prve godine članstva bude financirano iz zajedničkog proračuna EU.

Polazeći od prethodno navedenog, uvažavajući okolnosti koje su uzimane u obzir prilikom proširenja EU 2004. i 2007. godine, uzimajući u obzir očekivane skore izmjene pravne stečevine vezane uz izravna plaćanja (službeni prijedlozi EK iz tzv. "*health check*" dokumenta) i novo razdoblje planiranja izdataka Zajedničke poljoprivredne politike nakon 2013. godine, kao i srednjoročne projekcije hrvatskog proračuna, te ističući osnovno hrvatsko stajalište o ovom pitanju, a to je da za postizanje punog iznosa izravnih plaćanja sredstvima EU nije potrebno prijelazno razdoblje, Hrvatska drži kako je u slučaju možebitnog utvrđivanja prijelaznog razdoblja, neophodna minimalna razina plaćanja iz sredstava EU kao i njihova godišnja projekcija u razdoblju 2011. – 2013. kao što je opisano u zahtjevu.

Hrvatska uvažava činjenicu kako je novim državama članicama iz prethodnog kruga proširenja (01. svibnja 2004. i 01. siječnja 2007.) odredbama članka 143b. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1782/2003 omogućena primjena, na prijelaznoj osnovi, SAPS modela (model jedinstvenih plaćanja po površini, eng. *Single Area Payment Scheme*). Međutim, uzimajući u obzir specifičnosti hrvatske poljoprivrede kako je prethodno navedeno, posebice nužnost postupne prilagodbe postojećeg sustava modelu izravnih plaćanja u EU, postavlja se sljedeći zahtjev:

Hrvatska traži mogućnost primjene modificiranog SAPS modela tijekom prijelaznog razdoblja od tri godine nakon pristupanja EU na način:

- da se omogući plaćanje različitih iznosa izravnih plaćanja po jedinici površine za livade i pašnjake u odnosu na ostale vrste korištenja

- poljoprivrednog zemljišta (oranice, voćnjaci, vinogradi, maslinici), pri čemu bi ukupne isplate ostale unutar raspoložive godišnje financijske omotnice;**
- **da se jedinični iznosi izravnih plaćanja po površini utvrđuju dijeljenjem unaprijed utvrđene financijske omotnice s brojem prijavljenih hektara u godini podnošenja zahtjeva.**

Obrazloženje: Hrvatska će uložiti maksimalne napore za uspostavu cjelovitog IACS sustava (*eng. Integrated Administration and Control System*) do trenutka pristupanja EU. Podrazumijevajući od prve godine članstva učinkovito funkcioniranje IACS sustava kompatibilno zahtjevima EU, Hrvatska bi u prijelaznom razdoblju željela imati mogućnost koristiti SAPS model čiji je osnovni mehanizam utvrđen odredbama članka 143.b Uredbe Vijeća (EZ) br. 1782/2003, ali uz prethodno navedene modifikacije. Navedene modifikacije SAPS modela podrazumijevaju mogućnost utvrđivanja različitih iznosa plaćanja po površini livada i pašnjaka u odnosu na ostale vrste korištenja zemljišta pri čemu bi zbroj isplata ostao unutar raspoložive godišnje financijske omotnice.

Ukoliko iz bilo kojih razloga Hrvatska ne bude u mogućnosti da od prve godine članstva primjenjuje SPS model izravnih plaćanja (*eng. Single Payment Scheme*), gdje postoji mogućnost utvrđivanja različitih iznosa po jedinici površine za livade i pašnjake, onda bi zbog prethodno opisanih specifičnosti hrvatske poljoprivrede, modificirani SAPS model bio primjerenije rješenje u odnosu na postojeći SAPS model. Posebice imajući u vidu sadašnji kompleksni sustav izravnih plaćanja u Hrvatskoj po jedinici površine koji je vezan uz proizvodnju i u kojem postoji 25 razreda potpore.

Sadašnji sustav će se, kako je to navedeno u poglavlju prilagodbe izravnih plaćanja, značajno promijeniti u pretpristupnom razdoblju. Na taj način će se pripremati poljoprivrednike za postupni prijelaz na sustave koji se danas primjenjuju u EU, pri čemu većina novih država članica primjenjuje SAPS. Budući da je većina novih država članica, kojima je omogućena primjena SAPS modela, tijekom pretpristupnog razdoblja imala u znatnoj mjeri manja proizvodna plaćanja nego što danas ima Hrvatska, traži se navedena mogućnost modifikacije ovog modela.

Hrvatska razumije da je za nove države članice iz prethodnog kruga proširenja (01. svibnja 2004. i 01. siječnja 2007.) odredbama članka 143.c Uredbe Vijeća (EZ) br. 1782/2003, polazeći od tadašnjih specifičnih okolnosti, utvrđen način i udio mogućeg sufinanciranja izravnih plaćanja nacionalne omotnice sredstvima iz nacionalnog proračuna u prijelaznom razdoblju do postizanja 100%-tnog udjela financiranja sredstvima iz EU. Uzimajući u obzir prethodno navedeno, polazeći od specifičnih okolnosti hrvatskog pristupanja i posebnosti hrvatske poljoprivrede, bez prejudiciranja ishoda pregovora u pogledu možebitnog utvrđivanja prijelaznog razdoblja za dostizanje punog iznosa financiranja izravnih plaćanja sredstvima EU, ponovno ističući osnovno hrvatsko stajalište o ovom pitanju kako je prethodno navedeno, postavlja se sljedeći zahtjev:

Hrvatska traži da joj se u slučaju možebitnog utvrđivanja prijelaznog razdoblja, u smislu postupnog porasta udjela financiranja izravnih plaćanja nacionalne omotnice sredstvima EU do punog iznosa (članak 143.a Uredbe Vijeća (EZ) br.

1782/2003), odobri primjena dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja do razine 100% iznosa potpore od prve godine članstva.

Obrazloženje: Uzimajući u obzir da Hrvatska danas primjenjuje izravna plaćanja koja su najvećim djelom vezana uz proizvodnju i koja su u mnogima sektorima znatno viša od izravnih plaćanja koja primjenjuje EU, primjena dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja do razine 100% iznosa potpore od prve godine članstva je neophodna. Puni iznos potpore od prve godine članstva omogućio bi ravnopravnu poziciju hrvatskim poljoprivrednicima na jedinstvenom EU tržištu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i njihovo uključivanje na to tržište bez naglih šokova izazvanih promjenama razine potpore, odnosno veću stabilnost dohotka od poljoprivrede.

Vezano uz problem nekorištenog obradivog poljoprivrednog zemljišta i njegovog privođenja funkciji Hrvatska iskazuje sljedeće **očekivanje:**

Hrvatska traži mogućnost uključivanja nekorištenog poljoprivrednog zemljišta privedenog funkciji u površine koje ispunjavaju uvjete za potporu, i to 3 godine nakon pristupanja EU, bez utjecaja na povećanje financijske omotnice.

Obrazloženje: Osamostaljenje Hrvatske i njezin prelazak iz planskog u tržišno gospodarstvo te posljedice ratnih događanja dovele su do napuštanja poljoprivrednog zemljišta i pada poljoprivredne proizvodnje. S obzirom na nepovoljnu strukturu posjeda obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, državnoj poljoprivrednoj politici su uređenje vlasničkih odnosa na poljoprivrednom zemljištu i okrupnjavanje posjeda prioritetna područja djelovanja u svim strateškim dokumentima^[5]. Nekorišteno poljoprivredno zemljište nenadoknadiivi je resurs čijim stavljanjem u funkciju poljoprivredna politika nastoji poboljšati strukturu poljoprivrednih gospodarstava. Vraćanje stanovništva na selo i oživljavanje seoskog prostora nemoguće je provesti bez revitalizacije korištenja zemljišnih resursa. Stoga je privođenje nekorištenog poljoprivrednog zemljišta funkciji jedan od najznačajnijih nacionalnih ciljeva.

Hrvatska uvažava činjenicu kako postojeći pravni okvir u EU omogućuje pod određenim uvjetima (članak 143 b. stavak 4. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1782/2003) uključivanje prethodno nekorištenog poljoprivrednog zemljišta u površine za koje se može steći pravo na izravna plaćanja bez utjecaja na povećanje raspoložive financijske omotnice. Stoga svoje traženje Hrvatska drži primarno tehničkim pitanjem što ga je u kontekstu očekivanih izmjena Zajedničke poljoprivredne politike potrebno u kasnijoj fazi pregovora razjasniti. U tom smislu Hrvatska izražava spremnost dodatnog razmatranja ovog pitanja s Europskom komisijom i državama članicama radi utvrđivanja tehničkog modaliteta na temelju kojeg bi moglo biti realizirano ovo očekivanje, neovisno o odabiru modela izravnih plaćanja što će ga Hrvatska primjenjivati po pristupanju EU.

Izravna plaćanja iz nacionalnog proračuna

Hrvatska traži pravo na primjenu dodatne izravne potpore iz nacionalnog proračuna za pojedine sektore gdje se očekuje da će pristupanjem EU, zbog

⁵ Strategija poljoprivrede i ribarstva (NN 89/02), Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2007. - 2013.

prijelaza na izravna plaćanja odvojena od proizvodnje, doći do pada razine potpore u odnosu na sadašnju, podrazumijevajući postupno smanjivanje i ukidanje ove dodatne nacionalne izravne potpore.

Obrazloženje: Nakon što bude utvrđena metodologija izračuna financijske omotnice, bit će napravljena analiza učinaka na dohodak i proizvodnju u pojedinim područjima Hrvatske i pojedinim sektorima zbog prijelaza na sustav plaćanja odvojenih od proizvodnje ulaskom u EU. Ova analiza će pokazati koji su to sektori i tipovi gospodarstava u Hrvatskoj gdje je sadašnja razina izravnih plaćanja u Hrvatskoj veća od razine u koja se može očekivati po pristupanju EU po osnovi procijenjene financijske omotnice za prvi i drugi stup koja će biti raspoloživa Hrvatskoj.

Ukoliko ukupna sredstva zbirno procijenjene financijske omotnice ne budu dostatna za adekvatnu nadoknadu negativnih učinaka, prije svega na dohodak poljoprivrednika u pojedinim sektorima i najugroženijim područjima, Hrvatska je voljna tijekom određenog prijelaznog razdoblja nakon pristupanja EU sredstvima nacionalnog proračuna sufinancirati isplatu dodatne izravne potpore koja ne bi bila vezana uz proizvodnju uz obvezu postupnog smanjivanja i ukidanja ove dodatne nacionalne izravne potpore u odgovarajućem vremenskom roku. Uporište za ovaj zahtjev nalazi se u modelu koji je utvrđen za neke nove države članice koje su pristupile EU 1. svibnja 2004. godine te se očekuje da u suradnji s Europskom komisijom i državama članicama u kasnijoj fazi pregovora budu utvrđeni slični modaliteti i za Hrvatsku.

III.a.2. Ostale potpore u poljoprivredi

Kako primjena pravne stečevine EU u području *državnih potpora* zahtijeva postojanje administrativne strukture koja je sposobna provoditi odobravanje i praćenje državnih potpora za sektor poljoprivrede u Hrvatskoj, pri MPRRR-u je početkom 2008. godine oformljen Odjel za državne potpore. Navedeni Odjel osiguravat će komunikaciju između Hrvatske i Europske komisije za područje državnih potpora u poljoprivredi.

Osim uspostave odgovarajuće administrativne strukture i jačanja njenih kapaciteta, daljnje aktivnosti bit će usmjerene na prilagodbu pravnog okvira Republike Hrvatske vezanog uz državne potpore. Što se tiče financiranja mjera poljoprivredne politike od strane jedinica lokalne i područne samouprave, uspostaviti će se sustav praćenja i kontrole dodjele državnih potpora na regionalnoj razini. Do kraja 2008. godine, u sklopu prilagodbe sustava izravnih plaćanja, propisat će se da jedinice lokalne i područne samouprave od 2010. godine ne mogu na lokalnoj razini provoditi mjere potpore vezane uz proizvodnju koje su istovjetne mjerama koje se provode na nacionalnoj razini.

Hrvatska traži mogućnost da joj se, slijedom rješenja primijenjenog na nove države članice u prošlom krugu proširenja, u prijelaznom razdoblju od 3 godine od dana pristupanja EU dozvoli primjena potpora koje su bile na snazi prije pristupanja, a koje želi zadržati u statusu postojećih državnih potpora (eng. *existing aid*) u smislu članka 88. (1) Ugovora o EZ. Hrvatska se obvezuje da će listu postojećih potpora dostaviti Europskoj komisiji najkasnije u roku od četiri mjeseca od datuma pristupanja.

Obrazloženje: Hrvatska traži mogućnost primjene postojećih državnih potpora uz obvezu da će najkasnije do kraja treće godine od dana pristupanja uskladiti postojeće državne potpore sa Smjernicama o državnoj potpori u poljoprivredi za razdoblje 2007. – 2013. (*Community guidelines for State aid in the agriculture and forestry sector 2007 to 2013; 2006/C 319/01*). Ova mogućnost omogućila bi hrvatskim poljoprivrednicima lakše uključivanje na zajedničko europsko tržište poljoprivredno-prehrambenih proizvoda osiguravajući primjeren prijelazni rok za usklađivanje sa smjernicama u slučajevima gdje to bude potrebno.

III.a.3. Agencija za plaćanje

Hrvatska će postupno iz Ravnateljstva za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi uspostaviti **Agenciju za plaćanje** koja će djelovati u skladu s odredbama Uredbe Komisije (EZ) br. 885/2006 i Uredbom Vijeća (EZ) br. 1290/2005, i to najkasnije do pristupanja EU. S tim ciljem Hrvatska će najkasnije do kraja 2009. godine izmijeniti postojeće propise koji uređuju ovo područje.

Novim propisima definirat će se:

1. Organizacijska struktura Agencije koja će osigurati izvršenje glavnih funkcija vezanih uz EAGF (eng. *European Agriculture Guarantee Fund*) i EAFRD (eng. *European Agricultural Fund for Rural Development*).
2. Funkcije Agencije posebno vezane za:
 - Unutarnje okruženje koje će osigurati raspodjelu dužnosti između postupka odobravanja i kontrole, izvršenja plaćanja i računovodstva, tehničkih poslova i unutarnje revizije kao i primjeren standard ljudskih resursa te eventualno definiranje delegiranih funkcija.
 - Aktivnosti kontrole koje će obuhvatiti izradu procedura odobravanja zahtjeva, procedure za plaćanje, procedure za računovodstvo, procedure za predujam i osiguranje, procedure za dugovanja, sa vidljivim revizorskim tragom.
 - Informacije i komunikacije kako bi se osiguralo da se svaka promjena Komisijinih Uredbi evidentira te pravovremeno izvrši usklađivanje uputa, baza podataka i kontrolnih lista i uvede jedan od standarda sigurnosti informacijskog sustava.
 - Praćenje i nadzor kroz stalno praćenje putem unutarnjih aktivnosti kontrole koji su ugrađeni u svakodnevne i redovite aktivnosti agencije za plaćanje, te posebne evaluacije koje će obavljati neovisni odjel za unutarnju reviziju.

Navedene aktivnosti institucionalnog usklađivanja vršit će se pomoću nacionalnih sredstava, sredstava Svjetske banke i uz pomoć IPA 2007 projekta “Uspostava efikasnog i financijski pouzdanog sustava upravljanja i kontrole korištenja fondova za poljoprivredu u skladu s EU zahtjevima i internacionalnim revizorskim standardima”.

III.a.4. Integrirani administrativni i kontrolni sustav

Hrvatska će nastaviti postupno uspostavljati **Integrirani administrativni i kontrolni sustav** (IAKS) kako je određeno Uredbom Vijeća (EZ) br. 1782/2003.

Hrvatska će uspostaviti identifikacijski sustav za poljoprivredne čestice na bazi mapa ili drugih kartografskih referenci, koristeći metode geografskog informacijskog sustava uključujući zračne ili satelitske ortosnimke. Nakon završetka pilot projekata slijedi uspostava sustava identifikacije zemljišnih čestica (eng. *Land Parcel Identification System* - LPIS) na cijelom području Hrvatske.

Računalne baze podataka zahtjeva za poticaje će se prilagoditi tako da budu homogene i kompatibilne kako bi omogućile unakrsne provjere. S tim ciljem nakon prve faze redizajna računalne baze podataka Ravnateljstva nastavit će se s unapređenjem sustava te će tijekom 2008. i 2009. godine vršiti povezivanje računalne baze podataka s ostalim bazama i registrima.

Sukladno odluci o odabiru sheme za izravna plaćanja za Republiku Hrvatsku uspostaviti će se i odgovarajući sustav za identifikaciju i registraciju prava na plaćanje.

Zahtjev za poticaje će se prilagođavati do uvođenja jedinstvenog zahtjeva za potpore.

Hrvatska će uskladiti sustav kontrole na terenu na način da se kontrole vrše prije plaćanja te da se kontrolom obuhvati propisani broj poljoprivrednih gospodarstava koji podnose zahtjeve za potporu. Odabir uzoraka za provjeru vršit će se temeljem analize rizika i reprezentativnosti podnesenih zahtjeva za potporu. Propisivanjem uvjeta višestruke sukladnosti vršit će se i kontrola istoga.

III.a.5. Trgovinski mehanizmi

Hrvatska će se pripremiti za primjenu *trgovinskih mehanizama* za poljoprivredne proizvode, uzimajući u obzir preuzete međunarodne obveze. S tim ciljem Hrvatska će kadrovski pojačati nadležne službe i osigurati potrebnu edukaciju zaposlenih. Dio navedenih priprema već je započeo u okviru projekta PHARE 2005 Izgradnja kapaciteta i podrška implementaciji programa SAPARD i IPARD (pokrenut u rujnu 2007. godine) te je njime, između ostalog, predviđena edukacija, izrada nacrt propisa i procedura za primjenu sustava uvoznih/izvoznih dozvola te osiguranja.

Što se tiče drugih mjera iz ovog područja, Hrvatska zbog preuzetih obveza u okviru Svjetske trgovinske organizacije ne može primjenjivati izvozne subvencije, kao ni poljoprivredne komponente za prerađevine poljoprivrednih proizvoda, prije pristupanja EU.

Za provedbu svih mjera trgovinske politike za poljoprivredne proizvode i njihove prerađevine bit će nadležno Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi, ustrojeno u okviru Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, odnosno buduća Agencija za plaćanja u poljoprivredi. Izuzetak predstavlja raspodjela carinskih kvota prema metodi „prvi na granici, prvi uslužen“, za što će biti odgovorna Carinska uprava Ministarstva financija. U skladu s time, te u suradnji s Carinskom upravom, u 2009. godini izmijenit će se postojeća Uredba o raspodjeli carinskih kvota za poljoprivredno-prehrambene proizvode podrijetlom iz zemalja članica Svjetske trgovinske organizacije i zemalja s kojima je Republika Hrvatska sklopila Ugovor o slobodnoj trgovini i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (NN 55/04, 146/04, 138/05).

Hrvatska traži danom pristupanja EU pravo primjene svih odredbi pravne stečevine EU koje se tiču korištenja izvoznih subvencija i posebnih zaštitnih mjera, kao i drugih trgovinskih mjera koje stoje na raspolaganju državama članicama EU.

Hrvatska traži danom pristupanja EU pravo primjene zaštitnih mjera u slučaju ozbiljnih poremećaja na tržištu, koji bi mogli nastupiti zbog povećanog unosa proizvoda iz drugih država članica EU.

Obrazloženje: Postojeći trendovi u razmjeni sa zemljama EU ukazuju na mogućnost znatnijeg porasta unosa pojedinih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda iz država članica EU nakon pristupanja Hrvatske EU, odnosno pojave ozbiljnijih poremećaja na hrvatskom tržištu ovih proizvoda. Stoga, Hrvatska traži pravo primjene zaštitnih mehanizama koji stoje na raspolaganju drugim državama članicama EU jer bi se u suprotnome našla u neravnopravnom položaju na zajedničkom tržištu EU.

III.a.6. Sustav računovodstvenih podataka u poljoprivredi

Početak 2008. godine započela je provedba projekta Svjetske banke "*Uspostava sustava računovodstvenih podataka u poljoprivredi*" (eng. *Farm Accountancy Data Network - FADN*). Donošenjem Pravilnika o uspostavi i provedbi sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka u travnju 2008. godine (NN 46/08) nominirana je provedbena FADN agencija (Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu). Do okončanja projekta (II. kvartal 2009. godine) planira se provedba probnog istraživanja na namjernom uzorku, izračun SGM 2007, izrada tipologije poljoprivrednih gospodarstava, definiranje FADN populacije i uzorka te objava rezultata probnog istraživanja. Hrvatska planira provedbu cjelovitog FADN istraživanja u skladu s EU metodologijom u 2010. godini.

III.B. UREĐENJE TRŽIŠTA

III.b.1. Ratarski usjevi i šećer

Hrvatska je u 2008. godini donijela Uredbu o tržišnom redu za *žitarice* (NN 75/08, 80/08), čime su osigurani uvjeti za punu primjenu pravne stečevine u ovom području od dana pristupanja EU.

Nacionalno zakonodavstvo je u ovom području djelomično usklađeno s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007 i 1784/03, Uredbama Komisije (EZ) br. 1342/03, 824/00, 2133/2001, 428/2008 te (EEZ) br. 2131/93 te će potpuna, izravna primjena navedenih Uredbi započeti s danom pristupanja u EU.

Što se tiče zajedničke organizacije poljoprivrednog tržišta u dijelu koji regulira tržište *krumpirovog škroba*, puna primjena odredbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007 u dijelu koji regulira tržište krumpirovog škroba, kao i Uredbe Vijeća (EZ) br. 1868/94 o uspostavljanju sustava kvota u vezi s proizvodnjom krumpirovog škroba započet će danom pristupanja u EU.

Primjena odredbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007 u dijelu kojim se reguliraju mjere potpore za *sušenu krmu* započet će danom pristupanja u EU.

Primjena odredbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007 u dijelu kojim se uređuje tržište *lana i konoplje* započet će danom pristupanja u EU.

Hrvatska će se pripremiti za punu primjenu svih odredbi pravne stečevine EU u sektoru *šećera*. S tim ciljem Hrvatska će najkasnije u prvoj polovici 2009. godine donijeti uredbu o tržišnom redu, kojom će biti propisana tržišna godina i uvjeti otkupa šećerne repe. Navedenim propisom također će se ustrojiti sustav prikupljanja podataka u sektoru šećera, koji je potreban za buduću komunikaciju s Europskom komisijom i praćenje sustava proizvodnih kvota.

Standardi kvalitete, utvrđeni Pravilnikom o šećeru i ostalim saharidima, njihovim otopinama te škrobu i škrobnim sirupima (NN 174/04, 90/05), koji su trenutno u većoj mjeri usklađeni s pravnom stečevinom EU, najkasnije do kraja 2009. godine će biti u potpunosti usklađeni s odredbama Direktiva 2001/111/EZ, 79/796/EEZ te Uredbe Komisije (EZ) br. 69/1265. Izmjenama navedenog Pravilnika uskladit će se postojeće razlike koje se odnose na širi obuhvat proizvoda i veći raspon analitičkih metoda u hrvatskom propisu.

Uzimajući u obzir dosegnutu razinu proizvodnje šećera, Hrvatska traži godišnju proizvodnu kvotu za šećer u visini 217.429 tisuća tona, koja bi na odgovarajući način bila ugrađena u Dodatak VI. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007.

Obrazloženje: Zahtjev za proizvodnu kvotu šećera temelji se na dosegnutoj razini proizvodnje šećera iz repe u razdoblju od 2005. do 2007. godine. Predložena kvota osigurava zadržavanje proizvodnje šećerne repe na postojećim površinama, a time i prihode približno 3.000 obiteljskih gospodarstava koja se bave ovom proizvodnjom.

Određivanje kvote na nižoj razini od tražene moglo bi imati izrazito nepovoljne posljedice na domaću industriju, kao i poljoprivrednike u Hrvatskoj. Treba uzeti u obzir da se Fond za restrukturiranje, ustrojen Uredbom Vijeća (EZ) br. 320/2006, gasi 2010. godine te hrvatskim proizvođačima, za razliku od proizvođača u sadašnjim državama članicama EU, neće biti na raspolaganju poticajna sredstva za restrukturiranje ili prenamjenu proizvodnje u sektoru šećera.

Hrvatska traži da joj se tijekom prijelaznog razdoblja od tri godine od dana pristupanja EU odredi nacionalna kvota za uvoz sirovog šećera za rafinaciju u količini od 80.624 tone godišnje, od čega 40.000 tona uz plaćanje carine od 0% i 40.624 tone uz plaćanje carine od 12,8 €/t, što bi na odgovarajući način bilo ugrađeno u Uredbu Vijeća (EZ) br. 1234/2007.

Obrazloženje: Zahtjev se temelji na dostignutoj razini proizvodnje i bitno povećane ukupne potrošnje šećera u Hrvatskoj u zadnjem desetljeću, koja se ne može namiriti isključivo iz prerade domaće sirovine. Stoga se dio proizvodnje šećera temelji na uveznoj sirovini, odnosno sirovom šećeru od tradicionalnih opskrbljivača iz zemalja izvan EU.

Kako bi se izbjegao poremećaj u opskrbi hrvatskih šećerana sirovim šećerom od trske za potrebe rafiniranja, Hrvatska smatra nužnim da joj se odobri uvođenje posebne nacionalne tarifne kvote za uvoz takvog šećera kojim bi se pokrile potrebe iz referentnog razdoblja 2005 – 2007. Dio uvoza sirovog šećera obavlja se u okviru

preferencijalne kvote Svjetske trgovinske organizacije (40 tisuća tona godišnje), dok se dio uvezio uz plaćanje odgovarajuće MFN (eng. *most favoured nation*) carine.

Tablica 6: **Proizvodnja, uvoz i izvoz šećera u Republici Hrvatskoj (tone)**

	2005.	2006.	2007.
Proizvodnja:	245.387	320.345	299.501
- od čega: proizvodnja šećera iz šećerne repe	203.618	248.903	199.767
Uvoz:	217.571	366.101	239.979
- od čega: sirovi šećer	43.902	63.725	134.244
Izvoz:	189.348	247.108	250.932

(izvor: Državni zavod za statistiku; podaci industrije šećera u Republici Hrvatskoj)

Hrvatska traži da se kao kriterij za priznavanje statusa tvrtke za rafinaciju sirovog šećera (kako je utvrđeno Dodatkom III. Dijelom II. točkom 13. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007), u slučaju Hrvatske ne primjenjuje razdoblje iz druge alineje točke 13., već da se uzme u obzir prosječno ostvarena rafinacija u razdoblju od 2005. do 2007. godine.

Obrazloženje: Sve tri hrvatske šećerane proizvode šećer iz repe i rafiniraju uvezeni sirovi šećer, čime osiguravaju optimalno korištenje svojih proizvodnih kapaciteta. Stoga je potrebno osigurati im mogućnost uvoza šećera, odnosno dobivanja uvoznih licenci, i nakon pristupanja Europskoj uniji.

III.b.2. Uzgoj stoke, proizvodnja mesa i mlijeka

Hrvatska će tijekom 2009. godine donijeti tržišni red za mliječne proizvode koji će u najvećoj mjeri biti usklađen s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007. Na temelju tržišnog reda za mliječne proizvode provodit će se možebitne intervencije na tržištu otkupom viška maslaca i obranog mlijeka na sličan način kako je uređeno navedenom Uredbom Vijeća.

Hrvatska traži da joj se odredi jedinstvena nacionalna kvota za mlijeko u visini od 901,6 tisuća tona što bi na odgovarajući način bilo ugrađeno u Dodatak IX. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007. U navedenu količinu je uključeno 82 tisuće tona kao kvota za restrukturiranje u sektoru mljekarstva koja bi bila na raspolaganju Hrvatskoj nakon proizvodne godine 2012./2013.

Iznimno od odredbi članka 66. stavka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007, Hrvatska traži da se navedena nacionalna kvota ne raspoređuje individualnim proizvođačima do 31. prosinca 2015. godine.

Obrazloženje: Proizvodnja mlijeka u Hrvatskoj je manja od 0,6% ukupne proizvodnje mlijeka u EU. Hrvatska dio potreba za mlijekom i mliječnim proizvodima namiruje iz uvoza. Proizvodnja mlijeka se nalazi u razdoblju restrukturiranja, budući je nazočan trend smanjenja broja proizvođača koji se bavi ovom proizvodnjom. Restrukturiranje se provodi najvećim dijelom izgradnjom novih ili adaptacijom postojećih farmi kako bi se osigurali uvjeti za dostizanje više kvalitete proizvedenog mlijeka te zadovoljili kriteriji zaštite okoliša i dobrobiti životinja. Ove proizvodne jedinice povećanjem

veličine farme pružaju mogućnost za bolje uvjete proizvodnje što može doprinijeti višoj razini njezine konkurentnosti.

Uspostava složenog sustava proizvodnih kvota zahtijeva u kratkom roku izgradnju velikih administrativnih kapaciteta zbog velikog broja farmi koje isporučuju mlijeko. Zbog toga Hrvatska treba određenu vremensku odgodu raspodjele kvote do krajnjeg proizvođača. Dodjelom kvota krajnjim korisnicima – farmama - otežao bi se proces restrukturiranja farmi što bi usporilo prilagodbu mliječnog sektora za dostizanje željene razine kvalitete mlijeka, očuvanja okoliša i dobrobiti životinja te postizanja veće konkurentnosti.

Navedeni zahtjev o veličini kvote od 901,6 tisuća tona obuhvaća isporuke mlijeka mljekarama, izravnu prodaju i kvotu za restrukturiranje. Zahtjev se temelji na zbirnim podacima o isporukama mlijeka mljekarama i izravnoj prodaji u 2007. godini uvećanima za 10% radi utvrđivanja kvote za restrukturiranje nakon proizvodne godine 2012/2013.

Hrvatska će osigurati transparentan sustav kontrole proizvodnje odnosno prodaje mlijeka unutar granica jedinstvene utvrđene nacionalne kvote na razini mljekara. U tom smislu Hrvatska izražava spremnost za administrativnu raspodjelu kvota po mljekarama. Hrvatska će EU dostavljati redovite i ažurne podatke o ovim količinama.

Hrvatska će organizirati mjesečno praćenje isporuke mlijeka za preradu u mljekare sa svake farme. Kod toga će uz količinu mlijeka biti utvrđen i udio mliječne masti. Kod direktne prodaje mlijeka na farmi Hrvatska će uspostaviti sustav praćenja dnevne proizvodnje i prodaje koju će voditi svaki proizvođač koji će se baviti ovim načinom prodaje mlijeka.

Hrvatska će uskladiti svoje zakonodavstvo u sektoru proizvodnje *goveđeg mesa* s pravnom stečevinom EU. S ciljem nadogradnje postojećeg sustava obilježavanja i klasiranja goveđih trupova i polovica na liniji klanja, Hrvatska će do kraja 2008. godine donijeti odgovarajuće propise vezane na sustav sljedivosti (obilježavanja goveđeg mesa u skladu s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1825/2000) u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije prema potrošačima, odnosno praćenje izvora mesa prema načelu "od štale do stola" te će se od 2009. godine započeti s njegovom postupnom primjenom.

Hrvatska će do kraja 2008. godine donijeti tržišni red za goveđe meso koji će u najvećoj mjeri biti usklađen s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007. Danom pristupanja EU početak će se izravno primjenjivati odredbe navedene Uredbe u cijelosti.

Najkasnije do pristupanja EU, Hrvatska će uspostaviti funkcionalni sustav praćenja cijena na temelju težine i kvalitete trupa koji će biti povezan s postojećim sustavom klasiranja goveđih trupova na liniji klanja.

Hrvatska će uskladiti svoje zakonodavstvo u sektoru proizvodnje *svinjskog mesa* s pravnom stečevinom EU. Hrvatska će do kraja 2008. godine donijeti tržišni red za svinjsko meso koji će u najvećoj mjeri biti usklađen s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007. Danom pristupanja EU početak će se izravno primjenjivati odredbe navedene Uredbe u cijelosti.

Najkasnije do pristupanja EU, Hrvatska će uspostaviti se sustav prikupljanja podataka u sektoru, posebice sustav praćenja cijena, koji je potreban za buduću komunikaciju s EU.

Hrvatska će uskladiti svoje zakonodavstvo u sektoru proizvodnje *ovčjeg i kozjeg mesa* s pravnom stečevinom EU. S tim ciljem, Hrvatska će najkasnije do kraja 2009. godine donijeti tržišni red za ovčje i kozje meso kojom će se uspostaviti pravni i provedbeni okvir, najvećim dijelom usklađen s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007. Danom pristupanja EU početak će se izravno primjenjivati odredbe navedene Uredbe u cijelosti.

Hrvatska će donijeti propis o klasiranju ovčjih trupova najkasnije do prve polovice 2010. godine. Hrvatska će ustrojiti sustav prikupljanja podataka u sektoru, posebice sustav praćenja cijena, a koji je potreban za buduću komunikaciju s EU.

Hrvatska će do pristupanja EU uskladiti svoje zakonodavstvo u *sektoru jaja i mesa peradi* s pravnom stečevinom EU. S tim ciljem, Hrvatska će najkasnije do kraja 2009. godine donijeti tržišni red za peradsko meso koji će biti najvećim dijelom usklađen s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007 i Uredbe Komisije (EZ) br. 543/2008. Danom pristupanja EU početak će se izravno primjenjivati odredbe navedenih Uredbi u cijelosti.

Hrvatska će do ulaska u EU uskladiti svoje zakonodavstvo u sektoru *pčelarstva* s pravnom stečevinom EU.

Hrvatska će ustrojiti sustav prikupljanja podataka u pčelarskoj proizvodnji, koji je potreban za izradu nacionalnog pčelarskog programa i praćenje stanja u sektoru pčelarstva. Hrvatska će do kraja 2009. godine donijeti izmjene i dopune postojećeg Pravilnika o kakvoći meda i drugih pčelinjih proizvoda (NN 20/00) kojim se uređuju temeljni zahtjevi za kakvoću meda, radi usklađivanja s Direktivom Vijeća 2001/110/EZ.

III.b.3. Posebni usjevi, vino i jaka alkoholna pića

Sektor vina u EU reformiran je sukladno novoj zajedničkoj organizaciji tržišta *vina* te je u ovom području došlo do značajnih promjena. Isto tako još uvijek nisu doneseni svi relevantni propisi na razini EU koji bi definirali uvjete i način uređenja tržišta vina. Sukladno navedenom, a temeljeno na trenutno važećoj Uredbi Vijeća (EZ) br. 884/2001, Hrvatska planira tijekom 2009. godine uskladiti nacionalno zakonodavstvo s dijelom Uredbe Vijeća (EZ) br. 884/2001 koja definira dokumente koji prate vino u prometu (tzv. prateće dokumente).

Hrvatska traži izuzeće od primjene članka 90. stavka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008 u pogledu zabrane sadnje vinograda u razdoblju do 31. prosinca 2015. godine, tijekom kojeg bi imala pravo na sadnju novih vinograda za proizvodnju kvalitetnih vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom u iznosu od 10% ukupne površine pod vinogradima 2007. godine.

Obrazloženje: Povijest proizvodnje grožđa na prostoru današnje Hrvatske seže daleko u prošlost. Hrvatska je 1888. godine imala oko 170 tisuća ha vinograda. Međutim,

početkom dvadesetog stoljeća i pojavom filoksere te poslije drugog svjetskog rata nestaju vinogradi, a vinogradarstvo se nije oporavilo sve do današnjih dana te su površine pod vinogradima tijekom 20. stoljeća smanjene za gotovo 3 puta. Karakteristično za hrvatsko vinogradarstvo je rasparceliranost vinogradarskih površina što pokazuje činjenica da se najveći dio vinograda nalazi se u vlasništvu obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na više parcela, s prosječnom površinom manjom od 1 ha.

Hrvatska traži pravo na sadnju novih vinograda do kraja 2015. godine u iznosu od 10% od površine pod vinogradima 2007. godine što bi pomoglo okrupnjavanju obiteljskih gospodarstava. Dopuštanjem sadnje novih vinograda omogućilo bi se zaposlenje većeg broja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, a time i većeg broja radnika u preradi i pratećim djelatnostima, što bi rezultiralo primjerenim životnim standardom i stabilnošću poljoprivrednog dohotka u sektoru vinogradarstva.

Od posebne je važnosti činjenica da je u Hrvatskoj stanoviti udio površina na području priobalja i otoka pogodan jedino za uzgoj vinove loze, a upravo su te površine najviše devastirane kao posljedica filoksere, iseljavanja stanovništva te čestih požara zapuštenih površina. Stoga držimo kako je nužno navedene površine privesti kulturi s ciljem razvoja područja od posebne državne skrbi te vraćanja stanovništva u zapuštena područja.

Hrvatska traži prihvaćanje zemljopisnih oznaka vina iz Liste zemljopisnih oznaka (NN 6/04), donesene temeljem Zakona o vinu (NN 96/03).

Obrazloženje: Prema Listi zemljopisnih oznaka (NN 6/04) koja je donesena na temelju članka 81. stavka 3. Zakona o vinu (NN 96/03), vinogradarska područja u Republici Hrvatskoj dijele se na regije, podregije, vinogorja i položaje.

Kvalitetna i vrhunska vina proizvedena u Hrvatskoj mogu imati zemljopisne oznake regija, podregija, vinogorja i položaja.

Stolna vina u Hrvatskoj mogu imati zemljopisne oznake regija i podregija.

Donošenje navedene Liste zemljopisnih oznaka bila je obveza Republike Hrvatske utvrđena Dodatnim protokolom kojim se usklađuju trgovinski aspekti Sporazuma o stabilizaciji i potvrđivanju između Republike Hrvatske, s jedne strane, i Europskih zajednica i njihovih zemalja članica, s druge strane, sukladno ishodu pregovora između stranaka o uzajamnim preferencijalnim koncesijama za određena vina, uzajamnom priznavanju, zaštiti i kontroli imena vina i uzajamnom priznavanju, zaštiti i kontroli oznaka alkoholnih pića i aromatiziranih pića (NN MU 14/02), odnosno Dodatkom II - Sporazumom između Republike Hrvatske i Europske zajednice o uzajamnom priznavanju, zaštiti i kontroli imena vina.

Hrvatska očekuje da će joj biti omogućeno uvrštavanje njezinih vinogradarskih područja u Prilog IX. Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008 na slijedeći način:

- zona B - površine pod vinogradima u podregijama: Moslavina, Prigorje-Bilogora, Plešivica, Pokuplje, Zagorje-Međimurje (sukladno Prilogu IX. točka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008);

- zona CI - površine pod vinogradima u podregijama: Podunavlje i Slavonija (sukladno Prilogu IX. točka 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008);
- zona CII - površine pod vinogradima u podregijama: Istra, Hrvatsko primorje, Dalmatinska zagora (sukladno Prilogu IX. točka 4. Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008);
- zona CIII (a) - površine pod vinogradima u podregijama: Sjeverna Dalmacija i Srednja i Južna Dalmacija (sukladno Prilogu IX. točka 5. Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008).

Prema Pravilniku o vinogradarskim područjima (NN 159/04, 64/05, 123/07) koji je donesen na temelju članka 19. stavka 2. Zakona o vinu (NN 96/03), vinogradarsko područje Republike Hrvatske razvrstano je u zone B, C1, C2 i C3.

Hrvatska očekuje da će joj biti omogućeno pojačavanje vina dodavanjem saharoze u vinogradarskim područjima Republike Hrvatske, sukladno odredbama Priloga V. B. točka 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008.

Hrvatska očekuje da će joj biti omogućeno korištenje naziva “voćno vino“ (uz navođenje odgovarajuće kategorije voća) za označavanje proizvoda dobivenih fermentacijom soka ili masulja svježeg voća osim grožđa (sukladno odredbama članka 25. stavka 2. točke (a) Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008).

Hrvatska očekuje da će joj biti omogućeno uvrštavanje Nacionalne liste priznatih kultivara vinove loze u postojeći Popis sorti grožđa i njihovih sinonima koji u sebi uključuju zemljopisni naziv koje se mogu nalaziti na deklaracijama vina iz Priloga II. Uredbe Komisije (EZ) br. 753/2002.

Hrvatska očekuje da će joj biti omogućeno uvrštavanje oznake “stolno vino s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom“ ili “stolno vino KZP“ uz koju mogu stajati oznake “mlado vino“ ili “biser vino“ za stolna vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom proizvedena u Hrvatskoj u članak 28. Uredbe Komisije (EZ) br. 753/2002.

Hrvatska očekuje da će joj biti omogućeno uvrštavanje sljedećih tradicionalnih specifičnih izraza za kvalitetna vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom proizvedena u Republici Hrvatskoj u članak 29. stavak 1. Uredbe Komisije (EZ) br. 753/2002.

- “kvalitetno vino s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom“ ili “kvalitetno vino KZP“; uz ovaj izraz može stajati “arhivsko vino“, “mlado vino“, “desertno vino“, “likersko vino“, “aromatizirano vino“;
- “vrhunsko vino s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom“ ili “vrhunsko vino KZP“; uz ovaj izraz može stajati “arhivsko vino“, “mlado vino“, “desertno vino“, “likersko vino“, “aromatizirano vino“;
- “predikatno vino“; uz ovaj izraz može stajati “kasna berba“, “izborna berba“, “izborna berba bobica“, “izborna berba prosušanih bobica“, “ledeno vino“.

Hrvatska očekuje da će joj biti omogućeno uvrštavanje sljedećih tradicionalnih specifičnih izraza za kvalitetna pjenušava vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom proizvedena u Republici Hrvatskoj u članak 29. stavak 2. Uredbe Komisije (EZ) br. 753/2002.

- “kvalitetno pjenušavo vino s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom“ ili “kvalitetno pjenušavo vino KZP“;
- “kvalitetno biser vino s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom“ ili “kvalitetno biser vino KZP“;
- “vrhunsko pjenušavo vino s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom“ ili “vrhunsko pjenušavo vino KZP“.

Hrvatska traži uvrštavanje sljedećih hrvatskih tradicionalnih izraza na Listu tradicionalnih izraza iz Priloga III. Uredbe Komisije (EZ) br. 753/2002:

- Prošek;
- Opolo;
- Plavac;
- Mlado vino portugizac;
- Bermet;
- Dingač.

Hrvatska zadržava pravo uvrštavanja novih tradicionalnih izraza na Listu tradicionalnih izraza iz Priloga III. Uredbe Komisije (EZ) br. 753/2002.

Obrazloženje: Sukladno članku 81. stavku 3. Zakona o vinu donesena je Lista tradicionalnih izraza za vino (NN 96/07). Na Listi tradicionalnih izraza za vino nalaze se slijedeća vina tradicionalno proizvedena u Hrvatskoj i to: “Prošek“, “Opolo“, “Plavac“, “Mlado vino portugizac“, “Bermet“, “Dingač“. Ujedno, donošenje Liste obveza je Hrvatske definirana Dodatnim protokolom kojim se usklađuju trgovinski aspekti Sporazuma o stabilizaciji i potvrđivanju između Republike Hrvatske, s jedne strane, i Europskih zajednica i njihovih zemalja članica, s druge strane, sukladno ishodu pregovora između stranaka o uzajamnim preferencijalnim koncesijama za određena vina, uzajamnom priznavanju, zaštiti i kontroli imena vina i uzajamnom priznavanju, zaštiti i kontroli oznaka alkoholnih pića i aromatiziranih pića (NN MU 14/02), odnosno Dodatkom II. - Sporazumom između Republike Hrvatske i Europske Zajednice o uzajamnom priznavanju, zaštiti i kontroli imena vina.

Hrvatska očekuje da će joj biti omogućeno uvrštavanje oznaka iz Dodatka 5. Pregovaračkog stajališta na Listu tradicionalnih izraza iz Priloga III. Uredbe Komisije (EZ) br. 753/2002.

Uzimajući u obzir da je tek nedavno došlo do reforme sektora jakih alkoholnih pića EU, do kraja 2009. godine planira se usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s odredbama Uredbe (EZ) br. 110/2008 Europskog Parlamenta i Vijeća radi postupnog upoznavanja domaćih proizvođača s njenim odredbama koje će se početi izravno primjenjivati po pristupanju EU.

Hrvatska traži prijelazno razdoblje u trajanju od 7 godina od dana pristupanja EU za primjenu odredbi Priloga II. točke 5. Uredbe (EZ) br. 110/2008 Europskog parlamenta i Vijeća u odnosu na proizvod koji se u Hrvatskoj proizvodi i stavlja na tržište pod nazivom “Domaći brandy“ te se razlikuje po sastavu od proizvoda navedenog u Prilogu II. točke 5. Uredbe. “Domaći brandy“ koji se proizvodi u Hrvatskoj, tijekom prijelaznog razdoblja stavlja bi se isključivo na tržište Republike Hrvatske i tržišta trećih zemalja.

Obrazloženje: Kategorija “Domaći brandy“ dominantna je u ukupnim alkoholnim pićima i ima značajnu ulogu u industriji. Prema podacima Gospodarskog interesnog udruženja proizvođača pića (GIUPP-a), udio kategorije “Domaći brandy“ u ukupnom izvozu jakih alkoholnih pića proizvođača članica GIUPP-a iznosi 25,7 %, a najveći dio izvoza odnosi se na tržište zemalja bivše Jugoslavije. Tradicija proizvodnje domaćeg brandya u Hrvatskoj duža je od 140 godina. Razlika u odnosu na proizvod iz Priloga II. točka 5 navedene Uredbe Vijeća odnosi se na udio vinskog destilata koji se koristi u proizvodnji.

Prijelazno se razdoblje traži jer prelazak na proizvodnju nove kategorije pića iziskuje znatne troškove za proizvođače. Isto tako, potrebno je neko vrijeme da proizvođači informiraju potrošače o novoj proizvodnji te određeno razdoblje da se potrošači naviknu na novi proizvod.

Hrvatska traži prijelazno razdoblje u trajanju od 7 godina od dana pristupanja EU za primjenu odredbi Priloga II. točke 1. Uredbe (EZ) br. 110/2008 Europskog parlamenta i Vijeća u odnosu na proizvod koji se u Hrvatskoj proizvodi i stavlja na tržište pod nazivom “Domaći rum“ te se razlikuje po sastavu od proizvoda navedenog u Prilogu II. točke 1. Uredbe. “Domaći rum“ koji se proizvodi u Hrvatskoj, tijekom prijelaznog razdoblja stavlja bi se isključivo na tržište Republike Hrvatske i tržišta trećih zemalja.

Obrazloženje: Kategorija “Domaći rum“ zauzima značajno mjesto na hrvatskom tržištu. Alkoholno piće kategorije “Domaći rum“ dio je tradicije i kulture pijenja u Hrvatskoj. Najveći dio izvoza domaćeg ruma odnosi se na tržište zemalja bivše Jugoslavije.

Na temelju ispitivanja agencije AC Nielsen, u razdoblju od kolovoza do rujna 2005. godine prodaja domaćeg ruma u odnosu na rum je u omjeru 91:9, što je odraz navike u potrošnji u domaćinstvu te u ugostiteljskim objektima.

Stoga, prijelazno razdoblje se traži jer prelazak na proizvodnju nove kategorije pića iziskuje znatne troškove za proizvođače. Također, potrebno je neko vrijeme da proizvođači informiraju potrošače o novoj proizvodnji te određeno razdoblje da se potrošači naviknu na novi proizvod.

Hrvatska traži prihvaćanje Liste jakih alkoholnih i aromatiziranih pića podrijetlom iz Republike Hrvatske, odnosno njihovo uvrštavanje u Prilog III. Uredbe (EZ) br. 110/2008 Europskog Parlamenta i Vijeća (zemljopisne oznake) slijedećih jakih alkoholnih pića:

- Loza (jako alkoholno piće od voća – eng. *fruit spirit*)
- Travarica (gorko jako alkoholno piće – eng. *bitter tasting spirit drink*)
- Pelinkovac (liker)
- Stara šljivovica (jako alkoholno piće od voća – eng. *fruit spirit*)
- Slavonska šljivovica (jako alkoholno piće od voća – eng. *fruit spirit*)
- Zadarski maraschino (liker)

Obrazloženje: Lista jakih alkoholnih i aromatiziranih pića podrijetlom iz Hrvatske izrađena je u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 1576/89. Pića s Liste imaju ili dugu tradiciju proizvodnje na ovim prostorima te su proizvedena ili prerađena na

tradicionalan način, ili u svom nazivu sadrže zemljopisno podrijetlo što jasno određuje područje njihove proizvodnje te imaju specifičnu kakvoću, ugled ili drugo obilježje koje se pripisuje njihovom zemljopisnom podrijetlu.

Vezano za uređenje *tržište voća, povrća i preradevina* Hrvatska će u potpunosti primijeniti odredbe pravne stečevine danom pristupanja EU. S tim ciljem, Hrvatska će do kraja 2010. godine, a u skladu s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 361/2008 i odredbama Uredbe Komisije (EZ) br. 1580/2007 urediti pitanja nadležnog tijela za kontrolu standarda kvalitete i uskladiti nacionalno zakonodavstvo s tržišnim standardima.

Do kraja 2009. godine Hrvatska će donijeti poseban propis kojim će urediti pitanje osnivanja i akreditacije kao i sve ostale elemente vezane uz aktivnosti i financiranje proizvođačkih organizacija u skladu s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 361/2008 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1580/2007 vezano za proizvođačke organizacije, međugranske organizacije i trgovinu s trećim zemljama.

Najkasnije tijekom prve polovice 2010. godine Hrvatska će donijeti propis i uspostaviti bazu podataka o trgovcima voćem i povrćem u skladu s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 361/2008 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1580/2007.

Hrvatska traži izuzeće od primjene odredbi Priloga I. Direktive Vijeća 2001/113/EZ u odnosu na proizvode koji se u Hrvatskoj proizvode i stavljaju na tržište pod nazivom “Domaća marmelada“ i “Ekstra domaća marmelada“ te se po sastavu razlikuju od proizvoda navedenih u Prilogu I. Direktive. Navedeni proizvodi bi se stavljali na tržište Republike Hrvatske i tržišta trećih zemalja.

Obrazloženje: Proizvod pod nazivom “domaća marmelada“ i “ekstra domaća marmelada“ je proizvod koji se u Hrvatskoj tradicionalno proizvodi iz voćne kaše jedne ili više vrsta raznog voća, a poznat je potrošaču pod nazivom “marmelada“.

Na tržištu Europske unije proizvod pod nazivom “marmelada“ ima različite parametre kakvoće i proizvodi se isključivo iz citrus voća u odnosu na proizvod koji se pod istim nazivom proizvodi u Hrvatskoj. Naime, u Hrvatskoj se proizvod pod nazivom “marmelada“ proizvodi i od drugih vrsta voća, a najmanje od citrusa. Stoga, ukazala se potreba da se propišu dodatni nazivi “Domaća marmelada“ i “Ekstra domaća marmelada“, a u skladu s navikama potrošača.

Proizvodi pod tim nazivom, konzistencijom spadaju u proizvode tipa marmelade, a upotrijebljenim sirovinskim sastavom u proizvode tipa džema.

Minimalni udio voćne kaše u 1000 grama gotovog proizvoda je za “Domaću marmeladu“ i “Ekstra domaću marmeladu“ veći u odnosu na proizvod pod nazivom “marmelada“, stoga potrošač na hrvatskom tržištu uvelike razlikuje te dvije kategorije proizvoda.

U Hrvatskoj se najviše proizvodi marmelada od šipka te je ova proizvodnja u porastu. Sa 483 000 kg koliko je proizvedeno u 1997. godini, proizvodnja marmelade od šipka je povećana na 820 000 kg u 2007. godini. Sličan trend se bilježi i kod ostalih marmelada. Marmelade proizvedene od proizvoda od citrusa zauzimaju zanemariv

udio u ukupnoj proizvodnji marmelade u Hrvatskoj. Nadalje udio proizvodnje "domaće marmelade" i "ekstra domaće marmelade", koju potrošač na području Hrvatske prepoznaje pod nazivom marmelada, u odnosu na ukupnu proizvodnju (džemova, želea, marmelada, pekmeza, kesten pirea) iznosi 85%.

Hrvatska traži uvrštavanje u Prilog I. Direktive Vijeća 2001/113/EZ proizvoda koji se u Hrvatskoj proizvodi pod nazivom "Pekmez".

Obrazloženje: Proizvod pod nazivom "Pekmez" je tradicionalan proizvod u Hrvatskoj. Obzirom da se takav proizvod ne proizvodi u Europskoj uniji i nije propisan navedenom Direktivom, radi interesa potrošača postoji potreba daljnje proizvodnje ovoga proizvoda. Radi se o najkvalitetnijoj kategoriji želiranih proizvoda s dodatkom šećera najviše do 25% u odnosu na ukupnu količinu voća ili uopće bez dodatka šećera, dakle sa 100% - tnim udjelom voća. Trend porasta proizvodnje (sa 297 000 kg u 1998. godini na 662 000 kg u 2007. godini), prepoznatljivost te visoka kvaliteta proizvoda razlozi su zbog kojih se traži mogućnost stavljanja istog pod nazivom "Pekmez" na tržište Hrvatske i zajedničko tržište EU.

Vezano uz organizaciju zajedničkog tržišta *bananama*, Hrvatska će početi primjenjivati odredbe Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007 danom pristupanja EU.

Hrvatska će najkasnije u prvoj polovici 2010. godine donijeti tržišni red za *cvijeće i živo bilje* koji će biti u najvećoj mjeri usklađen s Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007. Između ostalog, definirat će se svi elementi za provedbu intervencijskih mehanizama na tržištu. Vezano uz kakvoću cvijeća i živog bilja, tijekom 2009. godine donijet će se pravilnici o standardima kakvoće za svježe i rezano cvijeće te ukrasno bilje te o standardima kakvoće za lukovice i gomolje cvijeća usklađeni s pravnom stečevinom EU.

Hrvatska će s danom pristupanja EU biti spremna u potpunosti primjenjivati odredbe Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007 u dijelu koji se odnosi na *maslinovo ulje i stolne masline*.

S tim ciljem, Hrvatska će u 2009. godini donijeti propis temeljem kojeg će uspostaviti sustav ovlašćivanja organizacija sudionika na tržištu i financiranja njihovih programa rada u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007, Uredbom Vijeća (EZ) br. 865/2004 u dijelu priznavanja organizacija sudionika na tržištu te Uredbom Komisije (EZ) br. 2080/2005.

Na temelju Zakona o hrani (NN 46/07), do kraja 2008. godine Hrvatska će donijeti provedbeni propis kojim će se preuzeti odredbe Uredbe Komisije (EEZ) br. 2568/1991. Istim propisom uspostaviti će se i mehanizmi odobravanja objekata za pakiranje ulja te će se preuzeti odredbe postojećeg Pravilnika o uljima od ploda i komine maslina (NN 63/06) koji će se po donošenju novog propisa ukinuti. Novi propis će biti potpuno usklađen i s Uredbom Komisije (EZ) br. 1019/2002 o tržišnim standardima za maslinovo ulje.

Ovlašćivanje neovisnih panela za senzorska ispitivanja maslinovog ulja uredit će se posebnim provedbenim propisom čije donošenje je planirano tijekom 2009. godine.

Hrvatska razumije da je za određene države članice iz prethodnog kruga proširenja (01. svibnja 2004) referentno razdoblje za utvrđivanje površina maslinika koje ulaze u sustav potpora određeno na način opisanu odredbama članka 110.h Uredbe Vijeća (EZ) br. 1782/2003. Uzimajući u obzir posebnosti Hrvatske poljoprivrede, posebice specifičnosti u području maslinarstva koje se navode u daljnjem tekstu, postavlja se sljedeći zahtjev.

Hrvatska traži da se 2009. godina koristi kao referentno razdoblje za utvrđivanje površina maslinika koje ulaze u sustav potpora.

Obrazloženje: Povijest uzgoja masline na našem priobalju stara je više od 2000 godina. Hrvatska je posjedovala najveće površine pod maslinama u vremenskom razdoblju poslije filoksere te do II. svjetskog rata, kada su se mahom sadile masline na zemljištima propalih vinograda, a njihov broj bio je oko 40 milijuna. Za razliku od ostalih zemalja oko Sredozemnog mora, hrvatsko maslinarstvo je nazadovalo nekoliko desetljeća, nakon II. svjetskog rata. Tek posljednjih desetak godina su u maslinarstvu i proizvodnji maslinovog ulja prisutni pozitivni trendovi, što je praćeno značajnijom sadnjom novih maslinika.

Maslinarstvo u priobalnom području ima veliki socijalni i okolišni značaj te revitalizacija proizvodnje maslina i maslinovog ulja predstavlja potencijal za razvitak i obnovu života u priobalju i na otocima kao područjima s otežanim uvjetima gospodarenja, odnosno područjima od posebne državne skrbi. Podizanje novih maslinika preventivna je mjera protiv čestih požara u tim područjima, te su stoga operativni programi potpora od strane države zadnjih godina primarno usmjereni na opožarena područja.

U Hrvatskoj postoje značajna odstupanja statističkih podataka o broju stabala maslina i površina pod maslinicima prikupljenih na temelju Popisa poljoprivrede iz 2003. godine koji je proveo Državni zavod za statistiku i podataka Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu savjetodavnu službu. Primjerice, podaci Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu savjetodavnu službu iz 2007. pokazuju da je površina maslinika za približno 60% veća od podataka DZS-a. Kako će se stvarno stanje površina maslinika znati tek uspostavom GIS-a u 2009. godini, postavlja se gore navedeni zahtjev.

Hrvatska će se pripremiti za primjenu pravne stečevine u sektoru *duhana*. S tim ciljem Hrvatska će najkasnije tijekom 2010. godine uspostaviti sustav prikupljanja podataka sukladno zahtjevima Uredbe Komisije (EZ) br. 2095/2005.

U pogledu uređenja tržišta *sjemena*, Hrvatska će u cijelosti primijeniti odredbe pravne stečevine (Uredba Vijeća (EZ) br. 1234/2007) danom pristupanja u EU. U cilju izgradnje sustava Hrvatska će tijekom 2009. godine započeti s postupnom provedbom odredbi navedene Uredbe, pri čemu će tijekom 2010. godine u najvećoj mjeri biti osigurana implementacija nacionalnog propisa za uređenje tržišta sjemena na način kako je to uređeno u EU.

Hrvatska će najkasnije tijekom 2010. godine uskladiti svoje zakonodavstvo u sektoru *hmelja* s pravnom stečevinom EU (Uredba Vijeća (EZ) br. 1234/2007) donošenjem uredbe o tržišnom redu za hmelj, kojom će se urediti proizvodi koje obuhvaća tržišni red, pitanje ugovaranja proizvodnje, organiziranje u proizvođačke organizacije, minimalni

standardi kakvoće i sustav certifikacije hmelja. Potpuna primjena odredbi navedene Uredbe počet će danom pristupanja EU.

Također će se najkasnije do kraja 2010. godine ustrojiti sustav prikupljanja podataka u sektoru hmelja koji je potreban za buduću komunikaciju s Europskom komisijom.

III.C. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA

Hrvatska traži prijelazno razdoblje za primjenu odredbi članka 12. stavka 1. točke (i) Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 u trajanju 5 godina od dana pristupanja EU odnosno traži mogućnost korištenja netretiranog sjemena i sadnog materijala proizvedenog u sustavu konvencionalne poljoprivrede za potrebe ekološke proizvodnje.

Obrazloženje: Zahtjev za korištenje netretiranog sjemena i sadnog materijala proizvedenog u sustavu konvencionalne poljoprivrede temelji se na nedostatnoj razini proizvodnje ekološkog sjemena i sadnog materijala. Uloga ekološke poljoprivrede je zaštita genetskih potencijala u cilju očuvanja cjelokupne biološke i krajobrazne raznolikosti. Propisane norme za ekološku poljoprivredu nalažu korištenje autohtonih ili udomaćenih biljnih vrsta imajuću u vidu njihovu otpornost na bolesti te prilagođenost lokalnom podneblju, a što bitno pridonosi povećanju diverzifikacije agro-eko sustava. Iako potencijali za korištenje autohtonih ili udomaćenih vrsta postoje, u Hrvatskoj njihova iskorištenost nije značajna u ekološkoj poljoprivredi.

Trenutno se teži povećanju proizvodnje sjemena i sadnog materijala iz ekološke proizvodnje korištenjem autohtonih ili udomaćenih vrsta. Prijelazno razdoblje traži se zbog potrebnog dodatnog vremena za povećanje proizvodnje sjemena iz ekološke proizvodnje, korištenjem autohtonih ili udomaćenih vrsta u cilju očuvanja biološke raznolikosti.

III.D. POLITIKA KVALITETE

Hrvatska će preuzeti odredbe Uredbe Komisije (EZ) br. 1898/2006 koja utvrđuje detaljna pravila za primjenu Uredbe Vijeća (EZ) br. 510/2006 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1216/2007 koja predviđa detaljna pravila za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 509/2006 kroz dva pravilnika koji će zamijeniti pravilnike navedene pod točkom II.D. (Pravilnik o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane (NN 80/05, 11/07) i Pravilnik o priznavanju posebnih svojstava hrane i dodjeli oznake "tradicionalni ugled" (NN 127/05), i to najkasnije do pristupanja EU.

Hrvatska traži da joj se u prijelaznom razdoblju odobri uporaba zaštićenih naziva poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Hrvatska također traži da joj se odobri prijelazno razdoblje za podnošenje zahtjeva za registraciju u trajanju od jedne godine od datuma pristupanja Europskoj uniji, a sukladno članku 5. stavku 6. Uredbe Vijeća (EZ) br. 510/2006.

III.E. RURALNI RAZVOJ

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja je programsko i upravljačko, a trenutno i provedbeno tijelo za provedbu prepristupnih programa za ruralni razvoj.

Tijekom pripreme i provedbe pretpristupnih programa EU Ministarstvo je steklo određena znanja i vještine za programiranje i upravljanje, koje valja primijeniti na nacionalni program ruralnog razvoja i stalno nadograđivati. Hrvatska će do pristupanja u EU u potpunosti prilagoditi sustav provedbe, uređen pravnom stečevinom EU, osobito agencije za plaćanje, unaprijediti kapacitete za upravljanje, provedbu i praćenje mjera.

Tijekom razdoblja 2009. - 2010. godine Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja će izraditi Nacionalni program za ruralni razvoj do 2013. godine, kao podlogu za korištenje sredstva iz EAFRD fonda. U Programu će se dati prioritet, kroz alokaciju financijskih sredstava mjerama koje će omogućiti dostizanje ciljeva Strategije ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008. - 2013. Dio mjera koje se provode već sada u Hrvatskoj će biti potrebno izmijeniti i prilagoditi.

U okviru cilja poboljšanja konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora kroz investicije na poljoprivredna gospodarstva posebni prioriteti bit će programi restrukturiranja i modernizacije poljoprivrednih gospodarstava, potpora mladim poljoprivrednicima, rano umirovljenje, potpora proizvođačkim organizacijama i programi potpore samoopisrbrnim gospodarstvima.

Kod očuvanja, zaštite i održive uporabe okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa naglasak će biti na potporama poljoprivrednicima u područjima s težim prirodnim uvjetima gospodarenja i na područjima od posebne državne skrbi, te na provedbi poljoprivredno-okolišnog programa.

Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva ostvarivat će se kroz poboljšanje fizičke i društvene ruralne infrastrukture i obrazovanje, obuku i informiranje.

Naglasak će biti i na poboljšanju učinkovitosti institucijskog okruženja radi povećanja apsorpcijskog kapaciteta za mjere ruralnog razvoja.

Nakon pristupanja EU, Hrvatska će provoditi mjere ruralnog razvoja EAFRD fonda u skladu s odredbama pravne stečevine EU iz tog područja odnosno Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005.

Hrvatska traži mogućnost korištenja prijelaznih mjera u pogledu pružanja potpora samoopisrbrnim poljoprivrednim gospodarstvima u restrukturiranju, kao i u pogledu potpora za uspostavu proizvođačkih organizacija kao što je predviđeno člankom 20. točkom (d) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005 za nove države članice EU koje su pristupile 1. svibnja 2004., odnosno 1. siječnja 2007. godine. U tom pogledu, Hrvatska traži da se na nju ne primjenjuju rokovi određeni člankom 34. stavkom 4. i člankom 35. stavkom 3. Uredbe, odnosno traži njihovo produljenje do 31. prosinca 2015. godine.

Obrazloženje: Desetljećima su obiteljska poljoprivredna gospodarstva bila marginalizirana što je dovelo do velikog broja malih poljoprivrednih gospodarstva, koja ne mogu ostvariti zaradu dovoljnu za odgovarajući životni standard, te potrebna ulaganja u poboljšanu proizvodnju i okrupnjavanje posjeda. Prema Popisu poljoprivrede iz 2003. godine, postoji 448.532 obiteljskih gospodarstva koja koriste

853.196 ha obradive zemlje i vrtova, što odgovara prosječnoj veličini gospodarstva od 1,92 ha. Tri četvrtine svih obiteljskih gospodarstava manja je od 3 ha, no obrađuje se samo 21% iskoristivih poljoprivrednih površina. Privođenje nekorištenog obradivog zemljišta funkciji jedan je od najznačajnijih nacionalnih ciljeva. Stoga je posebnu pažnju potrebno posvetiti samoopskrbnim poljoprivrednim gospodarstvima. Njihovo će sudjelovanje u ovom programu omogućiti sveobuhvatno i uspješnije restrukturiranje poljoprivrednog sektora na cijelom hrvatskom teritoriju.

Što se tiče uspostave proizvođačkih organizacija, do sada su se poljoprivredni proizvođači u Hrvatskoj udruživali u udruge i zadruge. Međutim, organiziranje tržišnih redova i uključivanje u zajedničko tržište iziskuje stvaranje proizvođačkih organizacija sukladno pravnoj stečevini EU, a ta iskustva u Hrvatskoj ne postoje.

Hrvatska traži da za provedbu mjera iz osovine IV. (LEADER pristup) obvezni minimum tijekom programskog razdoblja do 2013. godine bude 1,0 % sredstava iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, a vezano uz odredbe članka 17. stavka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005.

Obrazloženje: Na različitim razinama (regionalnoj, lokalnoj) u Hrvatskoj se počelo s izradama i pripremom za provođenje strategija razvoja. Određena iskustva u stvaranju partnerstva i izradi strategije postoje, ali nedovoljna za potpuno usvajanje LEADER pristupa. Određeni elementi potrebni za provedbu LEADER pristupa provodit će se kroz IPARD program.

Hrvatska traži mogućnost korištenja iznosa od 75% dozvoljene potpore za modernizaciju poljoprivrednih gospodarstava (kako je određeno člankom 26. stavkom 2. odnosno Prilogom Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005) u razdoblju od 4 godine od dana pristupanja EU, a u svrhu primjene odredbi Direktive Vijeća 91/676/EEZ (Nitratna direktiva).

Obrazloženje: Pravilnikom o dobroj poljoprivrednoj praksi u korištenju gnojiva (NN 56/08) među ostalim propisane su veličine i svojstva spremnika za stajski gnoj koje treba imati svako gospodarstvo koje ima stoku, a nalazi se u ranjivom području. Primjena odredbi navedenog Pravilnika bit će obvezujuća samo na područjima koja su, po posebnom aktu donesenom temeljem Zakona o vodama (NN 107/95, 150/05) proglašena ranjivim područjima, dok će se na drugim područjima Republike Hrvatske primjenjivati kao preporuka korisnicima.

Za Hrvatsku je poseban problem ispunjavanje zahtjeva Nitratne direktive, polazeći od postojeće strukture poljoprivrednih gospodarstava. Naime, od ukupnog broja poljoprivrednih gospodarstava koja uzgajaju stoku, najveći je broj onih koji imaju 1 do 2 uvjetnih grla po gospodarstvu koja uzgajaju za svoje potrebe, a manje za tržište, te nemaju spremnike za stajski gnoj za koja će se morati primjenjivati odredbe Nitratne direktive. Prema statističkim podacima, na području Republike Hrvatske u tijeku jedne godine prosječno se uzgaja 740.000 uvjetnih grla i sukladno mjerilima za poštivanje odredbi Nitratne direktive trebalo bi izgraditi ukupno oko 6 milijuna m³ spremnika za stajski gnoj što nalaže znatne financijske izdatke za izgradnju spremnika za stajski gnoj.

Slijedom navedenog potrebno je osigurati dodatna financijska sredstva iz javnih izvora po povoljnijim uvjetima te prijelazno razdoblje potrebno za izgradnju spremnika za stajski gnoj.

III.F. VERTIKALNO ZAKONODAVSTVO

Standardi kvalitete, utvrđeni Pravilnikom o šećeru i ostalim saharidima, njihovim otopinama te škrobu i škrobnim sirupima (NN 174/04, 90/05), koji su trenutno u većoj mjeri usklađeni s pravnom stečevinom EU, najkasnije do kraja 2009. godine će biti u potpunosti usklađeni s odredbama Direktive Vijeća 2001/111/EZ i Direktive Komisije 79/796/EEZ. Izmjenama navedenog Pravilnika uskladit će se postojeće razlike koje se odnose na širi obuhvat proizvoda i veći raspon analitičkih metoda u hrvatskom propisu.

Do kraja 2009. godine donijet će se izmjene i dopune Pravilnika o kakvoći meda i drugih pčelinjih proizvoda (NN 20/00) kojim se uređuju temeljni zahtjevi za kakvoću meda, radi potpunog usklađivanja s Direktivom Vijeća 2001/110/EZ.

U I. kvartalu 2009. godine predviđeno je donošenje posebnog propisa kojim će se preuzeti odredbe Direktive Komisije 93/45/EEZ o proizvodnji nektara bez dodavanja šećera ili meda.

Za II. kvartal 2009. godine predviđeno je donošenje posebnog propisa kojim će se preuzeti odredbe Direktiva Komisije 85/503/EEZ i 86/424/EEZ u pogledu analiza i metoda uzorkovanja jestivih kazeina i kazeinata.

U III. kvartalu 2009. godine predviđeno je donošenje posebnog propisa kojim će se preuzeti odredbe Direktiva Komisije 79/1067/EEZ i 87/524/EEZ u pogledu analiza za testiranje određenog potpuno ili djelomično ugušćenog mlijeka (i mlijeka u prahu) za ljudsku potrošnju i metoda uzorkovanja za kemijsku analizu mliječnih proizvoda.

Dodatak 1. Makroekonomski pokazatelji

1.1. Makroekonomski pokazatelji poljoprivredno - prehrambenog sektora u Republici Hrvatskoj

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Stopa rasta BDP-a (%)	2,9	4,4	5,6	5,3	4,3	4,3	4,8	5,6
Poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo, BDP (mil.HRK)	11.240	12.482	13.293	11.880	13.992	14.650	15.603	14.477
(% BDP)	7,4	7,5	7,3	6,0	6,5	6,3	6,2	6,0
Proizvodnja hrane, pića i duhanskih proizvoda, BDP (mil.HRK)	5.509	5.868	6.353	7.136	8.033	-	-	-
(% BDP)	3,2	3,5	3,5	3,6	3,7	-	-	-
Inflacija – potrošačke cijene, prosjek (%)	4,6	3,8	1,7	1,8	2,1	3,3	3,2	2,9
Prosječna mjesečna neto plaća u poljoprivredi, lov, šumarstvu i ribarstvu, HRK	2.617	2.754	2.933	3.125	3.293	3.533	3.875	4.167
Prosječna mjesečna neto plaća u Republici Hrvatskoj, HRK	3.326	3.541	3.720	3.940	4.173	4.376	4.603	4.841
Broj zaposlenih u poljoprivredi, ribarstvu, šumarstvu i prehrambenoj industriji, prosjek (tis.)	164	156	151	145	134	128	125	120
(% ukupne zaposlenosti)	12,2	11,6	11,1	10,8	9,5	9,0	8,5	8,1
Ukupni broj zaposlenih u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu - prosjek (tis.)	119	111	106	99	89	84	80	76
(% ukupne zaposlenosti)	8,9	8,3	7,8	7,3	6,3	5,9	5,4	5,1
Vanjskotrgovinska bilanca poljoprivredne razmjene (mil. USD)	-288	-384	-456	-500	-727	-713	-675	-843
Izvoz (mil. USD)	423	487	580	790	766	943	1.219	1.341
Uvoz (mil. USD)	710	870	1.035	1.290	1.492	1.656	1.893	2.184
Pokrivenost uvoza izvozom u poljoprivrednoj razmjeni (%)	59,5	55,9	56,0	61,2	51,3	56,9	64,4	61,4

Izvor: DZS, obrada MPRRR

1.2. HRVATSKI IZVOZ I UVOZ POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA U RAZDOBLJU 1998. - 2007.

Godina	Poljoprivredna razmjena UKUPNO			Bilanca	Pokrivenost uvoza izvozom (%)	Poljoprivredna razmjena EU 27			Bilanca	Pokrivenost uvoza izvozom (%)
	(000. €)					(000. €)				
	Ukupno	Izvoz	Uvoz			Ukupno	Izvoz	Uvoz		
1998.	1.247.916	477.751	770.165	-292.414	62,0	675.979	184.947	491.032	-306.085	37,7
1999.	1.068.399	404.995	663.405	-258.410	61,0	697.476	175.289	522.187	-346.899	33,6
2000.	1.230.285	459.076	771.208	-312.132	59,5	749.846	200.566	549.280	-348.714	36,5
2001.	1.514.798	543.234	971.564	-428.329	55,9	893.744	196.603	697.142	-500.539	28,2
2002.	1.716.289	615.970	1.100.319	-484.348	56,0	798.022	106.121	691.901	-585.780	15,3
2003.	1.843.219	699.978	1.143.241	-443.264	61,2	1.152.654	324.722	827.932	-503.210	39,2
2004.	1.816.748	615.981	1.200.767	-584.786	51,3	919.999	209.360	710.638	-501.278	29,5
2005.	2.089.361	758.005	1.331.356	-573.351	56,9	1.311.578	413.713	897.865	-484.153	46,1
2006.	2.481.687	971.917	1.509.770	-537.854	64,4	1.506.398	496.129	1.010.268	-514.139	49,1
2007.	2.578.558	980.908	1.597.650	-616.742	61,4	1.524.160	424.069	1.100.091	-676.022	38,5
I. - V. 2008.	1.036.685	348.411	688.274	-339.863	50,6	614.192	154.292	459.900	-305.609	33,5

Izvor: DZS, obrada MPRRR, preračun iz US\$ u € na temelju srednjeg godišnjeg tečaja Hrvatske narodne banke

Dodatak 2: Statistički podaci

2.1. Korištenje poljoprivrednog zemljišta

Korišteno poljoprivredno zemljište, ha	2005	2006	2007
Poljoprivredno zemljište	1.184.592	1.144.386	1.201.270
oranice	846.074	847.693	846.937
vrtovi	7.852	7.604	5.275
voćnjaci	30.280	31.807	32.720
maslinici	12.357	13.363	14.346
vinogradi	29.670	30.766	32.454
travnjaci	258.063	212.906	269.328
rasadnici	296	247	210

Izvor: DZS 2008., preliminarni podaci – obračun na temelju nove metodologije

Napomena: Sukladno procjenama MPRRR, korišteno poljoprivredno zemljište je u stvarnosti nešto veće nego što se navodi u podacima u ovoj tablici (vidi obrazloženje u poglavlju IIIA)

2.2. Statistika biljne proizvodnje

Statistika biljne proizvodnje	2005.			2006.			2007.		
	Površina u ha	Prinos t/ha	Proizvodnja u tonama	Površina u ha	Prinos t/ha	Proizvodnja u tonama	Površina u ha	Prinos t/ha	Proizvodnja u tonama
žitarice	543.186			559.697			555.659		
pšenica	146.253	4,1	601.748	175.551	4,6	804.601	175.045	4,6	812.347
kukuruz	318.973	6,9	2.206.729	296.195	6,5	1.934.517	288.500	4,9	1.424.599
ječam	50.341	3,2	162.530	59.159	3,6	215.262	59.000	3,8	225.265
raž	1.848	2,6	4.737	2.008	2,7	5.487	1.731	2,5	4.364
zob	21.185	2,3	49.470	24.914	2,7	66.630	27.967	2,0	56.150
ostalo	4.586	3,0	13.629	1.870	4,4	8.143	3.416	3,4	11.501
uljarice	118.129			106.531			80.190		
suncokret	49.769	1,6	78.006	35.308	2,3	81.614	20.615	2,6	54.303
soja	48.211	2,5	119.602	62.810	2,8	174.214	46.506	1,9	90.637
uljana repica	20.149	2,0	41.275	8.413	2,4	19.996	13.069	3,0	39.330
grašak	447	2,0	893	326	2,2	715	374	1,8	670
grah	6.477	0,9	6.041	6.367	0,6	4.058	4.451	0,6	2.503
šećerna repa	29.370	45,5	1.337.750	31.881	48,9	1.559.737	34.306	46,1	1.582.606
duhan	5.131	1,9	9.579	4.940	2,2	10.851	6.005	2,1	12.632

Izvor: DZS

2.3. Statistika u stočarstvu

Statistika stočarstva			2005	2006	2007
goveda, broj					
goveda do 1 godine starosti	telad za klanje		13 203	19 524	19 314
	ostala telad	ženska	50 473	45 952	49 788
		muška	79 240	81 949	76 191
goveda od 1 do 2 godine starosti	ženska	za rasplod	35 296	30 609	28 367
		za klanje	2 018	3 204	4 732
	muška		17 043	31 444	31 229
goveda starija od 2 godine	junice	za rasplod	28 922	25 960	20 610
		za klanje	1 803	1 180	548
	krave	mliječne	234 966	232 924	225 406
		ostale	6 348	8 161	9 265
	ostalo (bikovi, mladi volovi)		1 714	1 999	1 628
ukupno			471 025	482 906	467 077
krave dojilje²			165 602	165 444	161 042
ovce, broj					
ovce do 1 godine starosti			251 421	120 248	114 966
Ojanjene ovce ili bređe ovce	mliječne		254 615	216 930	243 144
	ostale		251 765	306 610	255 425
ostalo (ovnovi i sterilizirani ovnovi)			38 680	36 051	32 458
ukupno			796 480	679 839	645 992
koze, broj					
Koze do 1 godine starosti			34 018	18 558	17 266
koze	ojarene		70 111	66 414	60 045
	bređe ovce		12 237	10 114	8 737
ostali (jarčevi i sterilizirani jarčevi)			18 117	7 792	5 854
ukupno			134 482	102 877	91 902
Proizvodnja mlijeka, l					
krava			766 252 000	822 399 907	834 231 248
od čega isporučeno u mljekare ¹			605 741 529	631 619 285	653 850 986
Izravna prodaja ²			-	-	141 820 255
Potrošnja na farmi ²			-	-	38 488 206
ovaca			7 942 611	6 713 249	6 359 968
koza			14 630 722	14 040 511	15 247 881
Proizvodnja mlijeka, t (koef. 1,03)					
krava			789 240	847 072	859 258
od čega isporučeno u mljekare ¹			623 914	650 568	673 467
Izravna prodaja ²			-	-	146 075
Potrošnja na farmi ²			-	-	39 643
ovaca			8 181	6 915	6 551
koza			15 070	14 462	15 705

Izvor: DZS, obrada MPRRR

¹ Izvor: Hrvatski stočarski centar

² procjena MPRRR;

Dodatak 3. Struktura poljoprivrednih gospodarstava i obilježja infrastrukture na razini županija

3.1. Poljoprivredna gospodarstva i zemljište u posjedu, po razredima, 2007.

Županija	razredi, ha														
	<3			≥3 i <20			≥20 i <300			≥300			sva PG		
	broj PG	ha	Ø ha	broj PG	ha	Ø ha	broj PG	ha	Ø ha	broj PG	ha	Ø ha	broj PG	ha	Ø ha
Bjelovarsko-bilogorska	4.497	5.034	1,1	7.986	58.682	7,3	596	22.880	38,4	5	3.092	618,5	13.084	89.688	6,85
Brodsko-posavska	3.530	3.601	1,0	3.619	23.472	6,5	509	27.776	54,6	10	34.587	3.458,7	7.668	89.437	11,66
Dubrovačko-neretvanska	7.055	5.196	0,7	212	1.048	4,9	7	288	41,2	0	0	-	7.274	6.532	0,90
Grad Zagreb	3.921	3.099	0,8	968	5.505	5,7	36	2.503	69,5	8	4.454	556,7	4.933	15.561	3,15
Istarska	4.078	3.474	0,9	1.265	8.127	6,4	99	4.792	48,4	2	1.712	856,2	5.444	18.106	3,33
Karlovačka	3.044	2.421	0,8	2.845	18.765	6,6	69	2.762	40,0	1	519	518,8	5.959	24.466	4,11
Koprivničko-križevačka	3.998	5.126	1,3	7.577	52.754	7,0	331	11.792	35,6	6	4.342	723,7	11.912	74.014	6,21
Krapinsko-zagorska	5.170	5.387	1,0	1.404	6.969	5,0	10	636	63,6	7	8.607	1.229,6	6.591	21.599	3,28
Ličko-senjska	2.591	1.397	0,5	2.195	15.386	7,0	39	1.747	44,8	0	0	-	4.825	18.530	3,84
Međimurska	3.946	4.746	1,2	2.521	15.000	6,0	126	5.379	42,7	2	4.992	2.496,1	6.595	30.118	4,57
Osječko-baranjska	8.530	6.423	0,8	5.708	42.643	7,5	1.445	84.614	58,6	43	69.566	1.617,8	15.726	203.247	12,92
Požeško-slavonska	2.678	3.092	1,2	2.743	18.075	6,6	272	11.336	41,7	5	8.321	1.664,1	5.698	40.824	7,16
Primorsko-goranska	2.520	1.176	0,5	417	2.878	6,9	51	2.048	40,2	5	4.539	907,7	2.993	10.640	3,55
Sisačko-moslavačka	4.536	4.378	1,0	4.668	28.855	6,2	234	12.562	53,7	5	4.293	858,5	9.443	50.089	5,30
Splitsko-dalmatinska	12.779	6.336	0,5	637	3.446	5,4	25	1.607	64,3	0	0	-	13.441	11.389	0,85
Šibensko-Kninska	5.854	2.575	0,4	156	776	5,0	7	248	35,4	0	0	-	6.017	3.598	0,60
Varaždinska	5.536	7.063	1,3	3.274	18.101	5,5	73	3.246	44,5	4	2.847	711,7	8.887	31.256	3,52
Virovitičko-podravaska	5.211	3.123	0,6	2.513	19.920	7,9	637	31.678	49,7	24	29.709	1.237,9	8.385	84.430	10,07
Vukovarsko-srijemska	4.751	2.385	0,5	3.637	30.652	8,4	1.288	59.831	46,5	28	33.045	1.180,2	9.704	125.913	12,98
Zadarska	5.732	4.152	0,7	697	4.566	6,6	50	1.909	38,2	3	3.602	1.200,7	6.482	14.229	2,20
Zagrebačka	7.060	8.886	1,3	7.689	47.331	6,2	211	10.975	52,0	6	3.689	614,8	14.966	70.881	4,74
ukupno u Republici Hrvatskoj	107.017	89.070	0,8	62.731	422.951	6,7	6.115	300.609	49,2	164	221.915	1.353,1	176.027	1.034.545	5,88

Izvor: Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, MPRRR, 2008.

3.2. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema organizacijskom obliku

Županija	OPG	obrt	ostali	trg. društva	zadruga	ukupno
Bjelovarsko-bilogorska	12.926	100	2	80	30	13.138
Brodsko-posavska	7.447	187	6	71	25	7.736
Dubrovačko-neretvanska	7.159	43	2	52	19	7.275
Grad Zagreb	4.742	57	18	175	7	4.999
Istarska	5.098	275	2	136	2	5.513
Karlovačka	5.856	59	1	47	9	5.972
Koprivničko-križevačka	11.696	100	6	79	24	11.905
Krapinsko-zagorska	6.634	88	1	43	17	6.783
Ličko-senjska	4.796	24	1	18	10	4.849
Međimurska	6.457	65	6	64	6	6.598
Osječko-baranjska	14.984	424	26	271	62	15.767
Požeško-slavonska	5.554	83	4	37	8	5.686
Primorsko-goranska	2.826	102	4	53	15	3.000
Sisačko-moslavačka	9.375	105	2	49	27	9.558
Splitsko-dalmatinska	13.267	106	6	72	18	13.469
Šibensko-Kninska	5.977	38	5	24	31	6.075
Varaždinska	8.723	138	7	66	20	8.954
Virovitičko-podravska	8.143	104	13	109	37	8.406
Vukovarsko-srijemska	9.234	288	10	118	48	9.698
Zadarska	6.418	55	4	26	12	6.515
Zagrebačka	14.784	171	6	128	18	15.107
ukupno	172.096	2.612	132	1.718	445	177.003

Izvor: MPRRR, Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, 2008.

3.3. Površina, stanovništvo i temeljna infrastruktura na razini županija

Županija	Površina(km ²)	Gustoća naseljenosti: st/km ²	Stanovnika/ km ceste	Gustoća cestovne mreže u km/km ²	Ukupna opskrba vodom po stanovniku (m ³ /stan.)	Otpadne vode iz javnih kanal. sustava (m ³ /stan.)
Zagrebačka	3.078	101,2	160,4	0,6	59,5	113,3
Krapinsko-zagorska	1.230	115,9	151,2	0,8	32,9	10,7
Sisačko-moslavačka	4.448	41,5	90,7	0,5	43,7	34,8
Karlovačka	3.622	39,1	86,6	0,4	50,5	34,0
Varaždinska	1.260	146,5	166,0	0,9	59,3	54,8
Koprivničko-križevačka	1.734	71,2	112,9	0,6	38,6	52,2
Bjelovarsko-bilogorska	2.638	50,4	90,7	0,5	25,4	26,4
Primorsko-goranska	3.590	85,2	199,1	0,4	110,3	75,0
Ličko-senjska	5.350	10	28,3	0,3	93,8	18,3
Virovitičko-podravska	2.021	46,1	102,4	0,4	34,7	26,0
Požeško-slavonska	1.821	47,1	116,6	0,4	37,3	30,0
Brodsko-posavska	2.027	87,1	192,0	0,4	29,1	23,2
Zadarska	3.643	44,4	95,9	0,5	74,2	34,5
Osječko-baranjska	4.149	79,5	200,0	0,4	43,6	37,3
Šibensko-kninska	2.994	37,8	92,7	0,4	80,2	38,1
Vukovarsko-srijemska	2.448	83,4	195,7	0,4	39,3	18,4
Splitsko-dalmatinska	4.524	102,1	185,2	0,5	93,8	63,7
Istarska	2.814	73,4	110,8	0,7	121,1	52,8
Dubrovačko-neretvanska	1.782	68,8	124,9	0,5	89,7	32,9
Međimurska	730	162,4	212,9	0,7	39,9	16,0
Zagreb	640	1214,9	1039,2	1,2	105,5	112,5
Hrvatska	56.542	78,4	155,8	0,5	71,7	43,1

Izvor: DZS, 2001.

Dodatak 4: Sustav potpore u Republici Hrvatskoj

4.1. Isplaćena državna potpora u poljoprivredi u razdoblju 2005. – 2007.

	2005.		2006.		2007. ¹	
	kn	Br. korisnika	kn	Br. korisnika	kn	Br. korisnika
Proizvodna izravna plaćanja ²	1.946.974.280	88.903	2.057.565.018	83.447	2.419.108.274	82.540
Biljna proizvodnja	1.043.045.106	57.561	1.147.294.948	54.813	1.423.489.151	55.140
Stočna proizvodnja	903.929.174	56.467	910.270.070	51.095	995.619.123	49.465
Ruralni razvitak	101.193.176		150.248.152		237.947.989	
Kapitalna ulaganja	78.924.032	1.355	104.232.616	1.505	129.630.538	1.907
Ostalo *	22.269.144	n.a.	46.015.536	n.a.	108.317.451	n.a.
Dohodovna potpora	69.849.000	7.048	87.812.900	9.478	116.190.000	13.504
Ostalo**	116.361.729	n.a.	69.697.230	n.a.	526.220.380	n.a.
Ukupno	2.234.378.186		2.365.323.300		3.299.466.643	

* - izvorne pasmine, ruralni program, opožarena, marketinška, revitalizacija opožarenih površina, sajmovi, promotivne manifestacije

** - intervencije, suša, tuča, osiguranje

¹ - preliminarni podaci

² - na razini proizvodne godine

Izvor: Baza podataka isplata, MPRRR

4.2. Proizvodna izravna plaćanja u razdoblju 2005. – 2007.

Sektor	- u kunama		
	2005	2006	2007*
biljna proizvodnja	1.043.045.106	1.147.294.948	1.423.489.151
krušna žita	176.970.412	304.897.180	358.722.907
pivarski ječam	6.770.344	12.420.262	13.518.740
kukuruz	169.708.865	150.892.783	265.713.581
ječam i zob	29.806.047	32.713.288	56.870.419
soja	70.266.884	90.494.003	67.325.811
suncokret, uljana repica, uljna tikva	158.318.863	97.802.042	84.538.069
krmno bilje	54.913.898	71.271.121	89.377.112
šećerna repa	72.755.681	77.871.877	99.191.811
povrće za industrijsku preradu	6.729.680	9.405.561	13.759.985
povrće	6.891.724	8.321.396	9.349.550
duhan	54.588.363	64.268.212	72.191.699
sjeme	95.107.186	72.077.268	99.674.070
sadni materijal	6.253.823	13.463.455	21.058.403
vinogradi, godišnja plaćanja	25.262.927	26.774.454	33.591.249
podizanje višegodišnjih nasada	61.755.943	71.819.583	89.731.140
voćnjaci, godišnje	11.127.050	14.522.958	22.760.663
masline za preradu	27.847.384	20.804.278	22.314.029
maslinovo ulje	3.564.714	4.115.616	3.683.713
ostale mjere	4.405.317	3.359.611	116.200
stočna proizvodnja	903.929.174	910.270.070	995.619.123
livade i pašnjaci	1.365.943	841.864	1.240.210
mlijeko	499.403.204	495.321.156	527.027.472
junad za tov	51.028.734	64.754.775	75.536.025
svinje za tov	39.752.859	55.743.808	74.211.712
mliječne krave	144.366.405	41.292.157	34.230.265
uzgojno valjane krave	5.475.708	83.653.223	89.942.500
krave dojlje	4.971.992	40.945.761	56.197.137
ženska telad	53.009.166	16.388.067	-
ovce i koze	68.310.648	56.532.502	56.304.054
rasplodne kobile i pastusi	1.210.350	473.000	380.000
ženska ždrebada	973.829	436.500	-
rasplodne krmače	15.286.275	6.973.591	8.751.310
košnice, med	12.962.615	17.483.726	22.144.429
kunići za tov	1.174.872	1.770.986	2.061.057
ostale mjere u stočarstvu	4.636.574	27.658.956	47.592.951
ukupno	1.946.974.279	2.057.565.018	2.419.108.274

Izvor: MPRRR

* preliminarni podaci

4.3. Jedinični iznosi izravnih plaćanja (stanje srpanj 2008. godine)

Opis	Jedinica	Osnovno plaćanje po jedinici (kn)	Područja s težim uvjetima gospodarenja (kn)
<i>Poticanje ratarskih kultura</i>			
Krušna žita (pšenica i raž)	ha	2.250	-
Pivarski ječam i soja	ha	1.650	-
Ostala žita	ha	1.250	-
Uljarice	ha	2.250	-
Uljana repica za proizvodnju biodizela	ha	2.550	
Ostalo industrijsko bilje	ha	1.250	-
Krmno bilje	ha	1.250	-
Šećerna repa	ha	3.000	-
Duhan	kg	5,00	-
Povrće	ha	1.250	-
Povrće za industrijsku preradu	ha	3.000	-
Ljekovito bilje	ha	1.250	-
Sjemenski usjevi:			
– pšenice, pšenoraži, raži, ječma, zobi	ha	2.850	-
– kukuruza	ha	6.500	-
– soje i uljane repice	ha	4.500	-
– suncokreta, šećerne repe i duhana	ha	10.000	-
– krumpir	ha	13.000	-
– krmnog bilja, povrća i ostalog bilja	ha	3.000	-
<i>Poticanje sadnog materijala, višegodišnjih nasada i maslinova ulja</i>			
Voćne sadnice – certificirane	kom.	4,00	-
Voćne sadnice – standard	kom.	2,00	-
Lozne sadnice – certificirane	kom.	4,00	-
Lozne sadnice – standard	kom.	2,00	
Sadnice maslina	kom.	5,00	-
Matičnjaci loznih i voćnih podloga	ha	50.000	-

Opis	Jedinica	Osnovno plaćanje po jedinici (kn)	Područja s težim uvjetima gospodarenja (kn)
(podizanje nasada)			
Matičnjaci loznih plemki (podizanje nasada)	ha	35.000	-
Matičnjaci voćnih plemki (podizanje nasada)	ha	25.000	-
Vinogradi (godišnja plaćanja)	ha	2.500	3.400
Vinogradi (podizanje nasada)	ha	33.600	45.400
Voćarstvo I. i II. skupina (godišnja plaćanja)	ha	2.500	-
Jagode i hmelj (godišnja plaćanja)	ha	1.250	-
Voćarstvo I. skupina i hmelj (podizanje nasada)	ha	24.000	32.400
Voćarstvo II. skupina (podizanje nasada)	ha	16.800	22.700
Prerada ploda maslina	kg	1,00	-
Masline (podizanje nasada)	ha	20.000	27.000
Maslinovo ulje ekstra djevičansko	litra	10,00	-
Lavanda i buhač (godišnja plaćanja)	ha	1.250	-
Lavanda (podizanje nasada)	ha	14.000	-
<i>Poticanje stočarstva i stočarskih proizvoda</i>			
Mlijeko (kravlje)	litara	0,65	1,05
Mlijeko (ovčje i kozje)	litara	1,20	1,56
Utovljen junad iz domaćeg uzgoja	grlo	1.800	-
Utovljena junad od uvozne teladi	grlo	800	-
Utovljena telad za proizvodnju bijelog mesa	grlo	400	-
Utovljene svinje iz domaćeg uzgoja	grlo	100	-
Utovljene svinje od uvozne prasadi	grlo	50	-
Utovljeni kunići	grlo	6,00	-
Mliječne krave	grlo	500	675
Uzgojno valjane krave pod kontrolom mliječnosti	grlo	1.000	-
Mliječne krave-prvotelke	grlo	1.500	-
Krave u sustavu krava-tele	grlo	3.000	-

Opis	Jedinica	Osnovno plaćanje po jedinici (kn)	Područja s težim uvjetima gospodarenja (kn)
Krave dojlje	grlo	1.500	-
Bikovi iz performance testa (jednokratno)	grlo	3.900	-
Rasplodne ovce i koze	grlo	100	-
Uzgojno valjane rasplodne ovce, ovnovi, koze i jarčevi	grlo	300	-
Ojanjene šilježice i ojarane jarice	grlo	400	-
Ovnovi i jarčevi iz performance testa (jednokratno)	grlo	800	-
Rasplodne krmače	grlo	200	-
Uzgojno valjane rasplodne krmače (matična grla)	grlo	400	-
Prvopraskinje	grlo	600	-
Nerastovi (jednokratno)	grlo	800	-
Nerastovi iz performance testa (jednokratno)	grlo	1.000	-
Rasplodne kobile	grlo	1.000	-
Uzgojno valjane rasplodne kobile i pastusi (matična grla)	grlo	1.500	-
Matične rasplodne kobile–prvoždrebkinje	grlo	1.750	-
Pčelinje zajednice	košnica	50	-
Med	kg	2,20	-
Matice pčela	kom.	15	-
Rasplodne pilenke (djedovska i roditeljska jata kokoši i pura)	kljun	9,0	-
Ženke uzgojno valjanih kunića	grlo	14	-
<i>Sperma bikova:</i>			
– elita	doza	10	-
– pozitivno testirani bik	doza	7,0	-
Sperma nerastova	doza	5,0	-
Livade i pašnjaci	grla/ha	100	-

4.4. Jedinični iznosi izravnih plaćanja – ekološka proizvodnja (stanje srpanj 2008. godine)

Opis	Jedinica	Osnovno plaćanje po jedinici (kn)	Područja s težim uvjetima gospodarenja (kn)
<i>Poticanje ratarskih kultura*</i>			
Pšenica i raž	ha	3.000	-
Pivarski ječam i soja	ha	3.000	-
Ostala žita	ha	3.000	-
Uljarice	ha	3.000	-
Ostalo industrijsko bilje	ha	3.000	-
Krmno bilje	ha	3.000	-
Šećerna repa	ha	3.000	-
Povrće	ha	3.000	-
Povrće za industrijsku preradu	ha	3.900	-
Ljekovito bilje	ha	1.625	-
Sjemenski usjevi:			
– pšenice, pšenoraži, raži, ječma, zobi	ha	3.705	-
– kukuruza	ha	8.450	-
– soje i uljane repice	ha	5.850	-
– suncokreta, šećerne repe	ha	13.000	-
– krumpir	ha	16.900	-
– krmnog bilja, povrća i ostalog bilja	ha	3.900	-
<i>Poticanje sadnog materijala, višegodišnjih nasada i maslinova ulja</i>			
Sadni materijal	kom	5,00	-
Vinogradi (godišnja plaćanja)	ha	3.250	4.420
Voćnjaci (godišnja plaćanja)	ha	3.250	-
Jagode i hmelj (godišnja plaćanja)	ha	1.625	-
Prerada ploda masline	kg	1,30	-
Maslinovo ulje ekstra djevičansko	litra	13,00	-
Lavanda i buhač (godišnja plaćanja)	ha	1.625	-
<i>Poticanje stočarstva i stočarskih proizvoda</i>			
Mlijeko (kravlje)	litra	0,85	1,37
Mlijeko (ovčje i kozje)	litra	1,56	2,03
Utovljena junad iz domaćeg uzgoja	grlo	2.340	-
Utovljena junad od uvozne teladi	grlo	1.040	-
Utovljena telad za proizvodnju bijelog mesa	grlo	520	-
Utovljene svinje iz domaćeg uzgoja	grlo	130	-
Utovljene svinje od uvozne prasadi	grlo	65	-

Opis	Jedinica	Osnovno plaćanje po jedinici (kn)	Područja s težim uvjetima gospodarenja (kn)
Utovljeni kunići	grlo	7,80	-
Mliječne krave	grlo	650	878
Uzgojno valjane krave pod kontrolom mliječnosti	grlo	1.300	-
Mliječne krave prvotelke	grlo	1.950	-
Krava u sustavu krava/tele	grlo	3.900	-
Krave dojilje	grlo	1.300	-
Bikovi iz performanse testa (jednokratno)	grlo	5.070	-
Rasplodne ovce i koze	grlo	130	-
Uzgojno valjane rasplodne ovce, ovnovi, koze i jarčevi	grlo	390	-
Ojanjene šilježice i ojarane jarice	grlo	520	-
Ovnovi i jarčevi iz performanse testa (jednokratno)	grlo	1.040	-
Rasplodne krmače	grlo	260	-
Uzgojno valjane rasplodne krmače (matično grlo)	grlo	520	-
Prvopraskinje	grlo	780	-
Nerastovi (jednokratno)	grlo	1.040	-
Nerastovi iz performanse testa (jednokratno)	grlo	1.300	-
Rasplodne kobile	grlo	1.300	-
Uzgojno valjane rasplodne kobile i pastusi (matična grla)	grlo	1.950	-
Matične rasplodne kobile - prvoždrebkinje	grlo	2.275	-
Pčelinje zajednice	košnica	65	-
Med	kg	2,86	-
Matice pčela	kom.	19,50	-
Rasplodne pilenke (djedovska i roditeljska jata kokoši i pura)	kljun	11,70	-
Ženke uzgojno valjanih kunića	grlo	18,20	-
Livade i pašnjaci	grla/ha	130	-

4.5. Minimalno poticane količine prihvatljive za izravna plaćanja (stanje srpanj 2008.)

Opis	Jedinica	Minimalna poticana količina
<i>Poticanje ratarskih kultura</i>		
Krušna žita i pivarski ječam	ha	1,00
Soja	ha	1,00
Ostala žita	ha	1,00
Uljarice	ha	1,00
Uljana repica za proizvodnju biodizela	ha	1,00
Ostalo industrijsko bilje	ha	1,00
Krmno bilje	ha	1,00
Šećerna repa	ha	1,00
Duhan	kg	sva isporučena količina
Povrće	ha	0,50
Povrće za industrijsku preradu	ha	0,50
Merkantilni krumpir	ha	1,00
Ljekovito bilje (za svaku pojedinu kulturu)	ha	1,00
Sjemenski usjevi	ha	svi priznati usjevi
<i>Poticanje sadnog materijala, višegodišnjih nasada i maslinovog ulja</i>		
Sadni materijal	kom	sav priznati sadni materijal
Matičnjaci loznih i voćnih podloga (podizanje nasada)	ha	0,1
Matičnjaci loznih i voćnih plemki (podizanje nasada)	ha	0,1
Vinogradi (godišnja plaćanja)	ha	0,25
Vinogradi (podizanje nasada)	ha	0,25
Voćarstvo (godišnja plaćanja)	ha	0,50
Jagode i hmelj (godišnja plaćanja)	ha	0,50
Voćarstvo I. skupina i hmelj (podizanje nasada)	ha	0,50
Voćarstvo II. skupina (podizanje nasada)	ha	0,50
Masline	stablo	30
Prerada ploda masline	kg	800
Masline (podizanje nasada)	ha	0,50

Opis	Jedinica	Minimalna poticana količina
Maslinovo ulje	litra	100
Lavanda i buhač (godišnja plaćanja)	ha	0,25
Lavanda (podizanje nasada)	ha	0,25
<i>Poticanje stočarstva i stočarskih proizvoda</i>		
Mlijeko (kravlje)	litra	6.000
Mlijeko (ovčje i kozje)	litra	500
Utovljena junad	grlo	1
Utovljena telad za bijelo meso	grlo	10
Utovljene svinje	grlo	10
Utovljeni kunići	kom.	500
Mliječne krave	grlo	1
Prvotelke	grlo	1
Krave u sustavu krava-tele	grlo	10
Krave dojilje	grlo	1
Ovce i ovnovi, odnosno koze i jarčevi za rasplod	grlo	10
Rasplodne krmače	grlo	1
Rasplodne kobile i pastusi	grlo	1
Prvoždrepe	grlo	1
Roditeljske rasplodne pilenke	kom.	1.000
Pčelinje zajednice	košnica	30
Med	kg	450
Matice pčela	komada	100
Ženke uzgojno valjanih kunića	komada	25
<i>Poticanja ekološke proizvodnje</i>		
Ekološka proizvodnje (ukupno za sve kulture)	ha	0,25

Dodatak 5. Lista tradicionalnih izraza prema članku 24. Uredbe Komisije (EZ) br. 753/2002

Tradicionalni izraz	Vina na koja se odnosi	Kategorija vina	Jezik	Datum unošenja u Dodatak III	Treće zemlje na koje se odnosi
HRVATSKA Specifični tradicionalni izrazi prema članku 29.					
kvalitetno vino s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom / kvalitetno vino KZP	sva	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području, kvalitetno pjenušavo vino proizvedeno na specifičnom području, kvalitetno biser vino proizvedeno na specifičnom području, kvalitetno likersko vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		
vrhunsko vino s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom / vrhunsko vino KZP	sva	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području, kvalitetno pjenušavo vino proizvedeno na specifičnom području, kvalitetno likersko vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		
predikatno vino	sva	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		

Tradicionalni izraz	Vina na koja se odnosi	Kategorija vina	Jezik	Datum unošenja u Dodatak III	Treće zemlje na koje se odnosi
Izrazi prema članku 28.					
stolno vino s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom / stolno vino KZP	sva	Stolno vino s zemljopisnom oznakom,	hrvatski		
Dodatni tradicionalni izrazi prema članku 23.					
Prošek	Vinogorje Zapadna Istra, Vinogorje Centralna Istra, Vinogorje Opatija-Rijeka, Vinogorje Krk, Vinogorje Rab, Vinogorje Cres–Lošinj, Vinogorje Pag, Vinogorje Zadar–Biograd, Vinogorje Benkovac-Stankovci, Vinogorje Promina, Vinogorje Pirovac-Skradin, Vinogorje Knin, Vinogorje Drniš, Vinogorje Šibenik, Vinogorje Primošten, Vinogorje Sinj-Vrlika, Vinogorje Imotski, Vinogorje Vrgorac,	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		

Tradicionalni izraz	Vina na koja se odnosi	Kategorija vina	Jezik	Datum unošenja u Dodatak III	Treće zemlje na koje se odnosi
	Vinogorje Kaštela-Trogir, Vinogorje Split-Omiš- Makarska, Vinogorje Neretva, Vinogorje Konavle, Vinogorje Mljet, Vinogorje Pelješac, Vinogorje Korčula, Vinogorje Lastovo, Vinogorje Vis, Vinogorje Hvar, Vinogorje Brač, Vinogorje Šolta.				
Opolo	Vinogorje Zapadna Istra, Vinogorje Centralna Istra, Vinogorje Opatija-Rijeka, Vinogorje Krk, Vinogorje Rab, Vinogorje Cres– Lošinj, Vinogorje Pag, Vinogorje Zadar–Biograd, Vinogorje Benkovac- Stankovci, Vinogorje Promina, Vinogorje Pirovac-Skradin, Vinogorje Knin, Vinogorje Drniš, Vinogorje Šibenik, Vinogorje Primošten,	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		

Tradicionalni izraz	Vina na koja se odnosi	Kategorija vina	Jezik	Datum unošenja u Dodatak III	Treće zemlje na koje se odnosi
	Vinogorje Sinj-Vrlika, Vinogorje Imotski, Vinogorje Vrgorac, Vinogorje Kaštela-Trogir, Vinogorje Split-Omiš-Makarska, Vinogorje Neretva, Vinogorje Konavle, Vinogorje Mljet, Vinogorje Pelješac, Vinogorje Korčula, Vinogorje Lastovo, Vinogorje Vis, Vinogorje Hvar, Vinogorje Brač, Vinogorje Šolta				
Plavac	Vinogorje Sinj-Vrlika, Vinogorje Imotski, Vinogorje Vrgorac, Vinogorje Kaštela-Trogir, Vinogorje Split-Omiš-Makarska, Vinogorje Neretva, Vinogorje Konavle, Vinogorje Mljet, Vinogorje Pelješac, Vinogorje Korčula, Vinogorje Lastovo,	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		

Tradicionalni izraz	Vina na koja se odnosi	Kategorija vina	Jezik	Datum unošenja u Dodatak III	Treće zemlje na koje se odnosi
	Vinogorje Vis, Vinogorje Hvar, Vinogorje Brač, Vinogorje Šolta				
Mlado vino portugizac	Vinogorje Samobor, Vinogorje Plešivica – Okić, Vinogorje Sveta Jana, Vinogorje Krašić, Vinogorje Kutjevo, Vinogorje Čazma i Vinogorje Voloder – Ivanić Grad, Vinogorje Baranja	Stolno vino s zemljopisnom oznakom, kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području (mlado vino)	hrvatski		
Bermet	Vinogorje Samobor, Vinogorje Plešivica – Okić, Vinogorje Sveta Jana, Vinogorje Krašić, Vinogorje Ozalj – Vivodina, Vinogorje Dugo Selo – Vrbovec, Vinogorje Kalnik, Vinogorje Koprivnica – Đurđevac, Vinogorje Bilogora, Vinogorje Zelina, Vinogorje Zagreb	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		

Tradicionalni izraz	Vina na koja se odnosi	Kategorija vina	Jezik	Datum unošenja u Dodatak III	Treće zemlje na koje se odnosi
Dingač	Položaj Dingač	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		
izborna berba	sva	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		
izborna berba bobica	sva	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		
izborna berba prosušenih bobica	sva	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		
ledeno vino	sva	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		
mlado vino	sva	Stolno vino s zemljopisnom oznakom, kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		
arhivsko vino	sva	Kvalitetno vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		
biser vino	sva	Stolno biser vino s zemljopisnom oznakom, kvalitetno biser vino proizvedeno na specifičnom području	hrvatski		